Jalostuksen tavoiteohjelma

Lapinporokoira

2020 - 2024

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 23.3.2019
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 10.9.2019

1. YHTEENVETO

Lapinporokoira kuuluu pohjoisiin paimenpystykorviin, joita vieläkin käytetään poronhoidossa, mutta rotu sopii hyvin myös harrastuskoiraksi ja aktiiviseksi perhekoiraksi. Erityisesti käyttökoirarodulle on tärkeää, että rodun kasvattajat ja harrastajat tiedostavat rodun alkuperäisen käyttötarkoituksen ja siihen vaadittavien ominaisuuksien säilyttämisen jalostuksessa.

Lapinporokoira on kennelmaailman näkökulmasta suhteellisen pieni rotu, johon yksilötäydennystä ei juuri voi saada ulkomailta muita Pohjoismaita lukuun ottamatta. Rodun kohdalla on kuitenkin vältetty historian tuomat riskit. Moottorikelkat vähensivät 1960-luvulta alkaen koirien käyttöä poronhoidossa. Etenkin 1970-1980 luvuilla rodun suosio oli alhaalla, ja rotu koki geneettisen pullonkaulan vain harvojen koirien päästessä jatkamaan sukua. Tämä johti joidenkin sukujen katoamiseen ja toisten yleistymiseen. Lappilaisten koirien historiassa on myös varhaisempia pullonkauloja, kuten Lapin sota ja penikkatautiepidemiat. Ennen internettiä kasvattajien työ olikin haasteellista, miten löytää sopivia uroksia. Rodun kasvatustyö pohjasi melko suppeaan koiramäärään, eikä sukusiitoksen haittoihin tiedetty kiinnittää vielä huomiota. Niinpä onkin ymmärrettävää, että nykyisten koirien sukutauluissa kauempana toistuvat samat tutut ns. kantakoirien nimet. Tämän takia onkin hyvin tärkeää huolehtia, että yksilöitä käytetään jatkossa jalostukseen mahdollisimman laajalla skaalalla.

Rodun geenipohja on ollut kapea, mutta sitä on saatu laajennettua rotuun myöhemmin otettujen koirien jalostuskäytöllä. Tämän osoitti Kennelliiton teettämä kotimaisten rotujen monimuotoisuustutkimus, jossa lapinporokoira sai muihin rotuihin verrattuna erinomaisen tuloksen. Rodun suosio Suomessa ja ulkomailla on viime vuosikymmeninä kasvanut. Tämä on lisännyt kasvattajien ja syntyvien pentueiden määrää, mikä mahdollistaa aikaisempaa useampien yksilöiden jalostuskäytön. Kasvattajien tulisikin jalostuksessa pyrkiä tulevaisuudessa geenipohjan mahdollisimman laajaan säilyttämiseen välttämällä samojen jalostusyksilöiden käyttöä useaan kertaan. Myöskään toiset suvut eivät saisi yleistyä toisten kustannuksella, vaan kantaa tulisi käyttää jalostukseen mahdollisimman tasaisesti.

Koska alun perin poronhoito ei tuntenut valtionrajoja ja poropaimentavia ravaajatyypin koiria on käytetty muissakin Pohjoismaissa, jalostuksessa on tärkeä tehdä pohjoismaista yhteistyötä. Ruotsissa ja Norjassa on havahduttu rotuunottoihin ja on otettu samana vuonna jopa toistakymmentä koiraa rotuun. Ts. luvut ohittavat jo Suomen vuosittaiset rotuunottomäärät. Jalostustoimikunta pyrkii tekemään yhteistyötä myös muissa pohjoismaissa tehtävien rotuunottojen suhteen ja tarjoamaan rodun kotimaana tietotaitoaan. Suomessa rotuun otettavien koirien sukutaustat selvitetään hyvin tarkkaan ja niiden ulkomuodon tarkastaa kaksi Lappalaiskoirat ry:n valtuuttamaa ulkomuototuomaria. Myös suvussa olevat jo rekisteröidyt koirat on tärkeä kirjata julkisesti ylös, jotta jatkossa yhdistelmiä osataan tehdä riskit halliten. Kuitenkin viime kädessä vastuussa rodusta on Suomen Kennelliitto ja rodun kotimaan yhdistys Lappalaiskoirat ry. Hallittuna toimintana rotuunotot vahvistavat rodun geneettistä monimuotoisuutta ja auttavat säilyttämään paimennusominaisuuksia.

Jalostuksen tavoiteohjelman tarkoitus on ohjata jalostusta säilyttämään rodun elinvoimaisena: käyttämään mahdollisimman laajaa jalostuskantaa välttäen matadorijalostusta ja sukusiitosta, tavoitteena poropaimennukseen rakenteensa, luonteensa ja terveytensä puolesta kykenevä koira. Nämä samat tavoitteet sopivat myös hyvälle harrastuskoiralle ja aktiiviselle perhekoiralle. Jokaisen kasvattajan tulisi työssään ajatella rotua kokonaisuutena ja kasvattamiaan pentueitaan kuin osana palapeliä, josta rotu muodostuu. Jos kasvattajat ajattelevat vain seuraavaa omaa pentuetta ottamatta huomioon rodun kokonaisuutta, voi rodun jalostus ajautua ongelmiin.

Rodun terveystilannetta voidaan pitää tällä hetkellä melko hyvänä. Lapinporokoira on yleensä perusterve, elinvoimainen koira, jolla harvemmin on elämää vakavasti haittaavia pitkäaikaisia sairauksia. Rodussa kuitenkin esiintyy joitakin perinnöllisiä sairauksia, kuten silmäsairauksia (PRA, perinnölliset kataraktat), lonkkaniveldysplasiaa, erilaisia immuunijärjestelmän häiriöitä ja epilepsiaa.

Rodun PEVISA-ohjelma on ollut erittäin salliva. Lapinporokoiran kohdalla terveystarkastusten edellyttäminen

on onnistuneesti pohjannut vapaaehtoisuuteen. Lähes jokaisessa lapinporokoirapentueessa molemmat vanhemmat ovat silmätarkastettuja jo ennen ensimmäistä pentuetta. Joissakin harvoissa tilanteissa voi myös silmätarkastamattoman koiran käyttö jalostukseen olla rodun kannalta perusteltua: tällöin on kyse koirasta, joka edustaa harvinaista sukua tai omaa rodun kannalta muita merkittäviä ominaisuuksia, mutta jonka silmätarkastukseen saaminen on mahdotonta esimerkiksi omistajan haluttomuudesta ja maantieteellisestä sijainnista johtuen. Lapinporokoiran suhteen halutaan pysyä PEVISA-ohjelmassa mukana, koska mukana olo jo ohjaa vastuulliseen kasvatukseen. Lapinporokoirarodun suurin uhka on geneettisen monimuotoisuuden kaventuminen, joten pevisan ehtoja ei haluta liian tiukoiksi. Peilaamattoman koiran käyttö jalostukseen on koettu tarpeelliseksi mahdollisuudeksi, joten lapinporokoiran kohdalla pitäydytään siinä, että kaksi pentuetta sallitaan ilman peilausta. Käytännössä nämä ovat lähes aina poikkeustapauksia. Silmätarkastamattomia koiria tulisi kuitenkin käyttää jalostukseen vain hyvin painavin perustein. Koiran viimeinen silmäpeilaus olisi syytä tehdä koiran ollessa jo vanhempi, koska vain osa silmäsairauksista näkyy nuorella koiralla.

Jokainen lapinporokoiran omistaja osaltaan voi edesauttaa rodun jalostusta terveystarkastamalla koiransa. Suositeltavia terveystutkimuksia ovat silmäpeilauksen lisäksi mm. lonkka- ja kyynärtutkimukset, prcd-PRA-geenitestaus. Koska kyseessä on periaatteessa käyttökoirarotu, lonkkatulokseltaan C:tä ja kyynärtulokseltaan ykköstä huonompaa ei suositella käytettäväksi jalostukseen.

Hankalammin hallittava terveydellinen haaste lapinporokoiralla on autoimmuunisairaudet kuten mm. allergiat, kilpirauhasen vajaatoiminta, Addisonin tauti, cushingtauti. Niitä sairastavia koiria ei tulisi käyttää jalostukseen. Kahta koiraa, joiden lähisuvussa tiedetään olevan samankaltaisia terveydellisiä ongelmia, ei tulisi jalostuksessa yhdistää toisiinsa. Myös geenipohjan säilyttäminen mahdollisimman laajana on tärkeä osa sairauksien yleistymisen ennaltaehkäisyä. Koska KoiratNet ei toistaiseksi kerää tietoja ko. sairauksista, tehokkain riskinhalinta yhdistelmien suhteen tapahtuu hyväksyttämällä yhdistelmä jalostustoimikunnalla. Toivottavasti jatkossakin sairaustietoja ilmoitetaan jalostustoimikunnalle, jolloin myös autoimmuunisairauksien esiintyminen seuraavissa koirasukupolvissa saadaan pidettyä alhaalla.

Koiran käyttö paimennukseen on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana ja toimiville käyttökoirille on tilausta varmasti myös tulevaisuudessa. Luonteen huomioiminen jalostuksessa onkin erittäin tärkeää. Jalostukseen tulisikin pyrkiä käyttämään työkäytössä toimivia ja hyväksi havaittuja koiria sekä pyrkiä testaamaan muiden jalostukseen käytettyjen koirien paimennusominaisuuksia mahdollisuuksien mukaan. Poropaimennustestejä järjestää Porokoirakerho ry. Paimennusharjoituksia järjestetään yksityisillä poro- ja lammastiloilla. Muita keinoja arvioida koiran luonnetta yleisemmällä tasolla ovat luonnetesti ja MH-kuvaus. Vaikka rodun suosion kasvu perustuu sen käytön lisääntymiseen harrastus- ja seurakoirana, kummankaan käyttötarkoituksen ei tulisi liiaksi vaikuttaa rodun luonteiden jalostukseen, vaan tavoitteena tulisi säilyttää toimiva paimenkoira.

Rodun ulkomuodossa on aina esiintynyt vaihtelua, niin eri alueen koiratyyppien kuin eri kasvattajien jalostuksen painotuksista johtuen. Lapinporokoira on rekisteröitynä rotuna nuori ja myös rotuunotettujen koirien käyttö on lisännyt ulkomuodon vaihtelua kannassa. Rodussa esiintyy vähäisissä määrin koiria, jotka eivät rakenteeltaan täysin vastaa rotumääritelmän kuvaamaa ihannekoiraa: puutteita on mittasuhteissa, kulmauksissa edessä ja/tai takana, karvapeitteessä, luustossa ja hännän kantotavassa. Kuitenkin rodun ulkomuoto on yhtenäistynyt ja ulkomuodollisesti äärityyppisten koirien määrä on vähentynyt. Jalostuksessa tulisi pyrkiä oikeaan, työkäyttöön parhaiten soveltuvaan rakenteeseen ja tyyppiin. Kestävä rakenne sekä muut käytössä tärkeät ulkomuoto-ominaisuudet, kuten riittävän vahva karvapeite, ovat yksi osa koiran käyttöominaisuuksia.

Ulkomuoto ei ole keskeisin jalostuskriteeri rodussa, joten myös ulkomuodoltaan heikompi tasoisten koirien jalostuskäyttö on perusteltua, jos niillä on jokin muu rodun kannalta toivottu ominaisuus tai ne edustavat harvinaisia sukulinjoja. Tällöin tulisi jalostuksessa valita niille kumppaniksi koira, joka omalta osaltaan korjaa näitä puutteita mahdollisimman hyvin, mutta ei niin että kaikki sukulinjat sekoittuisivat keskenään. Ulkomuodon puutteita voidaan myös pyrkiä korjaamaan jalostuksessa seuraavissa sukupolvissa tehtävillä jalostusvalinnoilla, pidemmällä aikavälillä.

Rodun edellinen jalostuksen tavoiteohjelma on hyväksytty Lappalaiskoirat ry:n yleiskokouksessa 4.10.2014 ja Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta hyväksyi sen 16.6.2015. PEVISA-ohjelmassa rotu on ollut vuodesta 1995 alkaen.

2. RODUN TAUSTA

Lapinporokoiran historia liittyy kiinteästi saamelaisten ja poronhoidon historiaan. Siksi on välttämätöntä käsitellä näitä kaikkia yhdessä, jotta olisi mahdollista ymmärtää lapinporokoirarodun taustat ja toisaalta nykyisyys poroja paimentavana koirana. Saamelaiset ovat jo vuosisatojen ajan käyttäneet koiria porojen paimennukseen ja vartiointiin Fennoskandian ja Venäjän pohjoisosissa. Saamelaiskulttuuria käsittelevissä kirjoituksissa perinteinen lappalainen koira mainitaan yleensä paimentavana koirana. Koiraa tarvittiin paimennukseen sekä porotokkien vartiointiin ja liikutteluun. Porokoiran historian kaksi merkittävää käännekohtaa ovat toinen maailmansota ja moottorikelkan käyttöön ottaminen 1960-luvulla. Näiden seurauksena porokoirakanta poronhoitoalueella romahti.

2.1 Varhaishistoria

Yli kolmetuhatta vuotta sitten saamelaiset asuivat Laatokan ja Äänisen alueella levittäytyen sieltä hitaasti laajemmalle alueelle. Tällöin saamelaiskulttuuri edusti pyyntikulttuuria ja elinkeinoja olivat metsästys ja kalastus. Suomalaisheimojen siirtyessä pohjoisemmaksi osa saamelaisista väistyi heidän tieltään, osa jäi aloilleen ja sekoittui uudisasukkaisiin.

Pyyntikulttuurin muuttuminen kohti poronhoitoa alkoi arvioiden mukaan jo noin 700 jKr. vaikkakin ensimmäiset kirjalliset kuvaukset ovat vasta vuonna 1555 julkaistussa Olaus Magnuksen ”Pohjoisten kansojen historia”-teoksessa. Laajamittainen poronhoitokulttuuri kehittyi 1600-luvulla Ruotsin ja Norjan puolella. Sekä Olaus Magnus että Carl von Linnè mainitsevat kirjoissaan myös saamelaisten koirat. Ensimmäiset kuvat porokoirasta löytyvät vuodelta 1767 Knud Leemin kirjasta ”Beskrivelse over Finnmarks lapper”. (Tuominen 15– 17.)

Poronhoitokulttuurissa ja porojen paimennuksessa on ollut alusta alkaen alueellisia eroavaisuuksia Lapin eri osissa. Ympärivuotinen tai lähes ympärivuotinen paimennus on ollut tyypillistä länsilappilaiselle poronhoitokulttuurille, sen sijaan esimerkiksi Kemin Lapin alueella paimennus on keskittynyt talveen (Korhonen 39.). Paimentaminen helpotti poroelon hyödyntämistä ja auttoi myös torjumaan petoja (Korhonen 52.). Suurporonhoito ei olisi onnistunut ilman koiria, koska satapäisten tokkien paimentaminen ilman niitä olisi ollut mahdotonta. Tunturisaamelaisesta poronhoidosta ja paimennukseen käytetyistä koirista Enontekiön kunnan alueella ennen toista maailmansotaa saa hyvän käsityksen esim. eläinlääkäri Yrjö Kokon kirjasta ”Neljän tuulen tie”. Kirjassa on lukuisia mainintoja ihmisen ja koiran yhteiselosta sekä paimenkoiran luonteista ja toimintatavoista.

Mistä poroa paimentavat koirat sitten ovat peräisin? Koiria tiedetään olleen ihmisten kumppaneina jo Fennoskandinaviaa asutettaessa. Koska silloin vallitsi pyyntikulttuuri, ovat koiratkin todennäköisesti olleet metsästyskoiria. On mahdollista, että porokoira on jalostettu niistä tai jostakin toisesta koirakannasta, jonka ominaisuudet ovat sopineet paimentamiseen paremmin tai sitten poroa paimentavan koira on jalostunut edellä mainituista metsästys- ja paimenkoirakantojen sekoituksista. Saamelaisten vuorovaikutus naapurikulttuurien kanssa on aina ollut vilkasta ja kanssakäymistä esimerkiksi viikinkien kanssa tiedetään olleen. Viikinkikulttuurin uskotaankin vaikuttaneen poronhoidon kehittymiseen Skandinaviassa ja saaneen vaikutteita esimerkiksi norjalaisesta lammastaloudesta ja heillä tiedetään olleen lampaita paimentavia koiria. Myöskin Venäjän alueen koirilla on mahdollisesti merkitystä poroa paimentavan koiran kehityksessä. Siitä ei ole mitään varmuutta, onko näillä varhaishistorian koirilla kuinka suuri merkitys nykyisiin lappalaiskoirarotuihimme, mutta ainakin naapurimailtamme on saatu vaikutteita koiran käytöstä paimennuksessa ja niitä on on myös hyödynnetty porokoirien työkäytössä.

2.2 Toista maailmansotaa edeltävä aika

Aika ennen toista maailmansotaa oli porotaloudelle hyvää: poronhoito vahvistui 1920-luvulta toisen maailmansodan alkuun asti. Aikaa on kuvattu poronhoidon kulta-ajaksi. Tällöin myös poroa paimentaville koirille riitti työtä ja kanta oli laaja.

Näihin aikoihin alkoi myös Kennelliitto varovaisesti kiinnostua poroa paimentavista koirista. Vuonna 1936 ilmestyi Kennelliiton julkaisussa V.I. Mikkosen kirjoittama artikkeli ”Lapin pystykorva eli porokoira”. Alkuperäisimpänä Mikkonen piti koiratyyppiä, joka esiintyi Länsi-Lapissa, varsinkin Enontekiön alueella. Mikkonen ehdottikin, että Kennelliitto ryhtyisi jalostamaan kotimaista paimenkoiraa: Enontekiöllä ollut koirakanta oli tähän tarkoitukseen hänen mielestään hyvä pohja. Kennelliitto tekikin aloitteen asian alulle panemiseksi, mutta sota katkaisi suunnitelmat alkuunsa. (Tuominen 27.)

Paliskuntain yhdistystä edeltäneellä Suomen poronjalostusyhdistyksellä oli ennen sotia suunnitelmia porokoiran jalostamiseksi. Se sai myös määrärahaa valtiolta tätä tarkoitusta varten, ja rahalla hankittiin yksi hyvänä pidetty narttu. Sillä tehtiinkin pennut, joista osa meni poromiehille opetettavaksi. Samoihin aikoihin myös Etelä-Suomessa tehtiin ensimmäisiä kasvatuskokeiluja, jotka eivät kuitenkaan johtaneet sen pidemmälle. (Tuominen 26.)

Sota-aika oli tuhoisa Lapin porokoirakannalle. Koiria ei saanut ottaa evakkojuniin ja vaikka niitä olisi saanut sopimuksen mukaan viedä Ruotsin puolelle, niitä ammuttiin tästä huolimatta. Samoihin aikoihin Lapissa oli myös penikkatautiepidemia, joka levisi helposti erotuksissa ja tappoi koirakantaa. Alkuperäisiä koiria säilyi vähäisiä määriä vain joissakin eristetyissä kylissä. (Tuominen 29.)

2.3 Sodan jälkeen

Suomen Kennel-Klubi oli toinen Suomessa vaikuttanut koira-alan keskusjärjestö Kennelliiton ohella. Kennel-Klubin toimesta aloitettiin ensimmäinen yritys lappalaisen koirarodun muovaamiseksi. Valitettavasti lähtökohta jalostusyritykselle oli nykyajattelun mukaan väärä: rotua lähdettiin luomaan Etelä-Suomesta käsin ottamatta riittävästi huomioon koirien alkuperää ja käyttötarkoitusta. Ns. ”Kukonharjulainen”-kanta oli kuitenkin täysin eteläinen, eikä sillä ollut juurikaan tekemistä alkuperäisen poroa paimentavan koiran kanssa. Nykyisissä lapinporokoirissa kukonharjulaisia koiria ei ole lainkaan taustalla.

Samaan aikaan myös Kennelliito jatkoi ennen sotaa alkanutta suunnitelmaansa porokoiran säilyttämiseksi ja rodun virallistamiseksi. Olli Korhonen teki matkoja ympäri Lappia tutustuen koirakantaan ja esitti vuonna 1954 Kennelliiton julkaisuissa havaintojaan näiltä matkoilta ja ehdotuksiaan rodun systemaattiseksi kehittämiseksi. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta varsinainen suunnitelmallinen jalostustoiminta oli Lapissa ollut harvinaista ja koirat olivat saaneet lisääntyä melko vapaasti, toisaalta pentujen karsinta oli tiukkaa. (Tuominen 31.)

Korhosen lähtökohta rodun kehittämiselle oli sen soveltuvuus alkuperäiseen työtehtävään ja ympäristöön. Hän teki mm. kyselyn neljällekymmenelle poromiehelle siitä, millainen on hyvä lapinporokoira. Tätä kyselyä voidaan pitää merkittävänä, koska siinä otettiin huomioon koiran käyttäjien tarpeet. Korhonen piti erittäin tärkeänä, että poronhoitajaväestö ottaa vastuuta lapinporokoiran jalostuksesta.

Kennelliiton perustama porokoiratoimikunta teki alustavia tutkimuksia koirakannasta ainakin Utsjoella ja Inarissa. Toimikunnassa oli mukana kennelihmisten ohessa myös kaksi porolappalaista asiantuntemuksen lisäämiseksi. Sen tavoitteena oli kaikkien poropaimennuksessa käytettyjen koirien luettelointi, narttujen sijoittaminen luotettaville kasvattajille ja astuttaminen toimikunnan valitsemilla uroksilla.

Koirien luettelointi alkoi jo vuonna 1954, kun Eino Takkunen tarkasti yli viisikymmentä porokoiraa Inarissa. Vuosien kuluessa Olli Korhonen ja kapteeni Eino Takkunen tekivät useita tarkastusmatkoja eri puolille Lappia. Mittavin kartoitustyö tehtiin 1959 - 1961 järjestetyissä näyttelyissä ja katselmuksissa. Organisaattorina toimi

Lapin kennelpiirin puheenjohtaja ja maatalouspiirin johtaja agronomi Pauli Sipilä. Korhosen ja Takkusen mukana tarkastusmatkoilla oli Suomen Pystykorvajärjestön sihteeri Juho Perttola, jonka tehtävänä oli valokuvata koiria. Muita kartoitukseen aktiivisesti osallistuneita henkilöitä olivat Paliskuntain yhdistyksen toiminnanjohtaja Yrjö Ala-Ruikka sekä Kennelliiton toiminnanjohtaja V.I. Mikkonen. (Tuominen 33–36.)

Myös pohjoismaista yhteistyötä yritettiin jo alkuvaiheessa, mutta tilanne varsinkin Ruotsissa oli Korhosen mukaan huono. Lapphund oli ollut virallinen rotu jo vuodesta 1936, mutta sillä ei ollut juurikaan tekemistä Pohjois-Ruotsissa paimenkoirina toimivien koirien kanssa. Jokkmokin alueella oli porokoirana koiria, jotka olivat neliömäisiä ja kippurahäntäisiä. Niiden jalostus oli aloitettu 1950-luvun alussa ja kanta oli varsin yhteneväinen. Norjassa porokoiran tilanne oli parempi, mutta sielläkin osassa koirista näkyi vieraiden rotujen (mm. skotlanninpaimenkoira ja saksanpaimenkoira) vaikutus. Joukossa oli kuitenkin myös tyypillisiä lapinporokoiran edustajia. Norjan puoleltahan oli perinteisesti haettu porokoiria myös Suomeen. (Tuominen 31.)

Paliskuntain yhdistys teki yhteistyötä Kennelliiton kanssa lapinporokoiran jalostuksessa. Inariin perustettiin Paliskuntainyhdistyksen toimesta viisikymmentäluvun lopulla koiratarha, jossa oli tarkoitus pitää narttuja ja kasvattaa pentuja luovutusikään asti. Kustannukset jaettiin paliskuntien kesken. Inarin tarhat toimivat kuitenkin vain joitakin vuosia. (Tuominen 38.)

Moottorikelkan käyttöönotto poronhoidon työvälineeksi 1960-luvun alussa romahdutti paimentavan koiran käytön ja tarpeen. Poronhoidon motorisoituminen johti nopeasti porokoirista luopumiseen ja kanta alkoi vähentyä.

2.4 Porokoirasta lapinporokoiraksi

Lapinporokoiran kennelhistoria on nuori, mutta porotyössä käytetyn koiran historia on ikivanha. Ensimmäisessä Suomessa pidetyssä koiranäyttelyssä vuonna 1892 esitettiin Lapista tuotuja koiria lappalaisina paimenkoirina.

Suomenlapinkoiran, lapinporokoiran ja ruotsinlapinkoiran juuret poronpaimentajina ovat pitkälti yhteiset; suomenlapinkoira erotettiin lapinporokoirasta 1960-luvun lopulla ja ruotsinlapinkoira virallistettiin jo 1940-luvulla. Suomen Kennelklubi hyväksyi lapinpaimenkoiran ensimmäiset rotumerkit vuonna 1945. Nimi muutettiin lapinkoiraksi vuonna 1967 ja samalla Lapinporokoira erotettiin omaan rekisteriinsä.

Kennelliitossa jatkettiin työtä porokoiran saamiseksi viralliseksi koiroduksi. Rodun hahmottelussa ja rotumääritelmän luomisessa merkittävän aseman saivat Elli ja Matti Jomppasen koirat Inarin Menesjärveltä. Kasvatusta oli harrastettu perheessä pitkään ja tuloksena oli koirakanta, joka oli yhtenäinen myös ulkomuodollisesti. Ensimmäinen rotumääritelmän luonnos laadittiin vuonna 1964 Lapin kennelpiirin puheenjohtajan Pauli Sipilän toimesta. Kennelliiton toiminnanjohtaja V.I. Mikkonen viimeisteli luonnoksen rotumääritelmäksi, joka virallistettiin 10.12.1966 ja vahvistettiin FCI:n toimesta seuraavana vuonna. (Tuominen 42.)

Lopullisessa rotumääritelmässä tai sen tulkinnassa kuitenkin korostuivat käyttökoiralle toisarvoiset ulkonäköön liittyvät seikat, kuten väritys. Rotumääritelmä rakentui voimakkaasti menesjärveläisten koirien varaan, ja niiden tyypillinen väritys oli ns. musta nelisilmä. Tämä asetti ulkonäöltään hieman poikkeavat, mutta rakenteelliselta tyypiltään ja käyttötarkoitukseltaan aivan samanlaiset koirat muualta poronhoitoalueelta huonompaan asemaan. (Tuominen 43.)

Moottorikelkkojen aiheuttama porokoiran käytön väheneminen uhkasi siirtää lapinporokoiran jalostuksen lähes kokonaan Etelä-Suomeen pois lapinporokoiran alkuperäisiltä käyttäjiltä ja alkuperäisestä ympäristöstä. Tässä vaiheessa rodun kannasta käytettiin jalostukseen vain pientä osaa. Tilanne oli rodulle geneettinen pullonkaula.

Lapinporokoiran suosio ei Etelä-Suomessakaan ollut 1970–80-luvuilla kovin suuri ja rodun kanta oli koko maassa hälyttävän pieni. Ilmeisesti lapinporokoiran koruton ulkomuoto ei vedonnut ihmisiin samalla tavalla kuin pitkäkarvaisen ja siksi olemukseltaan pehmeämmän suomenlapinkoiran, jonka suosio kasvoi huomattavasti nopeammin. Myös suomenlapinkoiraa markkinoitiin seurakoiramaisempana ja porokoiraa vähemmän seurakoiraksi soveltuvana työkoiran. Lapinporokoiran suosio pysyi varsin alhaisena aina 1990-luvun loppupuolelle saakka.

Vaikka porokoiran käyttö paimennuksessa väheni rajusti, se ei kuitenkaan loppunut aivan kokonaan. Osassa paliskunnista koiran käyttökulttuuri säilyi paremmin kuin toisissa. Koirien käytöstä porotyössä alettiin jälleen kiinnostua 1980-luvulta alkaen. Kiinnostus on kasvanut jatkuvasti ja on edelleen kasvussa. Ongelmana koiran käytön uudelleen leviämisessä on ollut porokoiran koulutustaitojen katoaminen vanhojen poromiesten mukana.

Vaikka kasvatuksen painopiste siirtyi etelään, katselmuksia ja rotuunottoja jatkettiin 1980– 90-luvuilla ja samalla pidettiin yllä kontakteja koiran käyttäjien ja etelässä asuvien kasvattajien välillä. Tätä tarkoitusta varten perustettiin myös Porokoirakerho ry vuonna 1992. Rotuunotettuja koiria jalostukseen käyttämällä on pyritty laajentamaan rodun geenipohjaa, joka kapeni varsinkin 1970-luvun aikana. Pohjoisessa asuvia työkoiria on myös mahdollisuuksien mukaan käytetty jalostukseen käyttöominaisuuksien säilyttämiseksi ja varsinkin pentuja liikkuu molempiin suuntiin etelä-pohjoinen akselilla.

Viime vuosina on rodussa rekisteröity useita pentueita, joiden kasvattajina on poromiesperheitä. Näiden lisäksi Lapissa on myös useita muita kasvattajia, jotka osaltaan ovat auttaneet porokoiran käytön leviämisessä takaisin alkuperäisten käyttäjien keskuuteen. Yhteistyö etelän ja pohjoisen välillä on lapinporokoirakasvatuksessa ollut aktiivista jo pitkään. Ilman alkuperäisen käyttäjäryhmän kiinnostusta ja apua ei lapinporokoiran säilyttäminen käyttökoirana olisi edes mahdollista.

Lapinporokoiran suosio alkoi kasvaa 1990-luvun lopussa ja se on jatkanut nousua koko 2000-luvun. Suosion kasvuun lienee ollut syynä ennen kaikkea aktiivisten harrastajien kiinnostus rotuun ja heidän välityksellään lisääntynyt tietoisuus rodusta ja sen hyvistä ominaisuuksista. Kasvattajien määrä on lisääntynyt 1990-luvun puolen välin jälkeen ja se kasvaa edelleen.

2.5 Joitakin merkittäviä kasvattajia

Rodun taustalta löytyy useita merkittäviä vaikuttajia jo ajalta ennen lapinporokoirien rekisteröimistä. Tärkeimmät vaikuttajat rodun synnyssä ovat poromieskasvattajat. He ovat kasvattaneet koiria avuksi työhönsä vuosikymmenten ajan ja luoneet tästä rodusta sellaisen kuin se on. Lapinporokoirien ulkomuotoon merkittävimmin on vaikuttanut Inarin Menesjärvellä asuva Jomppasen perhe, joiden koirat valittiin malleiksi rotumääritelmän luomiseen. Jomppasten ohella muita merkittäviä kasvattajia ovat olleet mm. Pehkosen perhe Ivalosta, Maarit Länsman Lismasta ja Sodankyläläinen Heikki Ilveskivi.

Matti Kuivilan Poromiehen kenneliin Sodankylään kerättiin 1960-luvulla säilytettäväksi lapinporokoiria, jotka moottorikelkan tulon jälkeen uhkasivat jäädä kokonaan vaille virkaa. Hyviä käyttökoirasukuja olisi kadotettu ilman Matti Kuivilan tekemää työtä. Hänen kasvateillaan on ollut erittäin suuri merkitys sekä lapinporokoiriin, että suomenlapinkoiriin. 1980-luvulla Kuivilan ja Kennelliiton välille tuli erimielisyyksiä, ja osa Kuivilan kasvateista on jäänyt rekisterin ulkopuolelle. Myöhemmin muutamia hänen kasvattejaan on kuitenkin otettu rotuun ja niitä vaikuttaa myös rotuunotettujen koirien taustoilla. Luonnollisesti Kuivilan kasvatteja meni runsaasti poromiehille käyttökoiriksi. KoiraNetistä löytyy noin 150 Poromiehen kennelin kasvattamaa lapinporokoiraa 1960– 1980-luvuilta. Rekisteröinnin päätyttyä Poromiehen-kennelnimellä käytettiin Kuivilan kasvateista epävirallista nimeä Alju ja sitä ennen myös kennelnimellä Aljo.

Marri Pennan ja Aila Korhosen tekemä Porokoiratutkimus toimi vuosina 1972–1984. Sitä rahoitettiin Kulttuurirahaston ja Paliskuntainyhdistyksen antamin apurahoin. Tarkoitus oli kasvattaa käyttökoiria poromiesten käyttöön ja kasvatus tapahtui Kennelliiton rekisterin ulkopuolella. Yhteensä 141 urospentua

toimitettiin Lappiin porotalouksiin. Narttupennut sijoitettiin Etelä-Suomeen. Narttuja myös toimitettiin ja lainattiin siitoskäyttöön poromiesperheisiin. Jalostus perustui käyttöominaisuuksiin, koirien ulkomuodolla ei ollut merkitystä. Kantakoirat oli valittu käyttöominaisuuksiltaan parhaina pidetyistä koirista. Useiden rotuunotettujen koirien taustalla on porokoiratutkimuksen koiria ja niiden vaikutus tämän päivän lapinporokoirakantaan on merkittävä.

Marja Talvitien pitämä Toiskan-kennel Seinäjoella kasvatti lapinporokoiria vuosina 1974– 1988. Pentuja rekisteröitiin noin 120 kappaletta. Ensimmäinen lapinporokoira Von Sennehutte Bella hänelle tuli jo 1960-luvun lopulla ja siitä asti Marja Talvitie on ollut mukana rodun kehityksessä. Toiskan kennelin kasvatuksella oli tärkeä merkitys lapinporokoiran säilyttäjänä 1970- ja 1980-luvun vaikeina vuosina, jolloin kasvattajia oli vähän. Toiskan kasvatit saavuttivat menestystä näyttelyissä, mutta niitä meni useita myös porokoiriksi pohjoiseen.

Pekka Puutio kasvatti Harjavallassa 1980-luvulla n. 200 rekisteröityä lapinporokoiraa ja on yksi merkittävistä lapinporokoiran säilyttäjistä tuolta ajalta. Hänellä ei kuitenkaan ollut kennelnimeä, joten hänen kasvattinsa tunnistaminen ei KoiraNetistä ole helppoa. Ensimmäinen Puution hankkima lapinporokoira oli Ivalosta Lenne Pehkoselta vuonna 1974 tullut uros Piera. Piera otettiin rotuun vuonna 1980. Puutio hankki Toiskan Henni nimisen nartun ja sen ja Pieran tyttärestä Pietasta tulikin merkittävä jalostusnarttu. Pietan ja Toiskan Hurtan tytär Mirkku on emänä Nillalle ja Nallelle, jotka löytyvät nykyisin suurimman osan lapinporokoirien taustalta. Nilla ja Nalle vaikuttivat Juoksa ja Lecibsin kenneleissä tehden useita pentueita.

Vilho Nyyssönen Leppävirralta kasvatti lapinporokoiria merkittävässä määrin vuosina 1985–1997 kennelnimellä Gaissa. Hänen kasvattejaan meni runsaasti käyttökoiriksi poronhoitoalueelle. Monet Gaissa kennelin kasvatit vaikuttavat tämän päivän lapinporokoirakannan taustalla. Vuosien aikana kennelissä rekisteröitiin yhteensä 84 pentua. Kasvatuksen perustana olivat vahvasti Toiskan kennelin kasvatit ja käsivarren Lapista lähtöisin oleva koirakanta.

Jukka Kuusisto Hämeenkyröstä on kasvattanut lapinporokoiria 1980-luvulta alkaen kennelnimellä Lecibsin. Yhteensä kasvatteja on viitisenkymmentä. Pekka Puution lopettaessa kasvatuksensa Jukka Kuusisto haki häneltä sisarukset Nillan ja Nallen. Nillasta tuli Juoksa kennelin kantanarttu ja merkittävä vaikuttaja rodussa, Nalle puolestaan oli aikansa merkittävä jalostusuros, joka löytyy monen Lecibsin kennelin kasvatin takaa. Lecibsin kennelin kantakoirina oli Nallen ohessa Toiskan kennelissä kasvatettuja narttuja. 1990- luvulla kennelissä vaikutti myös rotuunotettu narttu Porho, joka oli lähtöisin Sodankylästä.

Ismo Leppäsalo Stormista on kasvattanut lapinporokoiria kennelnimellä Juoksa. Ensimmäinen pentue syntyi 1990 ja toistaiseksi viimeinen vuonna 2003. Kaikkiaan kennelissä on syntynyt yli 100 pentua ja kennelin vaikutus rotuun on ollut erittäin suuri. Juoksa kennelin kasvatit löytyvät todella monen lapinporokoiran taustalta. Erityisesti Juoksa B- ja D-pentueet ovat lapinporokoiraharrastajien keskuudessa käsite ja ne ovat tunnettuja korkeatasoisesta ulkomuodostaan. Kennelin ensimmäinen lapinporokoira oli vuonna 1985 syntynyt uros Velho, joka edusti Puution kasvattamaa linjaa. Velhon ja Cranefield's Urpun pentueesta syntyi Juoksa A-pentue ja uros Juoksa Aaretti. Yhdistämällä Juoksa Aaretti ja Puution kasvattama narttu Nillan syntyivät Juoksan B- ja D-pentueet. Nillaa voidaan pitää Juoksa kennelin kantanarttuna. Juoksa kennelin kasvatit ovat saavuttaneet hyviä tuloksia näyttelyissä ja eri harrastuslajeissa. Juoksa kennelin kasvatustyössä on ollut vahvasti mukana myös Pia Leppäsalo, jonka kennelnimellä Mikälie ensimmäinen lapinporokoirapentue syntyi jo vuonna 1993, seuraava pentue syntyi 2003.

Iris Aintilan Iresa kennel aloitti kasvatuksen Käsivarren Lapista rotuunotetuilla porokoirilla 90-luvun alussa Saukkolassa. Ensimmäinen uros Bennu oli ostettu porokoiria kasvattaneelta Siiri Vasaralta Enontekiöltä vuonna 1986. Bennu otettiin rotuun vuonna 1987 ja siitä tuli merkittävä jalostusuros. Iresa kennelin kantanartut Iresa Ranne, Iresa Diidii ja Iresa Davvenasti olivat myös lähtöisin Siiri Vasaralta ja rekisteröitiin lapinporokoiriksi rotuunoton kautta. Kolmas sisaruksista Iresa Darfi otettiin myös rotuun ja siitä tuli Skuolffi kennelin kantanarttu. Iresa kennelin rotuunotetuista koirista Bennu ja kaikki kolme rotuunotettua D- sisarusta saavuttivat MVA:n arvon. Kennelin rooli Käsivarren porokoiran säilyttämiseksi rodussa on ollut merkittävä.

Iresa-kasvatteja on vuosien varrella mennyt runsaasti poromiehille työkäyttöön ja koko kennelin kasvatustoimintakin on siirtynyt Lappiin jo 1990-luvun lopulla. Iresa-koirat ovat vaikuttaneet myös merkittävästi ruotsalaisen lapinporokoirakannan kehitykseen 1990-luvulla.

Matti Takanen ja Riitta Takalo ovat kasvattaneet lapinporokoiria Karjaalla kennelnimellä Lumiturpa vuodesta 1992 alkaen. Kennelin ensimmäinen kantanarttu oli Myllykosken Arita, joka löytyy toistaiseksi kaikkien Lumiturpa lapinporokoirien taustalta. Myös Aritan tytär Lumiturpa Akkia on kennelin toinen merkittävä jalostusnarttu, jonka useat jälkeläiset ovat jatkaneet sukua. Lumiturvan lapinporokoirakasvatit ovat menestyneet näyttelyissä hyvin ja joitakin niistä on alkuperäisessä työkäytössä pohjoisessa.

Päivi Uttuslien-Viirumäki on kasvattanut lapinporokoiria kennelnimellä Kivimannun 1990- ja 2000-luvuilla. Kennelin kantanarttu oli Juoksa Beltirumpu, joka löytyy melkein jokaisen Kivimannun pentueen taustalta. Toinen rodun kannalta merkittävä narttu Kivimannun kennelissä on ollut Juoksa Beltirummun pojan tytär Saaga, jonka vaikutus rotuun on vahva sen useiden jalostukseen käytettyjen jälkeläisten kautta. Useat kennelin kasvatit ovat menestyneet erittäin hyvin näyttelyissä ja kennelistä on lähtöisin myös merkittäviä jalostuskoiria kuten urokset Kivimannun Kivikkoketopeto ja Kivimannun Sakke-Staalo.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

1930-luvulla kenneltoiminta alkoi levitä yhä runsaampana suomenkielisen maalaisväestön keskuuteen. Ruotsinkielisen Kennelklubin rinnalle perustettiin vuonna 1935 Suomen Kennelliitto. Vuonna 1962 perustettiin yksi yhteinen valtakunnallinen kenneljärjestö Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry. Lapinporokoiran ensimmäinen rotumääritelmä on vuodelta 1966. Tällöin lapinporokoiran asioita hoidettiin Suomen Pystykorvajärjestössä ja sen porokoirajaostossa. Lapinporokoira pysyikin virallisesti Suomen Pystykorvajärjestön alaisuudessa vuoteen 1993, jolloin se tuli koeajalla Lappalaiskoirat ry:n alaisuuteen.

Vuonna 1998 Lappalaiskoirat ry hyväksyttiin rotujärjestöksi ja sen alaisuuteen rodut: lapinporokoira, ruotsinlapinkoira ja suomenlapinkoira. Lappalaiskoirat ry:n alaisuudessa 1990-luvun lopulta lähtien lapinporokoira on vakiinnuttanut asemansa ja rekisteröinnit ovat nousseet 2000-luvun lopulla yli 200:een vuodessa. Vielä 80-luvulla lapinporokoiran asema oli jopa uhanalainen.

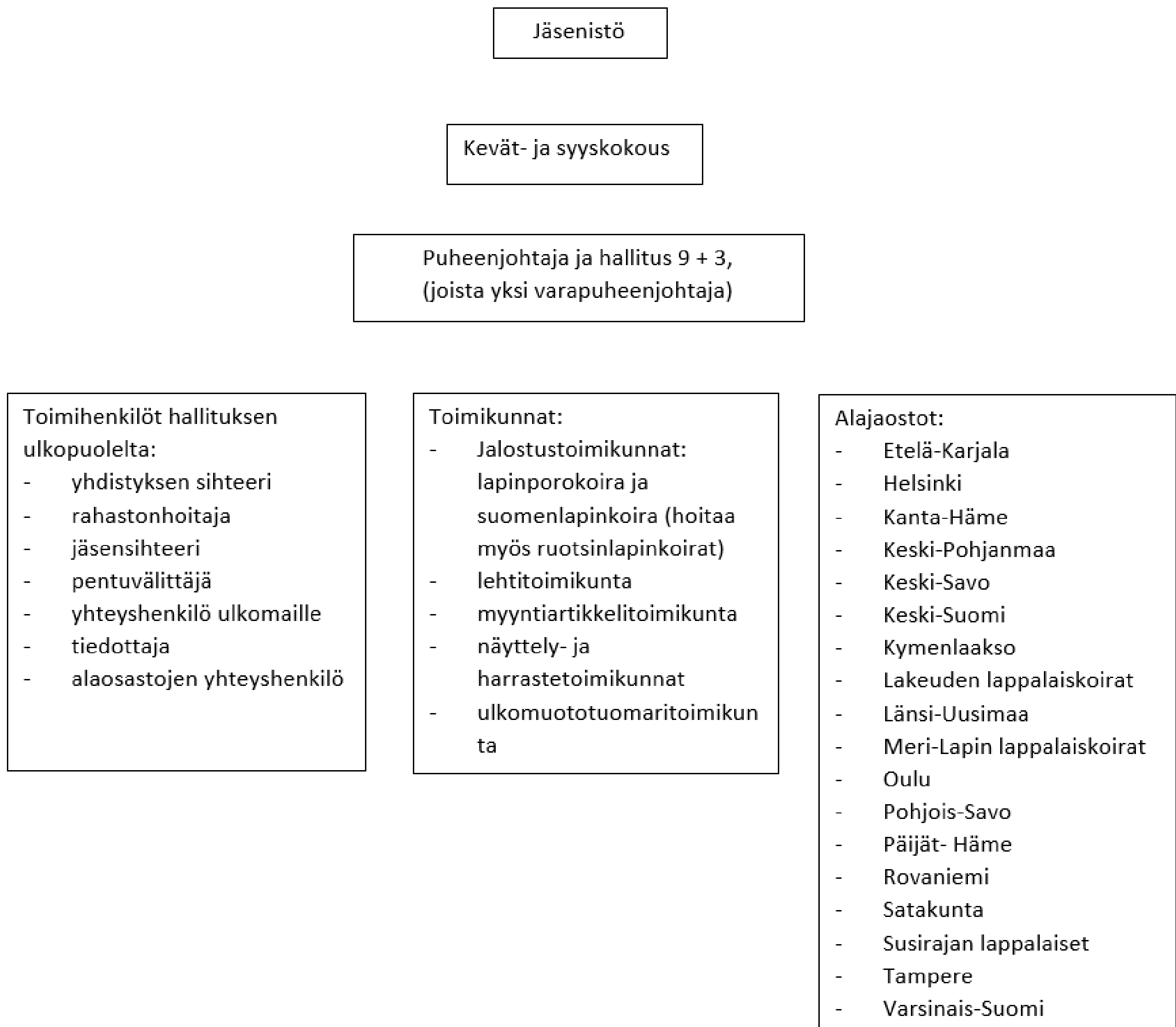
Lappalaiskoirat ry:n jäsenmäärä on viime vuosina vakiintunut reilun 4000 jäsenen tasolle. Vuoden 2018 alussa Lappalaiskoirat ry:n jäsenmäärä oli 4045 ja lisäksi yhdistyksellä oli yksi yhdistysjäsen. Lappalaiskoirat ry:n alaisuudessa toimii alaosastoja, jotka omalta osaltaan tekevät rotua tunnetuksi ja järjestävät jäsenille harrastustoimintaa ja esimerkiksi luonnetestejä.

Lappalaiskoirat ry julkaisee neljästi vuodessa ilmestyvää Lapinkoira-lehteä, josta löytyy rotukohtaisia sekä yleisesti koiria koskevia artikkeleja ja haastatteluja, harrastustuloksia sekä jalostukseen liittyvää asiaa. Lisäksi yhdistys julkaisi aikaisemmin vuosittain ilmestyvää vuosikirjaa, joka sisältää mm. näyttelyarvostelut sekä omistajatiedot. Nykyään näyttelyarvostelut julkaistaan nettiporttaalissa osoitteessa: http://vuosikirja.lappalaiskoiragalleria.org/

Yhdistyksellä on oma pentuvälitys. Pentuaapinen on yksi myytävistä tuotteistamme monien muiden tuotteiden ohella. Yhdistyksellä on kotisivut osoitteessa: www.lappalaiskoirat.fi.

Porokoirakerho ry. on rotujärjestöstä riippumaton yhdistys, joka on perustettu 1992 lappalaiskoiraharrastajien ja kasvattajien toimesta. Sen tarkoituksena oli luoda yhteyksiä koiraa työssään käyttävien poromiesten, koiraharrastajien ja -kasvattajien välille. Aluksi yhdistys keskittyi lapinporokoirarodun säilyttämiseen, mutta myöhemmin mukaan tulivat myös suomen- ja ruotsinlapinkoirat sekä rekisteröimättömät poropaimennuksessa toimivat koirat. Myös toiminnan painopiste muuttui enemmän käyttöominaisuuksien tutkimisen ja säilyttämisen suuntaan. Tällä hetkellä Porokoirakerhon tarkoitus on myös lisätä poroa paimentavan koiran tuntemusta ja käyttöä sekä vaalia siihen liittyvää kulttuuriperintöä. Yhdistys järjestää

koulutus- ja tiedotustilaisuuksia sekä poropaimennuskokeita ja – kilpailuja.

3.1 Jalostustoimikunnan organisaatio ja tehtävät

Lapinporokoiran jalostustoimintaa ohjaa Lappalaiskoirat ry:n hallituksen nimittämä jalostustoimikunta. Hallitus nimittää vuosittain jalostustoimikunnan jäsenet järjestäytymiskokouksessaan. Jalostustoimikunnan kausi on kaksivuotinen. Tällä hetkellä jalostustoimikunnan jäseniä on seitsemän, joista kaikki toimivat lapinporokoiran jalostusneuvojina. Suomenlapinkoirilla on rotuyhdistyksen sisällä oma itsenäinen jalostustoimikuntansa.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on seurata Pevisa – ohjelman toteutumista, antaa jalostusneuvontaa ja käsitellä urossuosituksia, kerätä, tilastoida ja julkaista jalostustoimintaan liittyvää tietoa mm. Lapinkoira – lehdessä sekä yhdistyksen kotisivuilla. Lisäksi jalostustoimikunta seuraa rodussa todettujen perinnöllisten sairauksien ja vikojen esiintyvyyttä ja tiedottaa niistä rodun harrastajia ja kasvattajia.

Erilaisia jalostusaiheisia tapahtumia järjestetään joka vuosi ja jalostustoimikuntien päätapahtumana voidaan

pitää tammikuussa Kuopiossa järjestettäviä pystykorvarotujen jalostuspäiviä. Myös jalostustarkastusten järjestäminen ja rotuunottoesityksien tekeminen Suomen Kennelliitolle kuuluvat jalostustoimikunnan tehtäviin. Jalostustoimikunta julkaisee uusille pennunomistajille suunnattua Pentuaapista, jossa annetaan tietoa rodusta ja pennun kasvatuksesta aikuiseksi koiraksi.

Jalostustoimikunnan tehtävä on ensisijaisesti antaa tietoa ja neuvontaa kasvattajille. Se ei pyri rajoittamaan kasvattajien valintoja. Vastuu kasvatukseen liittyvistä päätöksistä ja yhdistelmien suunnittelusta on aina kasvattajalla itsellään.

4. RODUN NYKYTILANNE

Lapinporokoiran elossa olevan populaation arvioidaan olevan Suomessa noin 3000 koiraa. Koirien keski-ikä jää KoiraNetin kuolinsyytilaston mukaan reilusti alle 10 vuoden, koska tapaturmaisesti tai sairauden vuoksi ennenaikaisesti menehtyneet koirat ovat todellisuutta voimakkaammin edustettuina. Vanhuuteen menehtyneiden koirien kuolinsyitä ilmoitetaan KoiraNettiin muita harvemmin. Useat yksilöt voivat saavuttaa jopa 15 vuoden iän. Suomen lisäksi lapinporokoiria on elinvoimainen kanta Ruotsissa sekä vähäisiä määriä myös muissa Pohjoismaissa sekä muutamissa Keski-Euroopan maissa. Lapinporokoiria on viety myös Yhdysvaltoihin, jossa on pienimuotoista kasvatustyötä, vaikkakaan pentuja ei siellä saada rekisteröityä.

Pohjois-Suomesta on edelleen löydettävissä rekisterin ulkopuolella olevia työkäytössä olevia koiria ja niiden jälkeläisiä, joita on mahdollisuus ottaa rotuun Lappalaiskoirat ry:n ja Suomen Kennelliiton ohjeiden mukaisesti. Rotuun ottoja tehdään lähes vuosittain muutamia. Näin rodun jalostuspohjaa voidaan laajentaa – joskin rotuun otettujen koirien taustalta löytyy yhä enemmän samoja koiria kuin jo rekisterissä oleviltakin. Silti uudet yksilöt jalostuskäytössä ovat tärkeitä lukumääräisesti pienessä rodussa, jossa uutta materiaalia ei voida tuoda ulkomailta. Vuosina 1996 – 2017 on rotuun otettu 60 koiraa, joista 31 urosta ja 29 narttua. Niistä 23:a urosta ja 21:a narttua on käytetty jalostukseen, yhteensä näillä on 84 pentuetta.

Vuonna 2018 Eläingeenivaraohjelma laajeni kattamaan myös kotimaiset koirarodut. Eläingeenivaraohjelman mukaisesti keväällä 2018 otettiin Maanigalla spermaa pakasteeseen yhdeltä lapinporokoiraurokselta, Pohjanpaimenen Doppiolta FI45804/14. Lapinporokoiran osalta siemennesteen talteenottoa jatketaan keväällä 2019. Eläingeenivaraohjelmassa kotimaisten koirarotujen geenipankkitoiminnasta vastaavat Luonnonvarkeskus ja Suomen Kennelliitto. Lappalaiskoirat ry tekee yhteistyötä, mutta ei ole sitoutunut hankkeeseen taloudellisesti tai sopimuksella.

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Populaation rakenne ja jalostuspohjan koko vaikuttavat siihen, kuinka monimuotoinen rotu. Monimuotoisella rodulla on olemassa samasta geenistä useampia versioita, se mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, jonka tiedetään vaikuttavan koirien elinvoimaisuuteen ja suojaavan perinnöllisten sairauksien ja vikojen puhkeamiselta. Monimuotoisuus vaikuttaa myös immuunijärjestelmän vahvuuteen. Rodun geenipoolin kaventuminen saattaa johtaa tulehdus- ja autoimmuunisairauksien sekä allergian yleistymiseen. Jalostus ja perinnöllinen edistyminen on mahdollista vain, jos koirien välillä on geneettistä vaihtelua.

Rodun rekisteröintimäärät eivät kerro sen monimuotoisuudesta. Jos vain pientä osaa rodun koirista ja suvuista on käytetty jalostukseen tai rodun joillakin yksilöillä on haitallisen paljon jälkeläisiä, saattavat tietyn geenit yleistyä rodussa liiaksi. Pahimmassa tapauksessa tällä tavalla leviää koko rotuun jokin vika tai perinnöllinen sairaus ja jalostukseen on vaikea löytää koiria, joilla ei tätä vikaa perimässään ole. Ihanteellista olisi käyttää jalostukseen koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista ja niin etteivät kaikki sukulinjat sekoittuisi keskenään.

Yksittäisen koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei saisi nousta pienilukuisissa roduissa yli 5% ja suuri lukuisissa roduissa yli 2-3% laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Toisen polven jälkeläisiä saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10% ja suuri lukuisissa roduissa korkeintaan 4-6% laskettuna neljän

vuoden rekisteröinneistä. (Mäki, www.kennelliitto.fi)

Lapinporokoiralla on tutkitusti koiraroduksi hyvin monimuotoinen ja laaja geenipohja. Geenipohjan säilyminen laajana ei kuitenkaan ole itsestään selvää, vaan on täysin riippuvainen kasvattajien tekemistä jalostusvalinnoista tulevaisuudessa. Rodun lukumäärän kasvaminen tapahtuu joko lisäämällä samojen geenien määrää rodussa suosimalla tiettyjä koiria tai sukuja jalostuksessa tai monipuolistamalla geenipohjaa käyttämällä sukuja ja yksilöitä jalostuksessa mahdollisimman tasaisesti.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Lapinporokoirien rekisteröintimäärät kasvoivat melko voimakkaasti 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Nyt rekisteröintimäärien kasvu on tasoittunut ja määrät ovat viime vuosina jopa hieman laskeneet lukuun ottamatta vuoden 2017 rekisteröintiennätystä. Säänkestävää ja suhteellisen tervettä harrastus- ja seurakoiraa etsivät ihmiset ovat kuitenkin edelleen kiinnostuneita rodusta, jonka suosio vaikuttaa vakiintuneen.

Taulukko 1. Lapinporokoiran rekisteröintimäärät, tuontikoirien lukumäärä, jalostuskoirien keskimääräinen ikä sekä keskimääräinen sukusiitosprosentti vuosittain vuosilta 2007–2017. Lähde KoiraNet.

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Pennut (kotimaiset)	333	228	246	266	213	247	282	247	230	227	241
Tuonnit	6	5	2	4	1	3	4	2	1	5	8
Rekisteröinnit yht.	339	233	248	270	214	250	286	249	231	232	249
Pentuekoko	5,0	5,3	5,3	5,2	5,2	5,0	5,3	4,9	5,3	5,2	5,6
Urokset, keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 6 kk	4 v 7 kk	4 v 7 kk	4 v 7 kk	4 v 6 kk	4 v 10 kk	5 v	4 v 8 kk	4 v 1 kk	4 v 7 kk	3 v 3 kk
Nartut, keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 1 kk	4 v	4 v 3 kk	3 v 10 kk	3 v 11 kk	3 v 9 kk	3 v 6 kk	3 v 5 kk	3 v 4 kk	3 v 8 kk	3 v 6 kk
Sukusiitos% ka / vuosi	3,28 %	2,78 %	3,97 %	3,78 %	3,48 %	3,03 %	3,46 %	4,08 %	3,23 %	3,16 %	3,89%

Sukusiitosasteella tai –prosentilla tarkoitetaan todennäköisyyttä sille, että yksilön geenipari sisältää geenistä kaksi samaa versiota eli alleelia, jotka ovat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia eli kahden erilaisen alleelin muodostamia. Silloin haitalliset, usein väistyvästi periytyvät alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä. Sukusiitosasteen nousu siis lisää yksilön riskiä sairastua perinnöllisiin sairauksiin tai ilmentää muita perinnöllisiä vikoja. (Mäki, www.kennelliitto.fi)

Koko rodun sukusiitosasteen liian nopea kasvu voi olla merkki ahtaasta jalostuspohjasta. Sukusiitosaste ei saisi kasvaa kuin korkeintaan yhden prosentin sukupolvea kohden eli 0,25 % per vuosi. Verrattuna vanhempaan JTO:ssa olleeseen tietoon, jossa sukusiitosasteessa esiintyi vielä suuria vaihteluita, voidaan kahden viimeisimmän JTO:n (tiedot 2004-2014 ja nyt 2007-2017) tietojen perusteella huomata rodun

sukusiitosasteiden keskiarvon asettuneen 3-4% tasolle. Parina viimeisimpänä tilastointi vuotena sukusiitosasteen keskiarvo näyttää jäävän jopa lähellä 3 prosenttia. Lapinporokoiran sukusiitosaste on kohtuullisella tasolla, ja keskiarvo ei ole noussut viime vuosina.

Taulukosta 1 voi myös havaita, että tuontikoirien määrä vuodessa on alhainen. Keskimääräinen jalostuskäytön ikä lapinporokoiranartuilla on n. 3-4 vuotta. Uroksella ikä vaihtelee neljän ja viiden vuoden välillä. Urosten keskimääräistä ikää nostaa muutamat iäkkäämpänä jalostukseen käytetyt urokset. Narttujen jalostukseen käyttöikä näyttäisi olevan hienoisessa nousussa, urosten käyttöiässä sen sijaan voidaan havaita vuosittaista heittelyä. Rodun kannalta iäkkäämpien koirien jalostuskäyttö on hyväksi, koska vanhempien koirien ominaisuuksista on yleensä enemmän tietoa kuin nuorten. Lapinporokoira on pitkäikäinen, terve rotu, joka on yleensä hyvässä lisääntymiskunnossa vanhempanakin. Nuorten koirien runsas jalostuskäyttö ei ole suositeltavaa.

4.1.2 Jalostuspohja

Lapinporokoira on harvalukuinen koirarotu, jonka jalostuspohja on yksilömäärältään pieni, mutta rodun geenipohja on siitä huolimatta hyvä. Lapinporokoiran geenipohja on laajentunut rotuun ottojen ja kasvattajien tekemien jalostusvalintojen avulla. Tämän suuntauksen tulisi jatkua myös tästä eteenpäin, jotta sukuja ei häviäisi vaan olemassa oleva materiaali saataisiin tehokkaasti jalostuskäyttöön ja säilytettyä. Tämä on tärkeää koska rodussa ei saada uutta jalostusainesta esim. tuontikoirien kautta. Edelleenkin tulee pyrkiä lisäämään myös ns. kotikoirien ja paimennuskäytössä olevien urosten saamista jalostukseen, etenkin harvinaisempia sukulinjoja olevien urosten käyttöä tulisi vielä lisätä.

Suomen Kennelliitto teki yhdessä kotimaisten rotujärjestöjen kanssa kartoituksen kotimaisten rotujen geneettisestä monimuotoisuudesta. Tutkimukseen osallistui noin 100 lapinporokoiraa, jotka edustivat laajasti rodussa esiintyviä erilaisia sukulinjoja. Tutkimuksen tulokset valmistuivat 2013 ja niiden perusteella lapinporokoiran geneettinen monimuotoisuus on erittäin hyvä.

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi vuosien 2007–2017 aikana Suomessa. Lähde KoiraNet.

	2017	**2016**	**2015**	**2014**	**2013**	**2012**	**2011**	**2010**	**2009**	**2008**	**2007**
Per sukupolvi (4 vuotta)											
- pentueet	208	184	190	195	194	195	190	180	172	173	173
- jalostukseen käytetyt eri urokset	155	136	140	140	143	141	133	129	124	126	124
- jalostukseen käytetyt eri nartut	175	159	160	161	166	160	162	158	151	152	147
- isät/emät	0,89	0,86	0,88	0,87	0,86	0,88	0,82	0,82	0,82	0,83	0,84
- tehollinen populaatio	224 (54%)	201 (55%)	204 (54%)	204 (52%)	210 (54%)	204 (52%)	201 (53%)	196 (54%)	188 (55%)	190 (55%)	185 (53%)
- uroksista käytetty jalostukseen	6%	10%	14%	16%	18%	21%	21%	22%	24%	22%	24%
- nartuista käytetty jalostukseen	12%	19%	22%	25%	25%	27%	29%	31%	33%	31%	30%

Tehollinen populaatiokoko kuvaa jalostuspohjan laajuutta. Luku muodostuu siitoskoirien sukupuolijakaumasta eli koirista jotka siirtävät geenejä seuraavaan sukupolveen sekä niiden lukumäärästä. Mitä pienempi tehollinen populaatio on, sitä nopeammin sen keskimääräinen sukusiitosaste kasvaa ja homotsygotia lisääntyy. Jotta tehollisen populaation laskennallinen koko olisi mahdollisimman paikkansa pitävä, se tulee laskea sukupolvea kohden eli neljän - viiden vuoden ajalta.

Verrattaessa taulukon 2 tietoja aiemman JTO:n vastaavaan taulukkoon (2004-2014), voidaan todeta rodun tehollisen populaation koon lapinporokoiralla hieman nousseen. Se on merkki rodun populaation varsin tasaisesta jalostuskäytöstä eli yksittäisten yksilöiden jälkeläismäärät eivät ole nousseet huolestuttavan suuriksi usean koiran kohdalla. Luvut antavat kuitenkin ylioptimisten arvion tehollisen populaation koosta, sillä sen laskemiseen on käytetty kaavaa, joka sopii vain ideaalin populaation tehollisen koon laskemiseen. Ideaalissa populaatiossa kaikilla yksilöillä on mahdollisuus pariutua keskenään (satunnaisparitus) ja niillä on suunnilleen sama määrä jälkeläisiä. Käytetyssä kaavassa ei myöskään oteta huomioon jalostukseen käytettyjen koirien keskinäisiä sukulaisuussuhteita. Koirien ollessa läheistä sukua toisilleen tehollinen populaatiokoko on todellisuudessa pienempi kuin kaava antaa olettaa.

Huolimatta tehollisen populaation hyvistä lukemista, on lapinporokoiran populaatio jakautunut jalostuksessa epätasaisesti. Ongelmana on edelleen joidenkin sukujen huomattavan yleinen esiintyminen koirien sukutauluissa. Hyvin yleisten sukujen suosiminen jalostuksessa voi aiheuttaa harvinaisempien sukujen katoamisen rodun geenikannasta tulevaisuudessa.

Taulukosta voidaan havaita, että rodun isät/emät suhde on kohtuullisen hyvä. Ihanne tilanteessa suhdeluku on 1. Lähimpänä sitä ollaan oltu taulukossa vuonna 2017 luvun ollessa 0,89. Vuosina 2008-2011 luku on ollut heikoimmillaan lähellä 0,8, mutta on viime vuosina taas kohentunut. Luku laskee nopeasti, jos edes muutamalla uroksella on useampia kuin yksi pentue rodussa, jossa vuotuiset pentuemäärät eivät ole kovin suuria.

Kun samalle urokselle viedään useita narttuja, vähentää se jonkin toisen, mahdollisesti kokonaan käyttämättömän uroksen mahdollisuuksia jatkaa sukua. Yksittäisen koiran liikakäyttö lisää myös perinnöllisten sairauksien leviämisriskiä, varsinkin jos jalostukseen käytetään runsaasti kovin nuorta yksilöä. Liikakäytön ehkäiseminen on viime kädessä paitsi kasvattajien, myös uroksen omistajien vastuulla. Rotujärjestön tulee ohjata jalostusta siten, että rodun koko kantaa käytettäisiin jalostukseen mahdollisimman tasaisesti. Tiedottamisella ja jalostusneuvonnalla on mahdollista jossain määrin vaikuttaa kasvattajien tekemiin jalostusvalintoihin.

4.1.2.1 Jalostukseen käytetyimmät urokset ja nartut

Alla olevassa taulukossa 3 on esitetty käytetyimmät lapinporokoiraurokset viimeisen kymmenen vuoden aikana niiden kokonaisjälkeläismäärän mukaisessa järjestyksessä. Siitä voi havaita, että lapinporokoirissa ei yhdenkään uroksen prosentuaalinen osuus jälkeläisistä nouse lähelle viittä prosenttia, jota pidetään ehdottomana ylärajana yhdessä sukupolvessa. Yhteensä 85 urosta on tuottanut 50% ajanjakson pennuista.

Taulukko 3. 20 käytetyintä urosta Suomessa vuosina 2007–2017. Lyhenne "(ro)" koiran nimen perässä tarkoittaa rotuunotettua. Lähde: KoiraNet. KoiraNetin antama taulukko on harhaan johtava, koska se laskee esimerkiksi Roille ER14830/06 24 pentua, joista yhden pentueen tietoja ei näy Koiranetissä, koska kyseisen pentueen rekisteröintiä ei ole viety loppuun asti. Taulukossa 17 Koiranet ei laske tätä pentuetta Roin jälkeläismäärään.

		Tilastointiaikana				**Toisessa polvessa**		**Yhteensä**	
#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	LAKKANEVAS BEANA BIRKA	8	48	1,73%	2%	22	99	8	48
2	CRANEFIELD'S BEANA BURRA	6	32	1,15%	3%	3	15	6	32
3	SUUKKOSUUN SHAMAANI	4	31	1,12%	4%	12	66	4	31
4	MIEHTEBIEKKA GULLIVER	5	27	0,97%	5%	6	32	5	27
5	MAIJUNTUVAN MATTI MAAKENKÄ	3	24	0,86%	6%	3	12	4	28
6	KAUKAMETSÄN KÄTKÄLÄINEN	4	24	0,86%	7%	1	8	4	24
7	SITISUURPETO	3	23	0,83%	8%	10	42	3	23
8	HATTIVATIN ZANNI	3	22	0,79%	8%	10	63	3	22
9	STABLEHILLS RAKUUNA	5	22	0,79%	9%	4	23	5	22
10	LUMITURPA HERKKO	5	22	0,79%	10%	14	96	5	22
11	STABLEHILLS KASMIRI	4	22	0,79%	11%	6	33	4	22
12	TINTTARAISEN PAKKASPEIKKO	3	21	0,76%	11%	17	89	3	21
13	ROI	3	20	0,72%	12%	6	37	4	24
14	IRESA YÖKYÖPELI	3	20	0,72%	13%	2	11	3	20
15	HAGASSESSAN BIS-BISIN	3	19	0,68%	14%	9	61	3	19
16	LUMITURPA SUOUKKO	3	18	0,65%	14%	1	6	3	18
17	PIHLAJAMÄEN AIKA-RAUTA	3	18	0,65%	15%	6	38	3	18
18	JULLE (ro)	2	17	0,61%	15%	1	6	3	21
19	HIEKKARANNAN AMBRA	4	17	0,61%	16%	5	25	5	18
20	PIIRTO	2	17	0,61%	17%	8	54	2	17

Taulukosta voidaan havaita, että urosten jälkeläismäärät ovat enimmäkseen kohtuullisella tasolla. Kuitenkin viidellä koiralla pentuemäärä ylittää jalostuksen tavoiteohjelman suositteleman neljän pentueen maksimipentuemäärän koko elinaikana. Lisäksi neljällä koiralla neljän pentueen maksimisuositusraja on jo täyttynyt. Myös toisen polven jälkeläisiä on muutamilla uroksilla jo runsaasti. Listalla olevista uroksista kuitenkin useampi on vielä niin nuori, että niiden toisen polven jälkeläismäärä kasvaa vasta myöhemmin.

Muutamat listalla olevat urokset ovat toisilleen läheistä sukua kuten isä-poika (Lakkanevas Beana Birka - Cranefield's Beana Burra) ja (Roi - Iresa Yökyöpeli) sekä useita hieman etäisempiä sukulaisia. Listalla on yksi rotuunotettu uros: Julle.

Pienessä populaatiossa yhden koiran pentuemäärä ei saisi nousta kovin suureksi: neljää pentuetta urosta kohden voidaan pitää kohtuullisen jalostuskäytön ylärajana lapinporokoirauroksella. Yli kolmekymmentä jälkeläistä yhdelle urokselle on liian paljon riippumatta koiran taustoista, terveydestä tai muista ominaisuuksista. Yhdelle urokselle kasaantuvat astutukset ovat aina pois jonkin toisen, mahdollisesti vielä täysin käyttämättömän uroksen jälkeläisistä. Rodun kannalta mahdollisimman monen eri uroksen käyttö jalostukseen on huomattavasti parempi vaihtoehto kuin yhden ja saman uroksen runsas käyttö. Etenkin nuoren uroksen liiallinen jalostuskäyttö voi olla rodussa erittäin haitallista. Nuoresta koirasta ei voida vielä tietää sen terveyttä myöhemmällä iällä näkyvien perinnöllisten sairauksien osalta.

Taulukko 4. 20 käytetyintä narttua Suomessa vuosina 2007–2017. Lyhenne "(ro)" koiran nimen perässä tarkoittaa rotuunotettua. Lähde: Koiranet.

		Tilastointiaikana			**Toisessa polvessa**		**Yhteensä**	
#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	KUURAKUONON PIHKASAGA	**3**	**25**	**0,90%**	**16**	**94**	**3**	**25**
2	LUMITURPA SUOKUKKA	**3**	**22**	**0,79%**	**5**	**27**	**3**	**22**
3	LUMITURPA SIRPPI	**2**	**21**	**0,76%**	**2**	**7**	**3**	**29**
4	LUMITURPA HELMIÄINEN	**3**	**20**	**0,72%**	**10**	**49**	**4**	**25**
5	SUUKKOSUUN TULISUUDELMA	**3**	**20**	**0,72%**	**0**	**0**	**3**	**20**
6	HAGASSESSAN ALICE APILA	**3**	**20**	**0,72%**	**2**	**11**	**3**	**20**
7	MIEHTEBIEKKA ZINJA	**3**	**19**	**0,68%**	**6**	**28**	**3**	**19**
8	TUHKAVUORTEN LUMIHUURRE	**2**	**19**	**0,68%**	**7**	**49**	**2**	**19**
9	STABLEHILLS RESEDA	**3**	**19**	**0,68%**	**15**	**87**	**3**	**19**
10	TOLVA MUUSA	**3**	**18**	**0,65%**	**2**	**12**	**3**	**18**
11	KARHUKALLION DUOTTARBIEGGA	**3**	**18**	**0,65%**	**9**	**46**	**3**	**18**
12	TINTTARAISEN SMILE	**3**	**17**	**0,61%**	**3**	**15**	**3**	**17**
13	MÖKÖTUVAN RISKU-OPRI	**3**	**17**	**0,61%**	**0**	**0**	**3**	**17**
14	CRANEFIELD'S KARHUKURU	**3**	**16**	**0,58%**	**3**	**18**	**3**	**16**
15	KUURAKUONON LEMMENLURITUS	**3**	**16**	**0,58%**	**7**	**37**	**3**	**16**
16	LOIJ-JAN ELÄMÄNVALO	**2**	**16**	**0,58%**	**2**	**9**	**2**	**16**

17	**TSIKKU (ro)**	**3**	**16**	**0,58%**	**4**	**20**	**3**	**16**
18	**JUOKSA YRTTI**	**2**	**15**	**0,54%**	**11**	**58**	**3**	**23**
19	**IRESA WIGGE**	**2**	**15**	**0,54%**	**9**	**42**	**2**	**15**
20	**POROPEUKALON SATA SAVUA**	**2**	**15**	**0,54%**	**0**	**0**	**2**	**15**

Taulukossa 4 on esitetty käytetyimmät lapinporokoiranartut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Lapinporokoiranarttujen pentuemäärät ovat pysyneet kohtuullisina: nartuilla teetetään enimmillään 3 pentuetta elämän aikana. Se ei rasita pitkäikäistä tervettä rotua kohtuuttomasti, jos pentueiden välillä pidetään riittävästi välivuosia.

Rodussa, jossa urostenkin jälkeläismäärät pysyvät kohtuullisella tasolla, voi jalostukseen käytetyn nartun merkitys olla yhtä suuri tai jopa suurempi kuin uroksen. Myös narttujen listalle mahtuu yksi rotuunotettu koira, Tsikku.

4.1.2.2 Rotuunotetut koirat

Lapinporokoirien rekisteri on edelleen avoin ja rotuun voidaan ottaa koiria, jotka täyttävät tietyt rotuunottokriteerit. Lapinporokoirien rotuunoton vaatimuksena on, että koiran vanhemmat eivät ole rekisteröityjä (jos molemmat vanhemmat ovat rekisteröityjä, koiraa ei voida rekisteröidä rotuunoton kautta, vaan normaalin rekisteröimiskäytännön mukaisesti) ja koiran tulee olla poronhoitoalueen rekisteröimätöntä käyttökoirakantaa. Rotuun ei oteta puhdasrotuisia puutteellisten pevisa-tarkastusten tai ylitiheän pennuttamisen takia rekisteröimättä jätettyjä koiria. Liitteenä jalostuksentavoiteohjelmassa on lapinporokoiran ja suomenlapinkoiran voimassa oleva rotuunottokäytäntö. Koiran omistaja esittää koiraa tarjottavaksi rotuun kirjallisesti ja toimittaa vapaamuotoisen hakemuksen rotujärjestön jalostustoimikunnalle. Hakemuksesta tulee selvitä koiran tiedot (nimi, syntymäaika, sukupuoli, käyttötarkoitus, kasvattaja) sekä omistajan tiedot (nimi, puhelinnumero, osoite) ja sukua mahdollisimman tarkoin selvitettynä. Liitteenä on mahdollista toimittaa myös paliskunnan poroisännän antama lausunto koiran työkäytöstä.

Jalostustoimikunta käsittelee hakemuksen ja jos se hyväksytään, järjestetään koiran ulkomuotoarvostelu esimerkiksi jonkin tapahtuman yhteydessä tai tarvittaessa jopa koiran kotona. Koiran ulkomuodon arvioi kaksi rotuun ottoon hyväksyttyä tuomaria. Jos ulkomuototuomarit puoltavat rotuunottoa, käsittelee rotujärjestön hallitus asian ja esittää rotuun ottoa Kennelliitolle. Jos Kennelliitto hyväksyy rotuunoton, koira voidaan rekisteröidä.

Kotimaisten rotujen rotuunotetuista koirista ei peritä rekisteröimismaksua koiran omistajalta. Rotuunotettavan koiran tulee olla tunnistusmerkitty viimeistään ulkomuotoarvostelun yhteydessä. Ennen rekisteröintiä koirasta tulee ottaa näyte dna-määritystä varten. Lappalaiskoirat ry korvaa dna-näytteen analysoinnista sekä tunnistusmerkitsemisestä aiheutuneet maksut, mikäli koira toimii työkoirana poronhoidossa.

Kennelliiton KoiraNetissä olevat tiedot rotuunotetuista koirista ja niiden sukutauluista ovat monilta osin puutteellisia. Tämä vaikeuttaa varsinkin uudempien kasvattajien jalostusvalintojen tekoa, koska tietojen hakeminen rotuunotettujen koirien mahdollisista sukulaisuussuhteista voi olla toisinaan työlästä. Siksi jalostuksen tavoiteohjelmaan on koottu tietoja mahdollisimman monesta rotuunotetusta koirasta, jotka vaikuttavat edelleen nykykannassa. Näiden alla mainittujen koirien lisäksi on rotuunottoja tehty

huomattavasti enemmän, mutta monet koirat ovat jääneet käyttämättä tai suku ei ole jatkunut ensimmäisen sukupolven jälkeen lainkaan.

Tiedossa olevien sukulaisuussuhteiden lisäksi joillain koirilla saattaa olla sukulaisuussuhteita, jotka eivät ole tiedossa. Yhä enenevässä määrin on huomattavissa, että rotuunotettujen taustoista löytyy tänä päivänä myös rekisteröidyssä kannassa olevia lapinporokoiria. Tämä tulisi kasvattajien huomioida rotuunotettujen koirien jalostuskäyttöä suunnitellessaan.

Taulukossa on huomioitu Suomessa rekisteröidyt koirat. Taulukkoa lukiessa tulee muistaa, että rekisteröimättömillä vanhemmilla saattaa olla samoja nimiä, mutta aina kyseessä ei ole sama koira. Esimerkiksi Zigga (Ziggu tai Tsikka) on erittäin yleinen nimi nartulla ja siksi Zigga tai Ziggu nimisiä koiria on eminä listalla useita (esimerkiksi Iresa kennelin kantakoirien emät). Yhä enenevässä määrin on huomattavissa, että rotuunotettujen taustoista löytyy tänä päivänä myös rekisteröidyssä kannassa olevia lapinporokoiria. Tämä tulisi kasvattajien huomioida rotuunotettujen koirien jalostuskäyttöä suunnitellessa.

1980-luvulla rotuun otetut ja suvuissa edelleen merkittävästi vaikuttavat koirat

Nimi	sp.	rek.no.	kasvattaja	pentueita	jälkeläisiä	2. p.jälk.
Bennu [1] (Runne 18600H/85-Ziggu)	u.	21459/87	Siiri Vasara, Enontekiö	9	55	146
Cuku (tunt-tunt)	n.	15113/86	Anni-Marja Valkeapää, Enontekiö	2	2	6
Gaissa Ziergu (Blindin Runne-Musti)	n.	15121/86	Vilho Nyyssönen, Leppävirta	4	20	105
Piera [2] (Menes-Lappi?-Tessu)	u.	08723U/80	Lenne Pehkonen, Inari	14	64	159

1) Bennun isä Runne on rekisteröity koira, jonka vanhemmat ovat Tilhku 29505G/84 ja Toiskan Hauvgge. Tilhkun isä Runne U138407 vaikuttaa rodussa myös toisen poikansa, rekisteröimättömän Tshapen kautta. Tsahpe on rotuunotetun Santun 32067/96 isä ja rotuunotetun Siivin 40523/95 emänisä.

Bennun emä Ziggu Jouni S Labban kasvattama ja Siiri Vasaran omistama narttu, jonka isä Tsahpi (Iso-Jounin Tsahpi) on myös rekisteröimättömän Tilhkun isä. Tilhku vaikuttaa rotuun Iresa Dpentueen ja rotuunotetun Loitsun isänä. Iso-Jounin Tsahpin isä on rekisteröimätön Ketolan Tilko, joka löytyy myös em. Santun ja Siivin taustalta.

2) Pieran vanhemmat eivät ole tiedossa, mutta sen epäillään olleen Menes-Lapin isälinjaa, mahdollisesti Menes-Lapin poika. Pieran isäksi on merkitty Nasse, joka oli Menes-Lapin kutsumanimi.

1990-luvulla rotuunotetut ja suvuissa edelleen vaikuttavat koirat

Nimi	sp	rek. no	kasvattaja	pentueita	jälkeläisiä	2. p.jälk.
Ahku (tunt- Zinaidan Inka 45183/95)	n.	29050/98	Taru Kiira, Muonio	1	5	19
Aksu [6] (tunt-Calmu 22798/91)	u.	25505/92	Maaret Länsman, Inari (Lisma)	7	29	20
Cahpe (tunt-tunt)	u.	39657/94	Juhani ja Lea Magga, Inari (Ivalo)	1	1	21
Calmu [6] (tunt-tunt)	n.	22798/91	Maarit Länsman, Inari (Lisma)	1	2	36
Cikka [8] (tunt-tunt)	n.	22805/91	Anni-Marja Valkeapää, Enontekiö	1	1	8
Cikki (Tsahpe-Cikki)	n.	29051/98	Berit Kristine Hetta, Kautokeino, Norja	4	16	34

Eppu (tunt-tunt)	n.	39568/94	Tarja ja Heikki Ylitalo, Enontekiö	1	8	17
Halla [4] (Risukarhin Sirma 04922/88-Pihkka 29053/98)	n.	24818/99	Merja Wahlroos, Sipoo	1	6	5
Iresa Darfi [7] (Tilhku-Ziggu)	n.	29532/93	Iris Aintila /Siiri Vasara	3	7	45
Iresa Davvenasti [7] (Tilhku-Ziggu)	n.	25504/92	Iris Aintila / Siiri Vasara	1	6	17
Iresa Diidii [7] (Tilhku-Ziggu)	n.	25843/92	Iris Aintila / Siiri Vasara	4	21	37
Iresa Ranne [5] (Blindin Runne-Ziggu)	n.	22801/91	Iris Aintila / Siiri Vasara	2	13	17
Jeppe [6] (tunt-Calmu 22798/91)	u.	24913/92	Maaret Länsman, Inari (Lisma)	1	7	6
Koutsa [4] (Nat Fogel Tihki 14727/91-Pikka SF16973/90)	u.	39351/94	Mauno Hietanen, Kittilä (Köngäs)	1	5	5
Lunki (Poromiehen Tilkko Y003978 - Miska)	u.	35018/90	Reino Jaakkola, Pelkosenniemi	3	19	17
Lunkki [13] (tunt-tunt)	u.	02969/90	Norjan Kirkkoniemestä	2	10	22
Loitsu [7] (Tilhku-tunt.)	n.	39573/94	Siiri Vasara, Enontekiö	3	14	7
Mortti (Lunki 35018/90Silmu)	u.	28615/06	Seppo Martin, Pelkosenniemi (Kairala)	2	14	49
Penna (tunt-Cuku 15113/86)	u.	29347/94	Anni-Marja Valkeapää, Enontekiö	1	6	61
Pennu (tunt-tunt)	u.	27779/98	Per Anders Hurri, Ruotsi	2	14	29
Pihkka (tunt-Täpä)	n.	29053/98	Helvi Tiisala, Helsinki	1	1	6
Pimu (tunt-tunt)	n.	04169/90	Anni Mäkitalo, Enontekiö (Palojoensuu)	2	8	4
Pittus [1] (tunt-tunt)	n.	03207/90	Siiri Vasara, Enontekiö	2	6	2
Porho [1] (tunt-Pittus 03207/90)	n.	23824/92	Auvo Autio, Sodankylä	2	2	9
Rane (?-Roosa SF20085/88)	u.	29348/93	Arja Latvala, Lehmäjoki	3	16	59
Rulle [10] (Aksi-tunt.)	u.	39567/94	Onni Suvanto, Kittilä (Tepasto)	1	2	26
Runne [5] (Blindin Runne-Ziggu)	u.	39652/94	Siiri Vasara, Enontekiö	1	1	4
Räimä [12] (tunt-tunt)	n.	27267/98	Ruotsi	2	13	0
Skarppi (tunt.-tunt.)	u.	29351/93	-	5	25	19
Santtu [3] (Tsahpe-Siivi)	u.	32067/96	Helvi Tiisala, Helsinki	2	11	23
Seita (tunt-tunt)	n.	24911/92	Elisabet Blind, Ruotsi	2	3	2
Seri (tunt-tunt)	u.	39348/94	Tuomas Näkkäläjärvi, Enontekiö	3	15	43
Siivi [3] (Pilkki-Täpä)	n.	40523/95	Helvi Tiisala, Helsinki	2	7	48
Tepa [10] (Rulle 39567/94 -Viku)	n.	40524/95	Onni Suvanto, Kittilä (Tepasto)	1	6	14
Tsahpe [2]	u.	39563/94	Paavo Autto, Kittilä (Raattama)	0	0	12

Täplä (11 (tunt-Jeppe)	n.	24912/92	Reino Yli-Suvanto, Kittilä	2	10	25
Viki (10 (Rulle39567/94 - Viku)	u.	27778/98	Onni Suvanto, Kittilä (Tepasto)	2	12	10
Vilkeri (8 (tunt-Cikka 22805/91)	n.	29349/93	Eine Kyrö, Kolari (Venejärvenkylä)	2	8	4
Vilijonkka (11 (tunt-Jeppe 33044/89)	n	40525/95	Reino Ylisuvanto, Kittilä	1	9	16
Viksu (9 (Musti – Zigga 23825/92)	n.	28607/96	Paavo Autto, Kittilä (Raattama)	3	12	39
Zigga (9 (tunt-tunt)	n.	23825/92	Paavo Autto, Kittilä (Raattama)	1	1	12
(Tolva) Ämmi (tunt-tunt)	n.	26242/94	Matti Kuivila, Sodankylä	2	11	60

1) Pittuksella on yksi rekisteröity pentue, josta kukaan ei ole jatkanut sukua. Tämän lisäksi sillä on kuitenkin rotuunotettu tytär Porho 23824/89, jolla on rekisteröitynä kaksi yhden pennun pentuetta Lecibsin kennelissä.

2) Tsahpe ei saanut Suomeen yhtään pentuetta, mutta sillä on yksi pentue Ruotsissa Fjällfarmens kennelissä. Tästä pentueesta on jatkanut sukua Fjällfarmens Cammo, jolla on Suomessakin kaksi pentuetta. Lisäksi Fjällfarmens Cammon ruotsalaissyntyisiä jälkeläisiä on käytetty jalostukseen myös Suomessa. Tsahpen vaikutus rotuun on varsin merkittävä poikansa kautta.

3) Siivi ja Santtu polveutuvat suoraan Porokoiratutkimuksen koirista ja ovat sukua sekä Bennulle 21459/87 että Iresa D-nartuille.

4) Hallan ja Koutsan isät Risukarhin Sirma ja Nat Fogel Tihki ovat rekisteröityjä suomenlapinkoiria.

5) Iresa Ranne ja Runne ovat sisaruksia. Runnella on yksi rotuunotettu poika Roope 42528/04, joka on jatkanut sukua. Rotuunotetulla Gaissa kennelin kantanartulla Gaissa Ziergulla on sama isä kuin Iresa Rannella ja Runnella.

6) Calmun pojat Jeppe ja Aksu on rekisteröityjä rotuunoton kautta. Myös urokset Murre ja Julle sekä narttu Prutku ovat Calmun jälkeläisiä ja vaikuttavat rotuun rotuunotettujen jälkeläistensä kautta, vaikka ovatkin itse rekisteröimättömiä. Myös 2000-luvulla rotuunotetut Anttu 18350/04, Jeri 17920/04, Cappi 47522/03 ja Pesku 47429/03 kuuluvat tähän sukuun.

7) Iresat Darfi, Davvenasti ja Diidii ovat siskoksia samasta pentueesta. Loitsu on niiden kanssa samasta isästä ja myös Loitsun ja Iresa D-narttujen emät ovat luultavasti siskoksia. Isänsä kautta ne ovat sukua myös Siiville 40523/95 ja Santulle 32067/96 sekä Bennulle 21459/87

8) Cikkalla on vain yksi rotuunotettu tytär Vilkeri, joka on jatkanut sukua.

9) Ziggan suku on jatkunut rotuunotetun tyttärensä Viksun kautta. Viksulla on normaalisti rekisteröityjen pentujensa ohella kaksi rotuunotettua jälkeläistä Halle ja Nikke, joilla molemmilla on jälkeläisiä rodussa.

10) Rullella on kaksi rotuunotettua jälkeläistä Tepa ja Viki. Ne ovat molemmat jatkaneet sukua.

11) Täplä ja Vilijonkka ovat sisaruksia samasta pentueesta.

12) Ruotsista tuodulla Räimällä on Suomessa kaksi pentuetta, joista yksikään koira ei ole jatkanut sukua Suomessa. Räimän pojalla Pankalla on kuitenkin Ruotsissa yksi pentue.

13) Lunkkin jälkeläisistä on jatkaneet sukua Rooken ja Mustin rekisteröityjen pentueiden ohella myös uros Turre rekisterin ulkopuolella. Turren rekisteröimättömän pojan Alju Ekun eli Härmin tytär Hallè ja poika Nikke ovat molemmat otettu’ rotuun ja ne ovat myös saaneet rekisteröityjä jälkeläisiä. Hallèn ja Nikken emä on rotuunotettu Viksu.

2000-luvulla rotuunotetut koirat

Nimi	sp	rek.no	kasvattaja	pentueita	jälkeläisiä	2. p. jälk.
Aada [16] (Aatu-Aigi)	n.	ER41274/14	Marika Hämäläinen, Köngäs	2	6	-
Anttu [5)] (Aksu 25505/92- Lotta)	u.	18350/04	Kullervo Ruumensaari, Rovaniemi	5	31	56
Cappi [5)] (Murre-Hankamukan Ottilia 27030/01)	u.	47522/03	Ari Kustula, Ivalo (Tolonen)	2	12	18
Hallè [2] (Alju Eku l. Härmi-Viksu)	n.	49919/05	Alpo Laitila, Sodankylä	1	6	15
Helmiina [9] (Ranni-Rita)	n.	51812/08	Tarja ja Heikki Ylitalo, Enontekiö	1	4	18
Hillevi [13] (Poropeukalon Pyrypoika-Koiru)	n.	ER32432/15	Jyrki Raatikainen, Ruukki	1	7	8
Igor (Musti-Tilkku)	u.	45338/05	Risto Salonen, Enontekiö, Peltovuoma	2	15	0
Jeri [5)] (Julle-Alju Nästi)	u.	17920/04	Matti Kuivila, Sodankylä	4	20	42
Julle [19] (Bennu-Iresa X-odus)	u.	ER49315/14	Siiri Vasara, Kilpisjärvi	3	21	6
Leevi [19] (Bennu-Iresa X-odus)	u.	ER41285/14	Siiri Vasara, Kilpisjärvi			
Lilli [9] (Ranni-Rita)	n.	ER14769/11	Heikki Ylitalo, Enontekiö	1	6	10
Lyyli [1] (työkoira Kautokeinosta-Cigga)	n.	ER42123/07	Kaisa Korpijaakko-Labba, Enontekiö (Pousujärvi) (koira kuollut, ennen kuin ehtinyt saamaan rekisteröityjä jälkeläisiä)	-	-	-
Murunaattuneächel (Salmu-Sunna) [11]	n.	ER41537/13	Tuomas Näkkäläjärvi, Näkkäläjärvi	-	-	-
Naska [1] (Ranne-Cigga)	n.	14268/05	Kaisa Korpijaakko-Labba, Enontekiö (Pousujärvi)	2	11	40
Nasti [15] (Calmmo-Penu)	n.	ER32283/15	Marieanne Kumpulainen, Kautokeino	2	12	0
Nikke [2] (Alju Eku l. Härmi-Viksu)	u.	18355/04	Alpo Laitila, Sodankylä	2	11	31
Niti [17] (Zebu-Iresa Webba)	u.	ER41278/14	Nils Anders Blind, Karesuvanto	1	6	0
Pennu [18] (Ranne-Piki)	n.	ER41286/14	Pentti Keskitalo, Peltovuoma	0	0	0
Pepi (Virkku-Vilkke)	u.	51820/08	Karen Anna Proksi, Enontekiö (Palojärvi)	3	12	25
Pesku [5)] (Murre-Hankamukan Ottilia 27030/01)	u.	47429/03	Ari Kustula, Ivalo (Tolonen)	1	1	2
Pietu [6] (Jekku SF09155/91-Noora)	u.	ER52052/09	Hilkka ja Paavo Vitikka, Kolari	1	2	5
Piki [17] (Zebu-Jalakapojan Niehku)	u.	ER49314/14	Nina Maarit West, Lemmenjoki	0	0	0
Pösö [12] (Pilkka-Kira)	u.	ER41328/15	Marianne Nieuwenhuis, Muonio	1	6	5
Ranne [18] (Oskari Wallen koira-Nippe)	u.	ER41297/14	Pentti Keskitalo, Peltovuoma	3	8	5
Rannu [13] (Musti-Nasti)	u.	ER22676/17	Anni-Marja Vanhapiha, Näkkälä	2	10	0
Remu [13] (Mössö-Nasti)	u	ER41298/14	Anni-Marja Vanhapiha, Näkkälä	2	6	16
Ressu [8] (Cahbbe-Cukka)	u.	ER52051/09	Karen Anna Buljo, Kautokeino, Norja	1	5	9
Riimu [1] (Vauhtitassun Meahccemanni-Louhi)	n.	ER12846/11	Olavi Rauhala, Rauhala	1	6	-

Riitu (17 (Zebu-Jalakapojan Niehku)	n.	ER41300/14	Nina Maaret West, Lemmenjoki	1	3	0
Ronja (13 (Poropeukalon Pyrypoika-Koiru)	n.	ER32431/15	Jyrki Raatikainen, Ruukki	1	5	0
Roope (4 (Runne 39562/09-Prutku)	u.	42528/04	Juhani Länsman, Inari	1	4	0
Ryyti (14 (Vilge-Muste)	n.	ER32433/15	Mikkel Sokki, Kautokeino	1	6	0
Sasu (21(Mikki ER41465/06-Nelli)	n.	ER49313/14	Matti Takala, Sodankylä	1	2	5
Siekkis (22 (Cahppe-Saike)	n.	ER41299/14	Maret Inger Gaup, Maze, Norja	0	0	0
Tessu (18 (Ranne-Piki)	n.	ER49798/14	Pentti Keskitalo, Peltovuoma	2	13	3
Tessuli (7 (Hankamukan Hemuli-Fantti)	n.	ER52053/09	Rainer Tuomaala, Ranua	2	9	12
Tilhku (11 (Mösse-Nasti)	n.	ER41329/15	Anni-Marja Vanhapiha, Leppäjärvi	2	13	8
Tsikku 3) (Tjakke's Zeeke-Unni)	n.	81832/08	Anita Ponga, Vassijaure, Ruotsi	3	16	20
Unna (11 (Musti-Nasti)	n.	ER22677/17	Anni-Marja Vanhapiha, Näkkälä	1	7	0
Vinski 3) (Tjakke's Zeeke-Unni)	u.	51832/08	Anita Ponga, Vassijaure, Ruotsi	2	9	-
Unnamaaret (11 (Mösse-Nasti)	n.	ER41538/13	Anni-Marja Vanhapiha, Näkkälä	-	-	-

1) Naska, Lyyli ja Riimu edustavat kaikki samaa narttulinjaa, joka on peräisin 1990-luvulla rotuunotetusta Iresa Diidiistä. Iresa Diidiin ja 1980-luvulla rotuunotetun Bennun tytär Iresa Humoreski on Kaisa Korpijaakko-Labban omistaman Ciggan emä. Ciggan on kasvattanut Tuija Rinne. Ciggan isä on Tsierggi-niminen uros (om. Aslak Proksi), joka on 1990-luvulla rotuunotetun Siivin isän Pilkin poika. Siivi vaikuttaa lapinporokoirarotuun Nequam-kennelin kantanarttuna.

   Naska emä on Kaisa Korpijaakko-Labban Cigga ja isä on Ranne.

   Riimun isä on rekisteröity lapinporokoirauros Vauhtitassun Meahccemanni, jolla on rodussa entuudestaan kaksi rekisteröityä pentuetta Suomessa ja yksi Ruotsissa. Riimun emä on Kaisa Korpijaakko-Labban kasvattama työkoira Louhi, joka on täyssisarparituksesta Kivijärven Noppe ja Rino. Noppen ja Rinon vanhemmat ovat Kautokeinosta peräisin oleva Nils Johan Labban uros Ranne ja Kaisa Korpijaakko-Labban Cigga. Ciggan emä on Iresa Humoreski ja isä Aslak Proksin omistama Tsierggi.

2) Nikke ja Hallè ovat sisarukset, joiden emä on rotuunotettu Viksu ja isä rekisteröimätön Matti Kuivilan kasvatti Alju Eku eli Härmi.

3) Vinski ja Tsikku ovat Ruotsissa tuodut sisarukset, joiden jalostuskäyttö on vasta alkanut. Niiden isä on rekisteröity Tjakke's Zeeke, jonka taustalla on mm. suomalainen uros Nequam Alfa (Niku-Siivi) ja emä on rekisteröimätön Unni, joka on taustaltaan ruotsalaista ns. Jokkmokin porokoirien sukua.

4) Roopen isä on rotuunotettu Runne, joka on Iresa Rannen veli. Emä Prutku on rotuunotetun Calmun tytär ja Aksun ja Jepen sisarpuoli. Valitettavasti Roopella on todettu HC.

5) Cappi, Pesku, Anttu ja Jeri kuuluvat kaikki samaan sukuun, jonka kantanarttu on vuonna 1992 rotuunotettu Calmu 22798/92. Anttu on Calmun rotuunotetun pojan Aksun 25505/92 poika. Cappi ja Pesku ovat veljekset, jotka ovat Calmun rekisteröimättömän pojan Murren poikia. Jerin isä on Calmun rekisteröimätön poika Julle, joka on Murren ja Prutkun veli.

6) Pietun isä Jekku on rekisteröity koira, jonka suku on edustettuna rodussa esimerkiksi toisen poikansa Ottonallin sekä tyttären Tintin Mustan Pimun kautta. Pietun emä Noora puolestaan onn rotuunotetun uroksen Tsahpen rekisteröimätön tytär. Tsahpe on Fjällfarmens Cammon isä ja vaikuttaa vahvasti Suomen lapinporokoirakantaan.

7) Tessulin isä on rekisteröity lapinporokoirauros Hankamukan Hemuli, joka on toiminut porotöissä. Tessulin emä

on rekisteröimtäön narttu Fantti s. 2000, jonka isä on Matti Kuivilan Sodankylässä kasvattama uros Nils ja emä on on Rainer Tuomaalan omistama Kittilän Tepastolla 1996 syntynyt Mallu.

8) Ressu on pentuna Norjasta tuotu työkoira Leppäjärveltä. Sen molemmat vanhemmat ovat Kautokeinolaisia työkoiria. Isä on Cahbbe, jonka omistaja on Isah Matte Hetta Kautokeinosta ja emän Cugga on pitkäkarvainen narttu, joka on syntynyt 1998 Pohjois-Norjassa Masin kylässä. Sen jälkeläisiä on porotöissä paljon ja niitä on tuotu myös Suomeen.

9) Lillin emä on Rita, jonka omistaa Heikki Ylitalo Enontekiöltä (Hetta). Ritan emä on Ranni, jonka omistaa Esteri Syväjärvi Enontekiön Leppäsjärveltä. Ritan isän nimi ei ole tiedossa, mutta se on porokoira Norjan puolelta Kautokeinosta. Lillin isän nimi on myös Ranni ja sen omistaa Esa Kumpulainen Enontekiön Hettasta. Isän emän nimi ei ole tiedossa, mutta omistaja on Otto Suvanto Ylikyröstä. Rannin isä on nimeltään Musti ja sen omistaa Ossi Kumpulainen Enontekiöltä. Musti on Karesuvantolaista sukua. Helmiinan vanhemmat ja kasvattaja ovat samat kuin Lillillä, mutta sen syntymäaika on eri. Ne ovat todennäköisesti täyssisarukset eri pentueista.

10) -

11) Unna-Maaret, Remu ja Tilhku ovat pentuesisaruksia. Niiden isä on rekisteröimätön työkoira Mössö ja emä rekisteröimätön työkoira Nasti (Guuge, kasv. Matti Proksi ja Inkeri Syväjärvi*Sunna, kasv. Tuomas Näkkäläjärvi). Remu on kastroitu. Unna ja Rannun emä on myös sama Anni-Marja Vanhapihan omistama Nasti ja niiden isä on Nastin puoliveli, samasta Sunna emästä oleva Musti. Murunaattuneächelin emä on myös edellä mainittu Sunna.

12) Pösön isä on työkäytössä ollut uros Pilkka om. Antti Jussin Vuolla, isänemä rekisteröity lapinporokoira Zinaidan Hippa. Emä Kira, jonka molempien vanhempien suku menee Ruotsin puolelle.

13) Hillevi ja Ronja ovat täyssisarukset. Niiden isä on rekisteröity lpk Poropeukalon Pyrypoika ja emä rekisteröimätön Koiru, jonka vanhemmat Musti ja Lunki (Kaaresuvannosta oleva työkoira) edustavat vanhoja porokoiratutkimuksen sukuja.

14) Ryytin vanhemmat Vilge ja Muste ovat rekisteröimättömiä työkoiria Kautokeinosta. Molempien omistaja on Mikkel Sokki.

15) Nastin vanhemmat Calmmo ja Penu ovat rekisteröimättömiä työkoiria Kautokeinosta. Molempien omistaja on Marieanne Kumpulainen, Kautokeino

16) Aadan isä rekisteröimätön työkoira Aatu, oli kotoisin Ivalosta. Emä Aigi on rekisteröimätön työkoira Kittilästä. Molempien omistaja on ollut Marika Hämäläinen, Kittilästä.

17) Nitin isä on rekisteröimätön työkoira Kilpisjärveltä Zebu, om. Nils-Matti Vasara ja emä on rekisteröity työkoira lpk Iresa Webba. Nitin veli- ja sisarpuolet samasta isästä Zebu ovat Piki ja Riitu, joiden emä on rekisteröity työkoira Jalakapojan Niehku.

18) Pennu, Ranne ja Tessu ovat kaikki Pentti Keskitalon kasvatteja. Pennu ja Tessu ovat sisaruksia. Niiden isä on rotuunotettu Ranne ER41297/14 ja emä on rekisteröity lpk, todennäköisesti yhdistelmästä Iresa Yökyöpeli ja Hagassessan Alice Apila.

19) Jullen ja Leevi ovat täysveljekset. Niiden isä on Matti Kuivilan kasvattama rekisteröimätön Bennu (Tsahpe), om. Siiri Vasara, Kilpisjärvi emä rekisteröity Iresa X-odus.

20) Rannen isä Oskari Wallen Norjasta tuoma rekisteröimätön työkoira. Emä rekisteröimätön työkoira Nippe, om. Iisko ja Karen Anne Proksi.

21) Sasun isä on rekisteröity lpk Mikki, jonka suku menee rotuunotetun emänsä Naskan kautta Iresa Humoreskiin. Sasun emä on rekisteröimätön työkoira, joka menee suvultaan Matti Kuivilan koiriin.

22) Siekkiksen molemmat vanhemmat on norjalaisia rekisteröimättömiä työkoiria. Cahppen omistaa Nils Pedar Gaup ja Saiken Maret Inger Gaup

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Lapinporokoiran hyvä perusterveys sekä monipuolisuus ovat edesauttaneet koirien vientiä ulkomaille jo useamman vuoden ajan. Eniten lapinporokoiria Suomen ulkopuolella on Ruotsissa noin 800 kappaletta. Vuosittain rekisteröidään Ruotsissa noin 60 lapinporokoiraa. Norjassa rekisteröintiluvut ovat kasvaneet. Siellä on nyt noin 200 lapinporokoiraa. Rekisteröinnit vaihtelevat 15-40 välillä, mukaan lukien tuontikoirat.

Seuraavaksi eniten koiria on Alankomaissa, missä rekisteröidään kymmenkunta koiraa vuosittain. Tanskassa ja Itävallassa rekisteröidään alle 10 koiraa vuodessa. Yksittäisiä koiria löytyy myös Virosta, Puolasta, Saksasta, Ranskasta, Sveitsistä ja Italiasta. USA:ssa on nyt noin 80 lapinporokoiraa, joista suurin osa on syntynyt siellä.

Ulkomailla olevat lapinporokoirat polveutuvat lähes yksinomaan Suomesta viedyistä koirista ja jalostuskäyttö yli maiden rajojen on melko tavallista. Lapinporokoiria voidaan pitää yhtenä populaationa yli maiden rajojen ja geneettisesti erilaisen jalostusaineksen tuominen Suomeen ulkomailta ei ole mahdollista. Poikkeuksena tähän ovat rotuunotetut koirat, jotka ovat taustoiltaan osittain tai kokonaan Norjan tai Ruotsin poronhoitoalueen rekisteröimätöntä työkoirakantaa. Rotuunottoja on tehty Suomen lisäksi myös Norjassa ja Ruotsissa. Osa ulkomailla rotuunotetuista koirista on vaikuttanut jo Suomen lapinporokoirakantaan.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Lapinporokoiran populaatio on maailmanlaajuisesti pieni geenipoolin ollessa kuitenkin moniin muihin koirarotuihin verrattuna tutkitusti laaja. Rotua esiintyy lähinnä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa sekä jonkin verran muissa EU-maissa, joiden koirat pohjaavat lähinnä Suomen kantoihin. Pari kasvattajaa toimii Yhdysvalloissa, mutta pienenä rotuna siellä kasvatettuja pentuja ei saa rekisteröityä. Kuitenkin koko maailman kanta polveutuu alkujaan samoilta alueilta lähtöisin olevista koirista. Osalla lapinporokoirista esivanhemmat ovat olleet rekisteröityjä jo 1950- ja -60 luvuilta asti, mutta monia koiria on otettu rotuun viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana ja niiden merkitys rodulle on suuri. Osalla rotuun otetuista taustat ovat Norjassa tai Ruotsissa, jotkut ovat suomalaista alkuperää. Koirien liikehdintä eri maiden välillä lienee ollut kuitenkin tavallista poronhoitoalueella jo pitkään: hyviä työkoiria on pyritty hankkimaan tarvittaessa naapurimaista.

Vaikka geenipohja on laaja, on se epätasaisesti jakautunut rotuun. Tietyt suvut ja niiden mukana tietyt geenit, ovat rodussa huomattavasti yleisempiä kuin toiset. Siksi tulevaisuudessa olisi tärkeää eri koirien ja eri sukujen tasainen jalostuskäyttö. Yksittäisten urosten tai sisarussarjojen liiallinen käyttö voi olla rodulle tulevaisuudessa riski.

Rotuunotettujen koirien suvuista on harvoin kovinkaan paljon tietoa esimerkiksi perinnöllisten sairauksien osalta. Kuitenkin rotuun otettukin koira voi niitä perimässään kantaa ja siirtää jälkeläisilleen, kuten muutkin rodun yksilöt. Siksi myös rotuunotettujen koirien jalostuskäytössä tulisi olla maltillinen ja seurata niiden ensimmäisten jälkeläisten kehitystä riittävän pitkälle ennen useampien pentueiden tekemistä. Avoimuus esiin tulevista ongelmista on tärkeää kaikkien jalostuskoirien kohdalla, eivätkä rotuun otetut koirat ole tässä suhteessa poikkeus.

Rodun rekisteröintimäärien kasvaminen viimeisten vuosikymmenten aikana on antanut kasvattajille mahdollisuuden entistä laajempaan jalostusmateriaaliin ja karsintaan. Toisaalta suosion kasvu ja sen myötä lapinporokoiran pentujen lisääntynyt kysyntä saattaa myös houkutella kasvattajia laskemaan jalostuskriteereitään niiden kiristämisen sijaan. Pahimmassa tapauksessa voi olla mahdollista, että suosion nousu houkuttelee rotuun kasvattajia, jotka eivät suhtaudu rotuun niin vastuuntuntoisesti kuin enemmistö kasvattajista suhtautuu esim. keskittymällä vain ulkomuotoa painottuvaan jalostukseen, työkoiran luoteen ja laajana pysyvät geenipohjan kustannuksella. Koska rodun lähes koko populaatio on Suomessa ja olemme rodun kotimaa, on kasvattajilla täällä suuri vastuu lapinporokoiran säilyttämisessä tulevaisuudessakin terveenä ja elinvoimaisena paimenkoirana.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Lapinporokoira on parhaimmillaan oiva perhekoira, joka soveltuu hyvin moneen eri harrastukseen. Perustottelevaisuuden kouluttaminen on tarpeellista, jotta koirasta kasvaisi yhteiskuntakelpoinen ihmisen kumppani. Suosituimpia harrastusmuotoja ovat agility, toko eli tottelevaisuuskoulutus ja palvelukoiralajit haku ja jälki. Viime vuosina uusien koemuotojen myötä Rally-toko sekä Kennelliiton alaiset kaikille

paimenkoiraroduille sallitut lammaspaimennuskokeet ovat kasvattaneet suosiota rodun parissa. Pelkäksi tarhakoiraksi tai vartio- ja suojelukoiraksi lapinporokoira ei sovellu lainkaan. Lapinporokoira ei ole metsästyskoira vaan paimenkoira. Siksi voimakas riistavietti ei ole toivottu ominaisuus, mutta sitä kuitenkin esiintyy rodussa.

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmässä kuvaillaan lapinporokoiran luonnetta varsin lyhyesti: oppivainen, rauhallinen, ystävällinen, tarmokas ja palveluhaluinen. Työssään herkkähaukkuinen. Rotumääritelmän tulkintaohjeessa mainitaan lisäksi, että lapinporokoiran olevan älykäs, oppivainen, rauhallinen ja ystävällinen. Vieraita kohtaan melko välinpitämätön, narttu voi olla hyvinkin pidättyväinen. Tätä vieraita kohtaan pidättyväisyyttä eli välinpitämättömyyttä, ei pidä sekoittaa kuitenkaan arkuuteen. Ihmistä kohtaan vähäisinkin aggressiivisuus on hylkäävää. Koirat eivät saa myöskään räyhätä toisilleen. ”Räyhäämisellä” tarkoitetaan koiran aggressiivista käyttäytymistä toisia koiria kohtaan esimerkiksi näyttelytilanteissa.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Lapinporokoira ei ole jakautunut näyttely- tai käyttölinjoihin. Suvusta riippumatta lapinporokoira voi omata alkuperäiseen työkäyttöön tarvittavia ominaisuuksia.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja / tai käyttöominaisuuksien testaus ja / tai kuvaus

Lapinporokoirien luonne- ja käyttöominaisuuksia ei ole sisällytetty PEVISA:an.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Lapinporokoirille ei ole tehty käyttäytymiseen liittyviä kyselyjä koirien omistajille. Sen vuoksi luonteen arviointi perustuu ensisijaisesti luonnetestituloksiin. Lapinporokoiria käy vuosittain joitakin kymmeniä luonnetesteissä (taulukko 5).

Taulukko 5. Luonnetestien osallistujamäärät vuosina 2014-2017. Lähde KoiraNet.

Vuosi	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Osallistuneita	31	32	40	50

Lapinporokoiralle on määritelty rodun ihanneprofiili, jonka lähtökohtana on alkuperäiseen työkäyttöön soveltuva koira, joka selviytyy tarvittaessa myös urbaanissa yhteiskunnassa elämisen haasteista. Ihanteellinen lapinporokoira on luonteeltaan tasapainoinen ja hallitsee hermonsa hyvin. Koira ei saa olla liian pehmeä, koska se vaikeuttaa koiran elämää arjessa sekä työkäytössä. Toimintakyky on tärkeä ominaisuus erityisesti työ- ja harrastuskoiralle. Tällöin koira kykenee työskentelemään myös uusissa ja yllättävissä tilanteissa. Lapinporokoira on luoksepäästävä ja avoin tai hieman pidättyväinen, mutta sen ei tulisi koskaan olla arka tai aggressiivinen. Myöskään voimakkaan puolustushalun omaaminen ei ole lapinporokoiralle tarpeen. Laukausvarmuus on tärkeä ominaisuus kaikille koirille, koska laukausten lisäksi se kertoo koiran reaktioista muihinkin koviin teräviin ääniin.
Lapinporokoiran kohdalla tavoitellaan paimenkoiralle tyypillistä kokonaisuutta:

- Toimintakyky: kohtuullinen +1
- Terävyys: pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua +1 tai kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua +3
- Puolustushalu: pieni +1 tai kohtuullinen, hillitty +3
- Taisteluhalu: kohtuullinen +2 tai pieni -1
- Hermorakenne: suhteellisen rauhallinen +2
- Temperamentti: kohtuullisen vilkas +2

- Kovuus: hieman pehmeä +1 tai kohtuullisen kova +3
- Luoksepäästävyys: Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin +3 tai luoksepäästävä aavistuksen / hieman pidättyväinen +2
- Laukaisupelottomuus: +++ laukausvarma

Palveluskoiraroduille suunniteltu luonnetesti ei ole lapinporokoiralle rodunomainen testi, mutta se antaa kuitenkin arvokasta tietoa yksilöiden luonteesta. Jokaisen koiran tulos on tulkittava osio- ja yksilökohtaisesti, eikä pidä huomioida vain pelkästään luonnetestin loppupisteitä.

Suomessa toinen luonteen arviointi menetelmä on MH-kuvaus, joiden tekeminen on aloitettu maassamme vuonna 2009. Vuoteen 2017 mennessä MH-kuvaukseen on osallistunut 55 koiraa, joista 53 on suorittanut kuvauksen hyväksytysti. Ruotsissa MH-kuvaus on ollut käytössä jo kauan ja sieltä löytyy useita kuvauksen suorittaneita lapinporokoiria. Suomessa luonnekuvauksissa käy vain muutamia koiria vuosittain (taulukko 6) Toistaiseksi rodulle ei ole määritelty ihanneprofiilia Suomessa.

Taulukko 6. MH-kuvaukseen osallistuneiden lapinporokoirien määrät vuosina 2014-2017. (Lähde KoiraNet).

Vuosi	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Osallistuneita	9	5	7	6

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Vaativat maasto- ja sääolosuhteet sekä paimennettavan eläimen erityispiirteet ovat tehneet lapinporokoirasta ainutlaatuisen paimenkoiran. Se paimentaa poroja käyttäen työvälineenä haukkuaan ja hakee tarvittaessa poroja pitkien matkojen takaa itsenäisesti työskennellen. Paimennustesteissä ja -koulutuksissa useimmat lapinporokoirat ovat omanneet synnynnäistä paimennusviettiä, ja voisivat täten koulutettuna soveltua edelleen alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Tällä hetkellä alkuperäisessä työkäytössä porokoirana arvioidaan olevan yli 150 lapinporokoiraa, mutta täysin tarkkaa lukua ei ole tiedossa.

Porokoiran työskentely on muuttunut paljon viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana poronhoidossa tapahtuneiden muutosten myötä. Aikaisemmin paimennus oli usein ympärivuotisempaa ja tapahtui jalkapelillä. Nykyisin porot liikkuvat enimmäkseen suuren osa vuodesta suhteellisen vapaasti ja ne kootaan lähinnä erotuksiin ja vasanmerkintään. Toisaalta myös jatkuva tai talvella tapahtuva aidassa pitäminen on viime aikoina lisääntynyt. Edelleen joillain alueilla (esimerkiksi lähellä Norjan rajaa) paimentaminen on kuitenkin aktiivista ja sitä tehdään jopa ympäri vuoden.

Paimennustavat ja sen myötä koiran käyttö vaihtelee paljon riippuen paliskunnista ja yksilöllisistä mieltymyksistä. Joillekin riittää, että koira on moottorikelkassa haukkumassa, toisilla koira on todellisessa paimennuskäytössä ympärivuoden. Lapinporokoira paimentaa haukkumalla ja liikkuu usein sahaavasti sopivan etäisyyden päässä tokasta. Tilanteesta riippuen koira pyrkii joko kiertämään tokan taakse tai liikkumaan sen sivulla. Porokoira voi toisinaan tuoda eläimiä isäntäänsä päin, mutta monesti tokkaa liikutellaan takaa päin (Lapinkoira 2/09). Porotokan kokoaminen on yksi koiran tärkeimpiä tehtäviä paimennuksessa, toinen tärkeä tehtävä on tokan koossapitäminen ja kuljettaminen. Erittäin hyvää koiraa on voinut käyttää myös tokan jakamiseen pienempiin osiin. (Tuominen s.76)

Porokoiran ei tulisi käydä kiinni paimennettavaan, etenkin jahtaava ajaminen ja saalisvietillä tapahtuva pureminen on erityisen vaarallista. Tilanteissa, joissa poro uhmaa koiraa, voi koira käyttää hampaitaan palauttamaan kunnioitus koiraa kohtaan. Suhtautumistapa koiran hampaiden käyttämiseen vaihtelee hieman alueittain. Jalostuksessa ei kannata suosia koiria, joiden kynnys käyttää hampaitaan paimennettavaan on alentunut. (Tuominen s.80)

Porokoirakerho ry on vuodesta 1994 järjestänyt epävirallisia paimennuskokeita, joissa arvioidaan

lappalaiskoirien paimennustaipumusta sekä kykyä paimentaa porotokkaa. Vuodesta 1995 vuoteen 2018 paimennuskokeissa tai – kilpailuissa on hyväksytyn tuloksen saavuttanut yhteensä noin 350 lapinporokoiraa. Osa osallistujista on työkäytössä toimivia porokoiria, suurin osa etelästä tulleita harrastus-ja seurakoiria. Testausta ja kilpailua on vuosien kuluessa kehitetty niin, että työkäytössä toimivat porokoirat pääsevät suoraan mukaan kilpailuun, muiden tulee suorittaa ensin testi hyväksytysti. Työkäytössä olevat koirat ovat kilpailuun etusijalla ja niiden osallistumismäärät ovatkin kasvaneet viime vuosina. Neljätoista kertaa 2000-luvulla on poropaimennuskilpailun voittajana ollut lapinporokoira.

Tarkkaa lukua keskeyttäneistä ja hylätyistä koirista ei ole saatavilla koko ajanjaksolta. Vuosina 2000–2018 hylättyjä tai keskeyttäneitä tai uudelleen testattavaksi suositeltavia oli noin 57 kappaletta. Tavallisimpia hylkäyksen syitä ovat tottelemattomuus tai kiinnostumattomuus poroista. Myös paimennustestin yhteydessä järjestettävään kilpailuun on osallistunut 2000-luvun aikana noin 75 lapinporokoiraa (osittain samoja koiria kuin kokeeseen osallistuneet).

Poropaimennuskoe on pelkkä testi eikä siksi täysin vastaa todellista työtilannetta. Tällä hetkellä se on kuitenkin ainoa mahdollisuus yhdessä poro- ja lammastilojen järjestämien paimennusharjoitusten kanssa monelle etelässä asuvalle harrastajalle ja kasvattajalle testata koiransa ominaisuuksia rodun alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvät ominaisuudet pitää pyrkiä säilyttämään rodun luonteessa lisäämällä jalostuskoirien paimennustestausta ja työkäytössä olevien koirien jalostuskäyttöä. Jos käyttöominaisuuksia ei jalostuksessa vaalita, niiden säilymistä tulevaisuudessa ei voida taata.

Lapinporokoirien osallistumismäärät tokoon ja agilityyn ovat kasvaneet viime vuosina. Nopeaoppisena ja yhteistyöhaluisena koirana lapinporokoira on varsin helppo kouluttaa, mutta se vaatii huolellista motivointia ja kestää harvoin koulutettaessa toistoja yhtä hyvin kuin monet muut paimenkoirarodut. Tämä saattaa aiheuttaa monelle koirakolle hankaluuksia tokon korkeimmissa luokissa kilpailtaessa. Tällä hetkellä tottelevaisuusvalion arvon saavuttaneita koiria on 11 kappaletta: yhdeksän narttua ja kaksi urosta. Vuosittain tottelevaisuuskokeisiin osallistuu joitakin kymmeniä lapinporokoiria (taulukko 7).

Taulukko 7. Tottelevaisuuskokeiden osallistujamäärät vuosina 2014-2017. (Lähde KoiraNet)

Vuosi	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Koiria	39	42	33	29
Tuloksia	117	122	72	60

Ketterä lapinporokoira soveltuu agilityyn hyvin, mutta ei välttämättä kuitenkaan yllä aivan nopeimpien koirien aikoihin. Toistaiseksi rodussa on kolme agilityvalion arvon saavuttanutta koiraa sekä yksi hyppyvalion arvon saavuttanut koira. Lapinporokoira soveltuukin parhaiten harrastuskoiraksi ihmiselle, jonka tavoitteena on nauttia yhdessä tekemisestä koiransa kanssa, ei menestyminen arvokisoissa. Agilityssä kilpailee vuosittain lähemmän viisikymmentä lapinporokoiraa (taulukko 8).

Taulukko 8. Agilityn osallistujamäärät vuosina 2014-2017. (Lähde KoiraNet)

Vuosi	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Koiria	48	44	41	46
Tuloksia	763	722	627	573

Palveluskoirakokeissa lapinporokoirat ovat saaneet kilpailla vuodesta 1997 alkaen, mutta varsinaista nousua kilpailijamäärissä ei vielä ole havaittavissa. Maastolajeista haku ja jälki ovat varsin suosittuja harrastajien parissa, mutta kilpailemaan uskaltautuvat vain harvat (taulukko 9). Kilpailleet koirakot ovat saavuttaneet koulutustunnuksia kaikissa luokissa sekä hauku- että jälkikokeissa. Toistaiseksi rodussa on kaksi käyttövalion arvon saavuttanutta koiraa.

Taulukko 9. Palveluskoirakokeiden osallistujamäärät vuosina 2014-2017. (Lähde KoiraNet)

Vuosi	2014	2015	2016	2017
Koiria	9	6	8	6
Tuloksia	21	12	10	12

Metsästyskoirien jäljestyskokeet ovat saaneet suosiota lapinporokoirien omistajien keskuudessa ja viime vuosina onkin rodussa tullut kolme käyttövaliota verijäljeltä. Kokeisiin mejässä on osallistunut muutama lapinporokoira vuosittain (taulukko 10).

Taulukko 10. Mejä-kokeisiin osallistuneiden koirien määrät vuosina 2014-2017. (Lähde KoiraNet)

Vuosi	2014	2015	2016	2017
Koiria	6	5	1	5
Tuloksia	9	6	1	13

Viime vuosina Rally-toko on kasvattanut suosiotaan myös lapinporokoirien parissa, mikä näkyy merkittävästi kasvaneissa koekäynneissä (taulukko 11).

Taulukko 11. Rally-TOKO kisoihin osallistuneiden koirien määrät vuosina 2014-2017 (Lähde KoiraNet)

Vuosi	2014	2015	2016	2017
Koiria	9	28	46	45
Tuloksia	19	94	189	144

Taulukoissa mainittujen koekäyntien lisäksi lapinporokoiria on käynyt mm. pelastuskoira- ja AD-kokeissa sekä koiratanssissa. Useita lapinporokoiria toimii pelastuskoirina hälytysryhmissä. Paimennuksen taipumuskoekäyntejä vuosina 2014 - 2017 oli 16, esikoekäyntejä 29 sekä paimennuskoekäyntejä 29. Vuosina 2014 -2017 oli käyttäytymiskoekäyntejä lapinporokoirilla 41 kappaletta.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Kotona lapinporokoira on yleensä rauhallinen, mutta samalla tarkkaavainen. Kontaktinhakuisena ja laumaviettisenä koirana se seurailee mielellään lauman jäsenten tekemisiä kotona. Rauhallisuudesta huolimatta lapinporokoira on aina valmis aktiviteetteihin omistajansa kanssa. Etenkin nuorena lapinporokoira tarvitsee runsaasti liikuntaa ja virikkeitä. Herkkähaukkuisena rotuna se usein ilmoittaa haukkumalla esimerkiksi vieraiden tulemisesta tai epätavallisesta liikehdinnästä reviirillään. Myös innostumistaan lapinporokoira saattaa ilmaista haukkumalla.
Työssään rotu on energinen ja toimintakykyinen, muulloin rauhallinen. Kotioloissa lapinporokoiran tulee osata rentoutua ja rauhoittua. Useat yksilöt ottavat mielellään katsekontaktin omaan ihmiseen ja muutenkin tarkkailevat ihmistä paljon. Monet lapinporokoirat ovat hyvin tarkkoja tunnistamaan ihmisen mielialoja ja tunnetiloja. Vaikka rotu on enimmäkseen ystävällinen, se saattaa vieraita kohtaan olla myös melko välinpitämätön. Rotumääritelmän tulkintaohjeessa mainitaan nartun voivan olla pidättyväinenkin, mutta se ei kuitenkaan saa olla arka. Eriasteista varautuneisuutta ja arkuutta esiintyy rodussa jonkin verran. Rodulla on taipumus vahtia reviiriään ja ilmoittaa haukunnallaan vieraiden tulosta.

Kaikki yksilöt eivät välttämättä sovellu laumakoiraksi, koska lapinporokoira saattaa olla toisia koiria kohtaan dominoiva ja sillä on taipumus puolustaa itseään ja tärkeitä resursseja, jos se kokee ne uhatuksi toisen koiran taholta. Tästä syystä lapinporokoira ei välttämättä sovellu koirapuistokoiraksi. Etenkin samaa sukupuolta olevien koirien välille voi syntyä nopeasti yhteenottoja. Tämä on syytä ottaa huomioon myös suunniteltaessa lapinporokoiraa toisten koirien kanssa samaan laumaan. Tapellessaan lapinporokoira on usein sitkeä ja periksiantamaton. Turha rähjääminen esimerkiksi näyttelykehissä ei ole toivottavaa, ja se onkin

onneksi erittäin harvinaista.

Rotu on kohtuullisen itsenäinen ja sen toimintasäde on laajempi, kuin monilla muilla paimenkoiraroduilla. Koska rodulla on lisäksi saalisviettiä ja joskus jopa riistaviettiä, ei lapinporokoiran vapaana pitäminen kaupunki tai taajama ympäristössä ole turvallista ilman riittävää tottelevaisuuskoulutusta. Joidenkin yksilöiden kohdalla se voi olla haasteellista.

Lapinporokoiran on alkukantainen ja elinvoimainen rotu, jonka lisääntymiskäyttäytymisen tulisi olla voimakasta ja koirien tulisi pystyä lisääntymään ilman ihmisen apua. Urokset ja nartut omaavat vahvan libidon ja luonnolliselle parittelulle ja synnytykselle ei ole myöskään rakenteellisia esteitä. Nartuilla on vahvat emän vaistot: ne alkavat etsimään ja tekemään pesää jo hyvissä ajoin ennen synnytystä ja tarve piiloutua avautumisvaiheessa on useimmiten voimakasta.

Kasvattajilla on kuitenkin jonkin verran kokemusta myös lapinporokoirien lisääntymisongelmista. Astumiset eivät aina onnistu toivotulla tavalla ja tähän saattaa olla useita syitä. Väärä astutusajankohta, uroksen kokemattomuus tai uroksen alentunut kiinnostus juoksuaikaista narttua kohtaan saattavat aiheuttaa ongelmia. Myös omistajien hermostuminen ja sen aiheuttamat paineet saattavat olla liikaa monelle ihmistä kohtaan pehmeälle urokselle, parasta olisikin antaa koirille mahdollisuus astumiseen ilman liiallista yleisöä, mahdollisimman rauhallisessa paikassa. Joskus voi olla parempi, jos uroksen omistaja pysyttelee taka-alalla tapahtumassa.

Lapinporokoiran kohdalla ei tulisi keinosiemennystä käyttää kevyin perustein. Ainoastaan vanhan, jälkeläisettömän uroksen kohdalla tämä voi olla hyväksyttävää, jos koira edustaa harvinaisempaa sukulinjaa. Urosta, jota astuminen ei kiinnosta tai narttua, joka ei oikeanakaan ajankohtana anna astua, ei tulisi käyttää jalostukseen. Narttua, jonka hoivavietti on heikko, ei tulisi käyttää jalostukseen. Luonnollinen lisääntyminen on yksi tärkeimmistä rodun elinvoimaisuuden mittareista.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Lapinporokoiran luonteen ongelmien arvioiminen riippuu paljon siitä näkökulmasta, joita niitä katsotaan. Ominaisuudet, jotka eivät ole ongelmia koiran alkuperäisessä käyttöympäristössä tai esimerkiksi aktiiviharrastajalla, voivat sitä olla kaupungissa seurakoiralla. Toisaalta rodun suuret luonteen vaihtelut mahdollistavat sen, että sopivia koiria on mahdollista löytää monenlaisiin käyttötarkoituksiin ja erilaisille ihmisille. Haasteellisuus on siinä, miten saattaa oikeanlainen pentu yhteen oikeanlaisen omistajan kanssa.

Rodun suuret luonteen vaihtelut ovat ainakin osittain seurausta laajasta geenipohjasta: rotu on kirjava paitsi ulkomuodoltaan, myös luonteeltaan. On mahdollista, että rotuun on sekoittunut jossain vaiheessa myös esimerkiksi metsästyspystykorvien ja mahdollisesti muunkin tyyppisten rotujen perimää.

Koska suurin osa rodun yksilöistä päätyy asumaan tavallisiin perheisiin seura- ja harrastuskoiriksi, asettaa asuinpaikan ja yhteiskunnan tuottamat vaatimukset koiran luonteelle toisenlaisia haasteita, kuin rodun alkuperäinen käyttötarkoitus ja asuinympäristö. Monet lapinporokoirat asuvat taajamissa ja jopa kerros- ja rivitaloissa, jolloin ne joutuvat päivittäin arjessa kohtaamaan monenlaisia haasteita, joita ei ole ennen poronhoitoalueella käyttökoirana toimiessa tarvinnut kohdata. Nykyisin lapinporokoiran tulisikin paitsi säilyttää ominaisuutensa, jotka mahdollistavat sen kouluttamisen poronhoitotyöhön, myös kyetä vastaamaan urbaanin elämän tuomiin vaatimuksiin.

Lapinporokoiralla esiintyy useita ominaisuuksia, jotka tekevät siitä usein hieman haasteellisemman koiran kaupunkiasumiseen. Esimerkkejä tällaisista luonteenpiirteistä ovat varautuneisuus vieraille ihmisille, epäsosiaalisuus samaa sukupuolta olevien vieraiden koirien kanssa, itsenäisyys ja riistaviettisyys.

Vaikka tarkoituksena ei olekaan muuttaa poropaimennukseen kehitettyä ja hyvin soveltuvaa rotua urbaaniksi

seurakoiraksi, on joitakin asioita kuitenkin hyvä huomioida jalostuksessa jo koirien oman hyvinvoinnin vuoksi. Ominaisuudet, jotka tekevät koirasta mukavan koiran myös kaupungissa asumiseen harvoin ovat suoranaisessa ristiriidassa paimennuksessa tarvittavienkaan ominaisuuksien kanssa.

Koirien käyttäytymiseen voidaan vaikuttaa kolmella tavalla: jalostusvalinnoilla, kasvattajan luona tapahtuvalla sosiaalistamisella sekä omistajan itsensä tekemällä koulutuksella. Näiden lisäksi luonteeseen vaikuttavat myös ulkoiset asiat, joihin emme välttämättä itse pysty aina vaikuttamaan.

Jalostusvalintojen merkitys on suuri, koska perintötekijät antavat koiran pennulle ne rajat, joiden sisälle sen luonteen on mahdollista kehittyä hyvään tai huonoon suuntaan. Monet ongelmalliset lapinporokoirillakin esiintyvät luonteenpiirteet ovat jossain määrin periytyviä: huono hermorakenne, liiallinen pehmeys, ääniarkuus, riistaviettisyys, laumavietin voimakkuus jne. Jotta näiden luonteenpiirteiden määrä saataisiin rodussa vähenemään, ei tällaisia luonteenpiirteitä omaavia koiria saa käyttää jalostukseen, kuin painavista syistä. Jalostuskäytön tulisi tällöin olla suunnitelmallista alkaen kumppanin huolellisesta valinnasta ja jatkuen aina seuraavan sukupolven jalostuskarsintaan asti. Arkoja tai vihaisia koiria ei saa käyttää jalostukseen lainkaan. Joidenkin ominaisuuksien perinnöllisyys on suurempaa kuin toisten: esimerkiksi ääniarkuus ja riistaviettisyys periytyvät voimakkaasti.

Jotta kasvattaja pystyisi arvioimaan jalostuskoiriensa luonnetta, tulisi hänellä olla siihen tarvittavaa kokemusta sekä objektiivista kriittisyyttä. Lisäksi koiran kanssa tulisi tehdä erilaisia asioita, jotta voisi nähdä miten se toimii erilaisissa tilanteissa. Luonnetesti tai MH-kuvaus ovat hyviä tapoja saada ulkopuolisen asiantuntijan arvio koiran luonteesta.

Alkukantaisella rodulla myös kasvattajan luona tapahtuvalla sosiaalistamisella pikkupentuaikana on suuri merkitys. Kasvattaja voi halutessaan antaa kasvateilleen ratkaisevasti paremmat lähtökohdat elämää varten esimerkiksi totuttamalla pentuja jo pienestä pitäen esimerkiksi erilaisiin ääniin ja alustoihin sekä monenlaisiin ihmisiin. Huolella tehty sosiaalistaminen helpottaa usein koiran ja sen uuden omistajan elämää tulevaisuudessa. Se ei kuitenkaan poista uuden omistajan vastuuta koiran opettamisesta ja kasvattamisesta hyvätapaiseksi koiraksi. Nuoren lapinporokoiran olisi hyvä nähdä paljon erilaisia ympäristöjä ja saada liikkua paljon omistajansa mukana. Erityisesti tapakasvatukseen ja hyvään luoksetuloon tulee kiinnittää paljon huomiota.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

Lapinporokoiran perusterveys on hyvä ja tähän ominaisuuteen pitää jalostuksessa kiinnittää erityistä huomiota, jotta elinvoimaisuus säilyisi tulevaisuudessakin. Rotu on varsin pitkäikäinen, koirat voivat saavuttaa yli 15 vuoden iän.

Lapinporokoirat ovat keskimäärin hyviä synnyttämään ja keinosiemennykset sekä keisarinleikkaukset ovat varsin harvinaisia. Erinomaista kykyä lisääntyä luonnollisesti on tulevaisuudessakin painotettava. Jos narttu toistuvasti jää tyhjäksi tai uros on haluton astumaan narttuja, ei keinosiemennykseen tulisi turvautua.

Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta ja Lappalaiskoirat ry lähettivät vuoden 2004 lopussa kyselyn noin 1000 lapinporokoiran omistajalle. Kyselyssä kartoitettiin koirien terveystilannetta. Vastauksia kyselyyn tuli 400 (40 %). Lisäksi lappalaiskoirien jalostustoimikunta on jo vuosia kerännyt kyselylomakkeilla tietoa rodun terveydentilasta ja rodussa esiintyvistä sairauksista. Tiedon määrä onkin lisääntynyt viimeisen viidentoista vuoden kuluessa paljon ja samaan aikaan sairaiden yksilöiden määrät vaikuttavat lisääntyneet. Kyse lienee osittain kuitenkin siitä, että sairaat koirat tulevat aikaisempaa paremmin rotujärjestön tietoon.

Esimerkiksi epilepsian kohdalla vuonna 2004 oli tiedossa alle kolmekymmentä koiraa, jotka olivat saaneet erilaisia epileptisiä tai niiden tyyppisiä kohtauksia. Nyt jalostustoimikunnalle on ilmoitettu epilepsiaa sairastavia tai epileptistyyppisiä kohtauksia saaneita koiria noin 50 kappaletta.

Kasvattajia ja koirien omistajia suositellaan ilmoittamaan kaikista sairaustapauksista jalostustoimikunnalle. Rotujärjestön internetsivuilla ja Lapinkoira-lehdessä on tätä varten olemassa Terveyskysely-kaavake, joka palautetaan jalostustoimikunnalle. Vaikka sairaudet eivät ole rodulla erityisen yleisiä, ne usein hankaloittavat koiran elämää merkittävästi esim. jatkuvan lääkityksen tai leikkaushoidon muodossa ja siten ne ovat huomioitava jalostusvalintoja tehtäessä. Vuodesta 2013 lähtien jalostustoimikunnalle lähetetyt terveystiedot on halutessaan voinut saada julkiseksi Lappalaiskoirat ry:n nettisivuille. Nämä tiedot löytyvät yhdistyksen kotisivuilla ja osa on kirjattu KoiraNetissa kuolinsyyn kohdalla.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Alkaen 1.1.2020 alkaen lapinporokoiran PEVISA-ohjelman mukaan lapinporokoira pitää silmätarkastaa virallisesti sen toisen (2.) pentueen jälkeen ennen kuin seuraavia pentuja rekisteröidään. Tutkimustulos ei vaikuta rekisteröintiin. Silmätarkastustulos ei saa olla kahta (2) vuotta vanhempi koiran astutushetkellä. Koska rodun geneettisen monimuotoisuuden köyhtyminen katsotaan lapinporokoirarodun suurimmaksi uhaksi, halutaan pitää mahdollisena myös joissakin tilanteissa käyttää jalostukseen myös peilaamatonta koiraa.

KoiraNetin tietojen mukaan vuoden 2018 loppuun mennessä on peilattu 2044 lapinporokoiran silmät. Koirien syntymävuodesta 1988 alkaen lapinporokoirarodussa on tavattu kaikkiaan seuraavat määrät yleisimmistä silmäsairauksista:

- verkkokalvon etenevä surkastuminen PRA on todettu kaikkiaan 26 lapinporokoiralla eli 1,3 % kaikista tutkituista koirista. PRA epäilyttävä -lausunto on 8 koiralle. (KoiraNet 28.12.2018)
- posteriorpolaarinen katarakta on todettu 76 koiralla eli 3,7 prosentilla kaikista tutkituista koirista. Epäilyttävä huomautuksella on 2 koiraa. (KoiraNet 28.12.2018)
- kortikaalinen katarakta on todettu 61 lapinporokoiralla eli 3 prosentilla kaikista tutkituista koirista. Epäilyttävä merkinnällä on 5 koiraa. Lisäksi on koiria, joilla kataraktan sijaintia ei ole määritelty. (KoiraNet 28.12.2018)

Näiden lisäksi on todettu vähäisessä määrin seuraavia:
- GRD todettu 5 lapinporokoiralla eli noin 0,2 prosentilla tutkituista koirista. (KoiraNet 28.12.2018)
- sikiökauden verisuonten jäänteet PHTVL/PHPV 1. aste on todettu 23:lla tutkituista koirista ja vaikeammat asteet 2-6 viidellä koiralla tutkituista.
- Muu verkkokalvon sairaus on todettu 14:llä tutkitulla koiralla. Lapinporokoirien kohdalla muu verkkokalvon sairaus tarkoittaa usein retinopatiaa tai ns. kuplia (CMR3 Canine Multifocal Retinopathy).

Lapinporokoiran PEVISA ei edellytä silmätarkastusta koiran toisen pentueen kohdalla, vaan vasta kolmatta pentuetta rekisteröitäessä. PEVISA:a ei kuitenkaan ole haluttu toistaiseksi tiukentaa, koska lähes kaikki jalostukseen käytetyt koirat silmätarkastetaan kuitenkin jo ennen ensimmäisen pentueen rekisteröimistä. PEVISA antaa nyt mahdollisuuden tarvittaessa käyttää jalostukseen myös silmätarkastamatonta koiraa, joka voi eräissä tilanteissa olla eduksi rodun geenipohjaa ajatellen. Silmätarkastamattomia koiria ei kuitenkaan tulisi käyttää jalostukseen kevein perustein.

Jalostukseen käytettyjen koirien ohella myös niiden käyttämättömien sukulaisten silmätarkastaminen antaa tärkeää tietoa sukujen terveydestä: omistajien motivoiminen koiran terveystarkastuksiin on rotujärjestön ja kasvattajien yhteinen tehtävä. Silmätarkastus olisi suositeltavaa tehdä viimeisen kerran koiran ollessa vanhempi, mielellään yli 6-vuotias. Monet silmäsairaudet näkyvät tarkastuksessa vasta vanhemmalla iällä.

PRA:n ehkäisyssä apuna on silmätarkastusten ohella prcdPRA-geenitesti. Geenitestin teettäminen ainakin yhdistelmän toiselle osapuolelle ennen astutusta on suositeltavaa. A-tyyppiseksi eli terveeksi testatulle koiralle voi huoletta etsiä kumppaniksi myös testaamattoman partnerin. Rodussa esiintyy prcdPRA:n ohella kuitenkin myös toisen tyypin PRA:ta, jonka havaitseminen on toistaiseksi mahdollista vain silmätarkastuksen avulla.

Jalostuksen avuksi tarkoitettu PRA-testi voi kuitenkin väärin käytettynä jopa kaventaa rodun geenipohjaa. Jos jalostukseen käytettyjä narttuja ei syystä tai toisesta testata, mutta halutaan käyttää niille A-tyypin uroksia PRA-riskin vähentämiseksi, vähenee jalostukseen käytettyjen urosten määrä helposti. Kasvattajien tulisi ensisijaisesti testata itse omat jalostusnarttunsa ja sen jälkeen etsiä niille uros, joka voisi A-tyyppisen nartun kanssa olla myös testaamaton. Näin testaamisella ei olisi negatiivisia vaikutuksia rodun geenipohjaan.

Perinnölliset kataraktat

Perinnölliset kataraktat samentavat silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. (Vanhapelto & Lappalainen)

Yleisin silmäongelma tällä hetkellä lapinporokoirilla on postpolaarinen katarakta, mutta muitakin kataraktoja kuten kortikaalista kataraktaa esiintyy rodussa. Kataraktojen nimet kuvaavat muutosten sijaintia linssissä. Yleensä ne aiheuttavat koiran silmissä linssin eriasteisen sumentumisen ja näkökyvyn heikkenemisen. Usein kataraktat etenevät, mutta samentuman kehitys voi myös pysähtyä. Sairauden periytymismalli lapinporokoirilla on vahvistamatta, mutta sairautta pidetään resessiivisesti periytyvänä. Sairaita koiria ei suositella käytettäväksi jalostukseen ja kantajien käyttö tulisi olla erittäin harkittua ja tapahtua mahdollisimman pieniriskisten kumppanien kanssa.

PRA

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira voi sokeutua kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen. PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. (Vanhapelto & Lappalainen)

PRA:ta tiedetään olevan lapinporokoirissa ainakin kahta eri tyyppiä. PrcdPRA:han on olemassa geenitesti, mutta toiselle vielä tuntemattomalle PRA-tyypille ei testiä ole olemassa. Sairauden tiedetään periytyvän resessiivisesti, joten sairaita koiria ei suositella käytettäväksi jalostukseen. PrcdPRA kantajia voidaan käyttää jalostukseen terveiksi testattujen koirien kanssa, mutta jos PRA-kantajan PRA:n muoto ei ole tiedossa, sitä ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Myöskään yhdistelmiä, joissa molemmin puolin on ensimmäisessä tai toisessa polvessa PRA-kantajia, joiden PRA:n muotoa ei tunneta tai PRA on tiettävästi toista tyyppiä kuin prcdPRA, ei yhdistelmää suositella.

RD

RD eli verkkokalvon kehityshäiriö (retinal dysplasia) jaetaan kolmeen muotoon. Lievimmässä, multifokaalissa RD:ssä (mRD) muutokset ovat pieniä, yksittäisiä tai lukuisia poimuja verkkokalvolla. Muutokset pysyvät yleensä ennallaan ja niiden merkitys koiralle on hyvin vähäinen. mRD -koiria voi käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa. Geograafisessa RD:ssä (gRD) muutos on laajempi ja yleensä melko keskellä silmänpohjaa, jolloin sillä voi olla vaikutusta näkökykyyn. Muutokseen liittyy myös paikallista verkkokalvon ohentumista ja joskus myös irtaumaa. Kennelliitto suosittelee, että jos gRD-diagnoosin saanutta koiraa perustellusta syystä käytetään jalostukseen, se yhdistettäisiin RD:n suhteen terveen koiran kanssa. Vakavinta muotoa (ns. totaali RD, tRD) ei lapinporokoiralla ole vielä diagnosoitu. Siinä verkkokalvon kehitys on jäänyt merkittävästi kesken eikä se ole kiinnittynyt normaaliin paikkaansa. Silmä on sokea ja siinä on usein muitakin kehityshäiriöitä. tRD -koiria ei pidä käyttää jalostukseen. Eri muodoilla (mRD, gRD ja tRD) ei toistaiseksi ole todistettu olevan geneettistä yhteyttä.

PHTVL/PHPV

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimmässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä. Vakavammissa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista. (Vanhapelto & Lappalainen)

Lapinporokoirilla PHTVL/PHPV on erittäin harvinainen sairaus. Asteita 2-6 ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Astetta 1 voidaan suositella käytettäväksi jalostukseen terveen, ei samankaltaisia muutoksia omaavan koiran kanssa.

PPM

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. Epäillään perinnölliseksi, synnynnäiseksi muutokseksi joillakin roduilla. (Vanhapelto & Lappalainen). Muutokset yleensä ovat lieviä, eivätkä aiheuta oireita. PPM diagnoosin saanutta koiraa voidaan suositella käytettäväksi jalostukseen terveen, ei samankaltaisia muutoksia omaavan koiran kanssa. Lapinporokoirilla PPM on varsin harvinainen.

CMR eli retinopatia eli ”kuplasilmäisyys”

Lapinporokoirilla on löydetty useita tapauksia kuplamaisia verkkokalvomuutoksia, joiden syytä tai aiheuttajaa ei varmasti tiedetä. Muutosten vakavuus on yksilöllinen: osalla koirista ne eivät näyttäisi vaikuttavan näkökykyyn laisinkaan, joidenkin koirien kohdalla omistajat ovat huomanneet koiran näkökyvyn heikentyneen. Retinopatian tiedetään periytyvän resessiivisesti. Sairaudelle on olemassa geenitesti. Retinopatiaa sairastavaa koiraa voidaan suositella jalostukseen terveeksi geenitestatun koiran kanssa.

Taulukko 12. Yhteenveto vuosilta 2007 – 2017 silmätarkastusten osalta (KoiraNet). Taulukossa pitää ottaa huomioon, että taulukon loppupäässä syntyneet koirat ovat iältään vielä nuoria, jolloin niitä ei ole vielä käytetty silmätarkastuksessa ja luvut ovat siksi vajaita. Kataraktoiksi on laskettu taulukossa kaikki todetut kataraktat niiden sijainnista silmässä riippumatta sekä epäilyttävä-merkinnällä olevat. (KoiraNet 1.12.2018).

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %	Kataraktat	PRA	MRD	GRD	PHTVL/ PHPV 1	PHTVL/ PHPV 2-6	PPM
2007	260	141	54 %	120	85 %	12	3	3	0	3	0	3
2008	242	113	47 %	100	88 %	15	0	2	0	0	0	2
2009	268	136	51 %	120	88 %	16	1	6	0	0	0	1
2010	203	88	43 %	78	89 %	4	1	3	1	2	0	0
2011	289	119	41 %	105	88 %	6	1	4	1	0	0	2
2012	254	123	48 %	108	88 %	8	2	5	0	0	0	2
2013	221	96	43 %	91	95 %	3	0	0	0	5	0	0
2014	286	125	44 %	113	90 %	6	1	0	0	0	0	7
2015	274	93	34 %	88	95 %	2	0	1	0	0	0	1
2016	213	38	18 %	35	92 %	1	0	1	0	0	0	1
2017	312	17	5 %	16	94 %	0	0	0	1	0	0	0

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Lapinporokoiran jalostuksessa huomioitavia sairauksia, jotka eivät kuulu PEVISA:an, esitellään alla. Jalostuksessa painoarvo on korkein sairauksilla, jotka vaikeuttavat koiran elämää oleellisesti tai johtavat koiran lopetukseen. Tällaisia sairauksia ovat epilepsia ja erilaiset pahat allergiat ja iho-ongelmat.

Lonkkaniveldysplasia
Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiasuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia. Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. (Lappalainen) Lapinporokoirien Pevisa ei vaadi jalostuskoiran lonkkakuvaamista. Olisi kuitenkin toivottavaa, että lonkkanivelet röntgenkuvattaisiin mahdollisimman monilta lapinporokoirilta, etenkin jalostukseen käytettäviltä yksilöiltä. Lapinporokoirien lonkkakuvaaminen on yleistynyt kahdessakymmenessä vuodessa, mutta edelleen olisi toivottavaa, että aikaisempaa useammat lapinporokoirat tutkittaisiin lonkistaan.

Lonkkakuvaamalla koiria saadaan tietoa rodun lonkkien yleisestä tilanteesta ja pystytään mahdollisesti estämään lonkkavian yleistyminen rodussa.

Tällä hetkellä lapinporokoirien lonkat ovat melko hyviä vika-asteen ollessa 18 %, kun huomioidaan kaikki kuvatut 1988-2017. Vika-asteeseen lasketaan C-, D- ja E-lonkkaiset koirat. Pitkällä aikavälillä lonkissa ei ole tapahtunut muutosta huonompaan suuntaan, mutta vuosittaisissa tuloksissa on vaihtelua molempiin suuntiin.

Jalostustoimikunnan suosituksen voi saada lonkkakuvaamaton oireilematon koira ja yhdistelmä, jossa molemmat vanhemmat ovat lonkkakuvaamattomia ja oireettomia. D-lonkkaisten koirien käyttöä ei suositella jalostukseen. 2017 tietojen mukaan tutkittuja koiria oli yhteensä 1547 kpl, joista jakauma: A = 50,03 %, B = 31,03 %, C = 15 %, D = 3,43 %, E = 0,19 % (KoiraNet 1.12.2018).

Taulukko 13. Lonkkatulokset syntymävuosittain 2007-2017. Lähde KoiraNet 1.12.2018.

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2007	45 %	62 %	19 %	16 %	3 %	0 %
2008	33 %	56 %	28 %	15 %	1 %	0 %
2009	40 %	51 %	34 %	12 %	3 %	0 %
2010	34 %	51 %	31 %	10 %	7 %	0 %
2011	39 %	51 %	32 %	13 %	4 %	0 %
2012	44 %	44 %	39 %	15 %	1 %	1 %
2013	44 %	40 %	30 %	21 %	8 %	1 %
2014	42 %	37 %	41 %	18 %	4 %	0 %
2015	37 %	47 %	33 %	18 %	2 %	0 %
2016	17 %	38 %	38 %	19 %	5 %	0 %
2017	12 %	35 %	38 %	19 %	5 %	3 %
Yhteensä	35 %	48 %	33 %	16 %	4 %	0 %

Kyynärniveldysplasia
Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytymisen mekanismit ovat epäselvät. Periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Yksi näistä geeneistä saattaa olla ns. suurivaikutteinen geeni. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus. Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta.

Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana nivelrikko. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. (Lappalainen)

Lapinporokoirilla kyynärniveliä tutkitaan melko vähän, tutkimustulos löytyy noin 350 koiralta, joista muutoksia on ollut n. neljällä prosentilla. Kaikki muutokset ovat olleet ensimmäistä astetta. Jalostukseen suositellaan käytettäväksi vain kyynärniveliltään muutoksettomia koiria, mutta kyynärnivelten kuvaaminen ei ole välttämätöntä suosituksen saamiseksi.

Patellaluksaatio – polvilumpion sijoiltaan meno
Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa.

Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I -asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III -asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV -asteen luksaatiossa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika.

Lapinporokoirilla todetaan harvoin patellaluksaatiota. Virheellinen rakenne (suorat takakulmaukset, ulkokierteiset raajat) altistaa polvivaurioihin. Jalostukseen suositellaan vain tervepolvisia koiria.

Epilepsia
Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus. Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Sellaisten linjojen yhdistämistä on vältettävä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä.

Ensimmäinen epilepsiakohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5–vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Saman tyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään neurologinen tutkimus. Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko loppuelämänsä ajan. Lääkityksen

aloituspäätökseen vaikuttaa kohtauksien esiintymistiheys ja vakavuus. Lääkityksen avulla epilepsiakohtausten esiintymistä voidaan harventaa, kohtauksia lieventää ja niiden kestoa lyhentää. Joskus kohtaukset saadaan lääkityksellä kokonaan loppumaan. (Menna)

Epilepsiaa todennäköisesti sairastavia ja epileptistyyppisiä kohtauksia saaneita lapinporokoiria on jalostustoimikunnalla tiedossa vuoden 2018 loppuun mennessä 63 kpl. Sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen, myöskään niiden jälkeläisiä ei suositella jalostukseen. Jalostustoimikunta tekee pyydettäessä yhdistelmien riskianalyysin tapauskohtaisesti.

Kivesvika
Jos uroksen molemmat kivekset eivät ole laskeutuneet normaalisti kivespusseihin vuoden ikään mennessä, koiraa pidetään kivesvikaisena. Kives tai molemmat kivekset ovat voineet jäädä joko vatsaonteloon tai nivuskanavaan. Etenkin vatsaontelossa olevia piilokiveksiä suositellaan poistettavaksi, koska ne altistavat koiran kasvaimille. Kivesvika on perinnöllinen, mutta periytymistavasta ei ole varmuutta. Todennäköisesti sen periytymiseen vaikuttaa useat eri geenit. Kivesvikaista urosta ei saa käyttää jalostukseen. Myös narttu voi periyttää kivesvikaa. Kivesvikaisia lapinporokoirauroksia on ilmoitettu jalostustoimikunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä 88 koiraa. Kaikki kasvattajat ja omistajat eivät kuitenkaan kivesvikoja ilmoita, joten todellinen yleisyys lienee jonkin verran suurempi.

Hammaspuutokset
Hammaspuutokset ovat perinnöllisiä ja ne periytyvät polygeenisesti ja dominantisti. Hammaspuutosten merkityksestä koiralle voidaan olla montaa mieltä. Selvää kuitenkin on, että jos hammaspuutoksiin ei jalostuksessa kiinnitetä huomiot, vika yleistyy ja hammaspuutosten määrä lisääntyy. Hammaspuutoksia voidaan myös pitää merkkinä rodun degeneroitumisesta. Hammaspuutoksellista koiraa tulee käyttää jalostukseen harkiten ja sille tulee etsiä kumppani, jolla on täydellinen hampaisto. Lapinporokoirien hammaspuutoksia tulee jalostustoimikunnan tietoon vuosittain yksittäisiä tapauksia. Vuoden 2018 loppuun mennessä niitä on ilmoitettu 11 kpl.

Napatyrä
Navan kohdalta sikiön aineenvaihdunta kulkee istukan välityksellä emon elimistöön. Istukasta tulevat verisuonet lävistävät sikiön navasta ja liittyvät sikiön omaan verenkiertoon. Normaalisti navan aukko sulkeutuu heti kohta syntymän jälkeen. Jos aukon sulkeutuminen vaikeutuu, jää vatsaontelon seinämään reikä ja syntyy napatyrä.

Useissa tapauksissa navan aukko on perintötekijöiden vaikutuksesta liian suuri ja sulkeutuminen epätäydellistä. Vakavimmissa kehityshäiriöissä on vatsaontelo sikiönkehityksen häiriön johdosta jäänyt auki ja suolisto pursuaa esteettä vatsasta ulos. Useinmiten tällaisessa tapauksessa vastasyntynyt pentu täytyy lopettaa. Yleisin tyrä on vaaraton ns. sulkeutunut tyrä. Tällöin heti syntymän jälkeen napa-aukosta on valahtanut pieni määrä rasvakudosta ulos ja aukko on sen jälkeen sulkeutunut normaalisti. Navan kohdalle on jäänyt pieni rasvakudoksen aiheuttama pullistuma.

Lapinporokoirilla tavataan yksittäisiä napatyriä vuosittain. Jalostustoimikunnalle on vuoteen 2018 mennessä ilmoitettu 28 napatyrää.

Häntämutkat ja muut luuston kehityshäiriöt, selkäongelmat
Tähän kategoriaan sisältyvät häntämutkat, olka- ja kinnernivelien sekä selkärangan kasvu- ja kehityshäiriöt. Nämä kaikki ovat osittain periytyviä mutta häntämutkaa lukuun ottamatta, myös ympäristötekijöillä (esim. ravinto ja liikunta) voi olla suuri vaikutus kasvu- ja kehityshäiriöiden ilmenemisessä.

KoiraNetin mukaan 1988-2018 lapinporokoirilla on tilastoitu: yksi spondyloosi, 0 kalkkeutuneet välilevyt, 52 välimuotoinen lanne-ristinikama muutos, 10 nikamien epämuotoisuus. Näistä tapauksista osa on todettu rutiini lonkkakuvauksen yhteydessä ja tilanteessa on kuvattu myös selkä, jolloin koira voi olla täysin oireeton. Osalla selkäkuvaus on tehty oireiden perusteella. Oireillessaan selkärangan ongelmat ovat usein vakavia ja

invalidisoivat koiran. Selkärangan tutkimusten tulisi yleistyä, jotta rakenteellisten poikkeamien yleisyydestä saataisiin lisää tietoa.

Immuunijärjestelmän häiriöt
Lapinporokoirilla on todettu yksittäistapauksia immuunijärjestelmän häiriöistä johtuvia sairauksia, kuten Addisonin tautia, kilpirauhasen vajaatoimintaa, atopiaa ja allergioita ja demodikoosia (karvatuppipunkki). Immuunijärjestelmään liittyvät sairaudet johtuvat liiallisesta tai vääränlaisesta immuunipuolustuksen toiminnasta. Jalostustoimikunnan mielestä autoimmuunisairauksiin ja muihin immuunijärjestelmän ongelmiin on suhtauduttava vakavasti.

Oireellisia koiria ei suositella käytettäväksi jalostukseen. Oireellisten koirien muiden sukulaisten käytössä otetaan huomioon niiden itsensä ja partnerin suvun autoimmuunisairausryhmään liittyvät sairaudet. Sisarusten käyttöä suositellaan vasta myöhemmällä iällä (4 vuotta tai vanhempana). Sukusiitosta on vältettävä, koska häiriöiden riski immuunijärjestelmässä kasvaa.

Kilpirauhasen vajaatoiminta
Kilpirauhasen vajaatoiminta (hypotyreoosi) johtuu liian alhaisesta kiertävien kilpirauhashormonien määrästä. Kilpirauhasen vajaatoiminta on koiran yleisin sisäerityssairaus. Sairauden esiintyvyys on keskimäärin 0,2 – 0,4 % kaikista koirista, mutta joissakin roduissa esiintyminen on huomattavasti yleisempää. Kilpirauhasen vajaatoiminnan taustalla on tavallisimmin immunologinen kilpirauhasen tulehdusreaktio, lymfosytaarinen tyreoidiitti. Kilpirauhasen vajaatoiminta on autoimmuunisairaus, jolla on geneettistä taustaa. Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa poteva koira on tyypillisesti kooltaan keskikokoinen tai suuri ja iältään keski-ikäinen (4-11 -vuotias). Kliiniset oireet kehittyvät, kun noin 75 % kilpirauhaskudoksesta on tuhoutunut, joten sairaus on voinut olla olemassa kuukausia tai vuosia ennen oireiden puhkeamista. Riskirotujen yksilöt voivat sairastua muita nuorempina, mutta vajaatoiminta on harvinainen alle kahden vuoden ikäisillä koirilla.

Kilpirauhashormonia tarvitaan kaikkialla elimistössä aineenvaihdunnan ylläpitämiseen. Siksi vajaatoiminnan oireet ovat moninaiset. Aineenvaihdunnan hidastumiseen liittyvät oireet, kuten uneliaisuus, lihavuus ja liikunnan siedon aleneminen, ovat yleisimmät. Lähes yhtä paljon esiintyy iho-oireita, kuten karvapeitteen ohenemista, kaljuutta ja huonokuntoisuutta sekä ihon tummumista, seborreaa ja pinnallisia ihotulehduksia. Edellä mainittuja harvemmin esiintyy hermostollisia, silmiin, sydämen toimintaan, käyttäytymiseen, lisääntymiseen tai ruuansulatuskanavan toimintaan liittyviä oireita.

Kilpirauhasen toiminnan mittaamiseen on käytössä useita eri testejä, joista tavallisimmin käytetään T4 ja TSH määrityksiä. Jos tulos on ristiriitainen, uusintatutkimus suoritetaan 4-8 viikon kuluttua tai määritetään vapaa-T4 pitoisuus. Lymfosytäärista tyreoidiittia epäiltäessä voidaan mitata tyreoglobuliinivasta-aineiden määrä (TGA). Negatiivinen tulos ei kuitenkaan sulje pois autoimmuunityypin sairautta. Hoitona käytetään elinikäistä levotyroksiinikorvaushoitoa. (Menna) Sairaus saattaa olla perinnöllinen, mutta sen periytymistapaa ei tunneta. Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavia lapinporokoiria on tiedossa 2018 mennessä 28 kappaletta. Sairasta koiraa ei suositella käytettäväksi jalostukseen.

Erilaiset allergiat ja atopia
Taipumus allergiaan ja yliherkkyysreaktioihin oletetaan olevan perinnöllistä, mutta ympäristötekijät vaikuttavat ilmeneekö koiralla oleva yliherkkyys vai ei. Erilaisten allergioiden yleisyydestä ei ole lapinporokoiralla tutkittua tietoa. Joitakin tapauksia on kuitenkin ilmoitettu jalostustoimikunnalle. Allergista tai atooppista koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Allergisia koiria on jalostustoimikunnalle ilmoitettu 2018 mennessä 40 kappaletta. Lisäksi 12 koiran on ilmoitettu kärsivän erilaisista ihottumista.

Pompen tauti
Pompen tauti eli glycogen storage disease type II eli GSD II on lappalaiskoiraroduilla esiintyvä etenevä glykogeeniaineenvaihdunnan sairaus. Pompen tauti ilmenee mm. hidastuneena kasvuna, toistuvana liman

oksentamisena, etenevänä lihasheikkoutena ja jatkuvana läähätyksenä. Tautiin liittyy myös käänteisvirtaus ruuansulatuskanavassa johtuen laajentuneesta ruokatorvesta sekä sydänpoikkeavuuksia. Sairauden ensioireet puhkeavat n. seitsemän kuukauden ikäisillä pennuilla. Koska sairaus on etenevä, siitä kärsivät koirat joko kuolevat tai lopetetaan yleensä ennen kahden vuoden ikää. Koirien Pompen tautiin ei ole hoitoa. Tauti periytyy autosomaalisesti peittyvästi eli sairaan yksilön molemmat vanhemmat ovat taudin kantajia. (www.koirangeenit.fi).

Lapinporokoirilla on geenitesteissä todettu Pompen kantajuuksia, vaikka yhtään Pompen sairasta koiraa ei rodussa ole toistaiseksi diagnosoitu. Tämä saattaa johtua sairauden vaikeasta diagnosoinnista tai sairauden harvinaisuudesta. Lapinporokoirilla vuoteen 2018 mennessä on löydetty testeissä 10 Pompen kantajaa. Niistä yhdeksän on rotuunotetun Cikkin ER29051/98 sukua alenevissa sukupolvissa. On siis syytä olettaa, että rotuunotettu Cikki oli Pompen geenin kantaja. Ei ole kuitenkaan mahdotonta, ettei Pompenia voisi tulevaisuudessa tulla esiin myös muissa suvuissa.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Lappalaiskoirat ry ei ole tehnyt tarkempaa tilastoa lapinporokoirien kuolinsyistä, mutta olettamuksena on, että yleisin kuolinsyy rodussa on vanhuus. Tämä johtuen siitä, että rodussa ei juurikaan esiinny koiran elinikää lyhentäviä sairauksia.

Koiranettiin lokakuussa 2018 mennessä ilmoitetuista 413 kuolleesta lapinporokoirasta 19,4%:lle on ilmoitettu syyksi vanhuus. 25,2%:lle kuolleista ei ole ilmoitettu kuolinsyytä tai ei ole suoritettu sairauden diagnosointia. Näistä sekä kasvainsairauksien tai syövän vuoksi lopetetuista 15,3%:sta suurin osa ovat olleet hyvin korkeaikäisiä kuollessaan, mistä voisi olettaa niiden kuolleen vanhuuden mukanaan tuomien vaivojen vuoksi. Tapaturmaisesti tai liikenneonnettomuudessa kuolleita oli 11,6% sekä käytöshäiriöiden vuoksi lopetettuja oli 5,0%. Noin 1,7%:n kuolinsyyksi on ilmoitettu hermostollinen sairaus, esimerkiksi epilepsia. Pitkäikäisyys on rodun elinvoimaisuudesta kertova ominaisuus.

Taulukko 14. Kuolinsyyt. Lähde KoiraNet 17.11.2018.

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus:	11 vuotta 2 kuukautta	9
Hengitystiesairaus	12 vuotta 8 kuukautta	2
Keuhkojen kasvainsairaus	9 vuotta 3 kuukautta	4
Kurkunpään halvaus	12 vuotta 9 kuukautta	3
Hermostollinen sairaus:	8 vuotta 5 kuukautta	7
Epilepsia	7 vuotta 10 kuukautta	4
Keskushermoston kehityshäiriö, esim. vesipää, syringomyelia	0 vuotta 5 kuukautta	1
Muu hermostollinen sairaus	13 vuotta 8 kuukautta	2
Iho- ja korvasairaudet:	7 vuotta 4 kuukautta	6
Atopia, allerginen atooppinen ihotulehdus	4 vuotta 11 kuukautta	4
Iho- ja korvasairaudet	11 vuotta 2 kuukautta	1
Muu iho- tai korvasairaus	13 vuotta 1 kuukautta	1
Immunologinen sairaus:	5 vuotta 3 kuukautta	6
Immunologinen sairaus	7 vuotta 1 kuukautta	1
Immuunihemolyyttinen anemia, IMHA, AIHA	6 vuotta 11 kuukautta	1
Muu immunologinen sairaus	4 vuotta 4 kuukautta	4
Kadonnut	6 vuotta 4 kuukautta	7
Kasvainsairaudet, syöpä:	11 vuotta 0 kuukautta	63
Ihon tai ihonalaiskudoksen kasvain	13 vuotta 7 kuukautta	3
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 11 kuukautta	30
Luun tai nivelten kasvain	10 vuotta 1 kuukautta	3
Lymfoma, imusolmukesyöpä	7 vuotta 2 kuukautta	1
Maksan, munuaisten tai suoliston kasvain	13 vuotta 2 kuukautta	3
Muu kasvainsairaus	9 vuotta 11 kuukautta	15
Pernan, sydämen tai verisuonijärjestelmän kasvain	10 vuotta 6 kuukautta	3
Utarekasvain, nisäkasvain	13 vuotta 4 kuukautta	5
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 7 kuukautta	3
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 2 kuukautta	17
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi:	5 vuotta 4 kuukautta	21
Dementia	11 vuotta 10 kuukautta	1
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	4 vuotta 6 kuukautta	9
Muu käytösongelma	4 vuotta 8 kuukautta	3
Pelokkuus	5 vuotta 5 kuukautta	4
Salakavaluus tai arvaamattomuus	4 vuotta 5 kuukautta	2
Vihaisuus	7 vuotta 6 kuukautta	2

Luusto- ja nivelsairaus:	6 vuotta 9 kuukautta	14
Kyynärniveldysplasia ja sen seurauksena kehittyvä nivelrikko	1 vuotta 4 kuukautta	2
Lonkkaniveldysplasia ja sen seurauksena kehittyvä nivelrikko	10 vuotta 10 kuukautta	1
Luusto- ja nivelsairaus	8 vuotta 6 kuukautta	3
Moniniveltulehdus, immunologinen polyartriitti	8 vuotta 3 kuukautta	1
Muu luuston tai nivelten kasvuhäiriö	0 vuotta 5 kuukautta	1
Muu luuston tai nivelten sairaus	8 vuotta 10 kuukautta	3
Polven ristisidevaurio	7 vuotta 9 kuukautta	2
Polvilumpion sijoiltaan meno, patellaluksaatio	4 vuotta 6 kuukautta	1
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus:	7 vuotta 10 kuukautta	9
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 6 kuukautta	3
Muu maksan tai ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 8 kuukautta	5
Suoliston tukkiva vierasesine	2 vuotta 1 kuukautta	1
Muu sairaus, jota ei ole listalla	7 vuotta 11 kuukautta	18
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma:	0 vuotta 3 kuukautta	1
Muu kehityshäiriö	0 vuotta 3 kuukautta	1
Selkäsairaus:	9 vuotta 9 kuukautta	13
Muu selkäsairaus	7 vuotta 7 kuukautta	2
Selkäsairaus	2 vuotta 3 kuukautta	1
Spondyloosi, nikamien luusilloittuma, nikamien yhteenluutuminen	10 vuotta 11 kuukautta	10
Silmäsairaus:	7 vuotta 6 kuukautta	4
Muu silmäsairaus	3 vuotta 8 kuukautta	1
Silmänpainetauti, glaukoma	9 vuotta 3 kuukautta	2
Silmäsairaus	7 vuotta 10 kuukautta	1
Sisäeritysrauhasten sairaus:	7 vuotta 0 kuukautta	2
Kortisolin vajaaeritys, Addisonin tauti	6 vuotta 2 kuukautta	1
Sisäeritysrauhasten sairaus	7 vuotta 11 kuukautta	1
Sydänsairaus:	9 vuotta 6 kuukautta	12
Muu sydämen sairaus tai vajaatoiminta	12 vuotta 7 kuukautta	3
Sydänlihassairaus, kardiomyopatia	14 vuotta 0 kuukautta	1
Sydänsairaus	8 vuotta 9 kuukautta	7
Synnynnäinen sydämen tai sydänverisuonten kehityshäiriö	0 vuotta 10 kuukautta	1
Synnytysvaikeus:	6 vuotta 2 kuukautta	1
Kuollut synnytykseen tai sen komplikaatioihin	6 vuotta 2 kuukautta	1
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 9 kuukautta	48
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 vuotta 8 kuukautta	80
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus:	8 vuotta 5 kuukautta	6
Kohtutulehdus, pyometra	12 vuotta 5 kuukautta	2
Munuaisten vajaatoiminta	6 vuotta 5 kuukautta	4
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	9 vuotta 3 kuukautta	66
Kaikki yhteensä	9 vuotta 4 kuukautta	413

4.3.4 Lisääntyminen

Lapinporokoira on alkukantaisena rotuna varsin hyvä lisääntymään. Koirien vietit lisääntymiseen ovat yleensä vahvat ja rakenteellisiakaan esteitä onnistuneelle lisääntymiselle ei ole. Tästä huolimatta eivät aina astumiset suju ongelmitta. Syitä siihen voi olla useita: väärä astutusajankohta, hermoilevat omistajat, koirien yhteen

sopimattomuus tai jommankumman yksilön alentunut libido. Rodussa tulisi suosia luonnollista lisääntymistä ja kummankaan yksilön alentuneen libidon vuoksi keinosiemennystä ei tulisi käyttää.

Synnytykset sujuvat enimmäkseen ongelmitta ja lapinporokoiranartut ovat hyviä emoja. Jonkin verran kuitenkin tulee esille myös eriasteista polttoheikkoutta ja sen aiheuttamaa hoidon tarvetta. Polttoheikkouksien ohella myös ylisuuri pentu voi aiheuttaa synnytyksessä ongelmia ja tällöin saatetaan joutua turvautumaan keisarinleikkaukseen. Polttoheikkoudesta kärsineen tai keisarinleikatun nartun uudelleen astuttamista tulee harkita tarkoin. Jos nartulla on taipumusta kärsiä polttoheikkoudesta tai se on jouduttu keisarinleikkaamaan, sitä ei tulisi käyttää jalostukseen. Jos nartun emälinjassa esiintyy lisääntymisongelmia useammassa polvessa, on kasvattajan syytä harkita linjan jatkamisen järkevyyttä vakavasti. Jalostustoimikunnalle on ilmoitettu vuoteen 2018 mennessä lisääntymisongelmia olleen 28 koiralla (esim. polttoheikkoutta tai ongelmia kiimojen kanssa).

Lapinporokoiranartuille on aika usein tyypillistä ns. valeraskaudet, jotka esiintyvät 1-2 kk kiiman päättymisen jälkeen. Koiralla voi olla sekä fyysisiä että käytökseen liittyviä tiineyden oireita, vaikka pentuja ei olisi tulossa. Häiriö menee yleensä ohi parissa viikossa. Jos häiriö on voimakas, siihen on täsmälääkitys hormonihäiriöille herkkä narttu, varsinkin vanhempi, voi sairastua kohtutulehdukseen, joka yleensä etenee nopeasti ja voi olla fataali.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Lapinporokoiralla ei ole lisääntymisongelmille tai sairauksille altistavia anatomisia piirteitä. Yleisimmät ongelmien syyt ovat pentujen suuri koko, harvemmin muut anatomiset tekijät.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Lapinporokoira on perusterve koirarotu, jolla harvoin on elämänlaatua heikentäviä sairauksia. Lapinporokoiralla ei ole liioiteltuja anatomisia piirteitä, jotka haittaisivat sen terveyttä tai lisääntymistä. Rodussa esiintyy perinnöllisiä sairauksia, mutta niiden esiintyminen on toistaiseksi kohtuullisella tasolla.

Vaikka esimerkiksi epilepsia ja autoimmuunisairaudet ovat verrattain harvinaisia, tulee niihin kuitenkin suhtautua jalostuksessa vakavasti, koska ne usein heikentävät koiran elämänlaatua vakavasti. Myös rodun tällä hetkellä hyvä lonkkaniveldysplasia tilanne ei ole jatkossa itsestään selvyys, jos asiaan ei suhtauduta kasvatuksessa vastuullisesti. Selkärangan ongelmien yleisyyttä rodussa olisi syytä tutkia, jotta niiden yleisyydestä saataisiin totuutta vastaava kuva.

4.4. Ulkomuoto

Virallisena rotuna lapinporokoira on vielä nuori. Rodun tyyppi on vakiintunut, mutta kannassa on paljon vaihtelua. Lapinporokoiran rekisteri on edelleen avoin ja rotuun voidaan ottaa työkäytössä olevia koiria, joiden taustat pystytään selvittämään.

Jalostuksessa halutaan ylläpitää rodun monimuotoisuutta ja laajempaa geenipohjaa ja rodun rakenteellis-toiminnallinen tyyppi tulee säilyttää oikeana ravaajatyyppinä. Jalostuksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei kahta samoja rakennevirheitä omaavaa koiraa yhdistettäisi keskenään.

4.4.1 Rotumääritelmä

KÄYTTÖTARKOITUS: Porojen paimennukseen käytettävä koira.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Saamelaiset ovat jo vuosisatoja käyttäneet lapinporokoiran tyyppisiä koiria porojen paimennukseen. Porokoirien rotuunotto aloitettiin 1950-luvulla, jolloin nykyinen suomenlapinkoira ja lapinporokoira vielä katsottiin samaksi roduksi. Omaksi rodukseen lapinporokoira erotettiin 10.12.1966, koska

oli todettu, että oli olemassa kaksi erityyppistä poroa paimentavaa koiraa.

YLEISVAIKUTELMA: Keskikokoinen, selvästi korkeuttaan pitempi paimenpystykorva. Voimakas luusto ja lihaksisto, jäntevä, ei kuitenkaan saa vaikuttaa raskasrakenteiselta. Sukupuolileima on selvä. Karvapeite on kehittynyt arktiseen ilmastoon sopivaksi.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituus on noin 10% säkäkorkeutta suurempi. Rintakehän syvyys on noin puolet säkäkorkeudesta.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Oppivainen, rauhallinen, ystävällinen, tarmokas ja palveluhaluinen. Työssään herkkähaukkuinen.

PÄÄ: Pitkänomainen. Kuono-osa on hieman kalloa lyhyempi. KALLO - OSA: Päälaki on vain hieman kupera.
OTSAPENGER: Loiva, otsauurre on erottuva ja kulmakaaret selvät. KIRSU: Musta tai ruskea.
KUONO-OSA: Kuononselkä suora. Kuono on sekä ylhäältä että sivulta katsottuna tasaisesti kärkeä kohti kapeneva.
HUULET: Tiiviit.
LEUAT/HAMPAAT/PURENTA: Leuat ja hampaat voimakkaat. Leikkaava purenta. Normaali hammaskaavio.
POSKET: Poskikaaret ovat selvät.
SILMÄT: Mieluiten tummat, kuitenkin karvapeitteen väriin sopivat. Eloisat ja melko etäällä toisistaan. Muodoltaan soikeat. Ilme on älykäs, nartulla myös nöyrä.
KORVAT: Pystyt, keskipitkät, melko etäällä toisistaan, tyvestä leveähköt. Ne ovat sisäpuolelta, varsinkin alaosasta, tuuheakarvaiset. Hieman pehmeät korvat sallitaan.
KAULA: Voimakas ja keskipitkä, sulavasti lapoihin liittyvä. Ei löysää kaulanahkaa.

RUNKO
SÄKÄ: Erottuva.
SELKÄ: Voimakas ja lihaksikas. LANNE: Lyhyt ja lihaksikas.
LANTIO: Melko pitkä ja hieman viisto.
RINTAKEHÄ: Syvä, pitkä ja tilava, ei kovin leveä. Kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet.
ALALINJA JA VATSA: Vatsaviiva vain loivasti kohoava.
HÄNTÄ: Keskipitkä, tuuhea ja matalalle kiinnittynyt. Levossa riippuva; liikkeessä selkälinjan jatkeena tai löysällä kaarella, mutta ei saa nousta selän päälle. Hännän liike voi olla myös pyörivää.

RAAJAT
ETURAAJAT
YLEISVAIKUTELMA: Vahvat, voimakkaiden lihasten runkoon kiinnittämät, kuitenkin vapaasti liikkuvat. Lihaksikkaat ja hyvin kulmautuneet. Edestä katsottuna suorat ja yhdensuuntaiset.
LAVAT: Viistot ja lihaksikkaat.
KYYNÄRPÄÄT: Eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset, tiiviisti rungon myötäiset, suoraan taaksepäin suuntautuneet.
KYYNÄRVARRET: Pystysuorat.
RANTEET: Jäntevät ja joustavat.
VÄLIKÄMMENET: Sivulta katsottuna hieman viistot mahdollistaen joustavat liikkeet.
KÄPÄLÄT: Soikeahkot, joka puolelta, myöskin alapuolelta, tiheäkarvaiset. Varpaat hyvin kaareutuneet. Päkiät ovat kimmoisat ja paksut.
TAKARAAJAT
YLEISVAIKUTELMA: Voimakkaasti kulmautuneet. Takaa katsottuna suorat ja yhdensuuntaiset.
REIDET: Pitkähköt, leveät ja lihaksikkaat.
POLVET: Eteenpäin suuntautuneet; polvikulma on selvä. KINTEREET: Melko matalat. Kinnerkulma on selvä.
VÄLIJALAT: Melko lyhyet, pystysuorat ja yhdensuuntaiset.

KÄPÄLÄT: Kuten etukäpälät.

LIIKKEET: Vapaat, joustavat, väsymättömät ja tasapainoiset. Kestävä ravi. Nopeassa ravissa taipumus yksijälkisyyteen.

NAHKA: Kauttaaltaan tiivis, poimuton.

KARVAPEITE

KARVA: Peitinkarva keskipitkää tai pitkää, suoraa, melko pystyä, karheaa; pohjavilla hienoa ja tiheää. Karva on usein tuuheampaa ja pitempää kaulassa, rinnassa ja reisien takaosassa.
VÄRI: Musta eri sävyissään, jopa harmahtava tai parkinruskea. Usein yleisväriä vaaleampaa, harmahtavaa tai ruskehtavaa väriä päässä, rungon alaosassa ja raajoissa. Valkoisia merkkejä voi esiintyä kaulassa, rinnassa ja raajoissa. Pohjavilla on mustaa, harmaata tai ruskehtavaa.

KOKO
SÄKÄKORKEUS: Ihanne säkäkorkeus uroksilla 51 cm, nartuilla 46 cm, sallittu poikkeama ±3 cm.

VIRHEET
Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

· epäselvä sukupuolileima

· mustilla koirilla hyvin vaaleat silmät

· kippura, selän päälle kaartuva häntä

· pehmeä, laineikas tai rungonmyötäinen karvapeite

· pohjavillan puute

HYLKÄÄVÄT VIRHEET

· ylä- ja alapurenta

· luppakorvat

· värit; sininen, soopeli ja keltainen

· vihaisuus tai liiallinen arkuus

· selvästi epänormaali rakenne ja käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivestä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Rotumääritelmässä ei ole vaatimuksia, jotka altistaisivat koiran hyvinvointiongelmille. Sen sijaan sininen väri lisättiin viimeisimmässä rotumääritelmän muutoksessa hylkäävien virheiden joukkoon, koska se altistaa koiran vakaville iho-ongelmille ja bds-sairaudelle (blue dog synrdoma).

Rodun ulkomuoto on hyvin vaihteleva ja osa yksilöistä poikkeaa suurestikin rotumääritelmän kuvailemasta ihannekoirasta. Rodun tyyppi on viime vuosina tasoittunut ja rotumääritelmää vastaavia koiria on entistä enemmän.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Lapinporokoirat käyvät näyttelyissä vuosittain yli 1000 näyttelykäynnin verran. Tilastoa siitä, kuinka monta eri koiraa näyttelyissä käy, ei ole saatavilla. Erikoisnäyttelyissä saavutetaan rodun rekisteröintimäärin nähden kiitettävän suuria koiramääriä.

Viimeisen viiden vuoden aikana (2013-2017) kuitenkin lähes 90% näyttelytuloksista on arvosanalla erinomainen ja erittäin hyvä. Tyydyttäviä arvosanoja on vain 1%:lla käynneistä. Enemmistö lapinporokoirista ei käy koskaan näyttelyissä.

Rotujärjestö järjestää vuosittain jalostustarkastuksia suomenlapinkoirille, ruotsinlapinkoirille ja lapinporokoirille. Tilaisuuksia on vuosittain 3-6 jalostuspäivien ja kesäleirin yhteydessä. Lapinporokoiria on osallistunut tilaisuuksiin vuodesta 2004 vuoteen 2014 välisenä aikana 76 kappaletta ja niistä hyväksytyn lausunnon ovat saaneet kaikki, osa huomautuksella ”hyväksytään varauksin”.

Jalostustarkastuksia saavat suorittaa vain tietyt Lappalaiskoirat ry:n hallituksen nimeämät rotuihin perehtyneet tuomarit ja rotuihin perehtyneet henkilöt. Läsnä jalostustarkastuksessa läsnä on vähintäänkin yksi, mielellään kaksi jalostustoimikunnan jäsentä.

Jalostustarkastuslausunto on selvästi tarkempi kuin näyttelyissä saatava arvostelu. Jalostustarkastusten merkitys jalostuksessa on kokonaisuudessa vähäinen, koska hyvin harva jalostukseen käytetty koira on jalostustarkastettu. Kuitenkin se voi antaa merkittävää tietoa koiran rakenteesta ja siinä huomioon otettavista asioista koiransa jalostuskäyttöä harkitsevalle tai kasvatustoimintaa vasta aloittelevalle kasvattajalle. Myös uroksen omistajalle, joka on harkinnut antavansa urostaan jalostukseen voi jalostustarkastus antaa tietoa siitä, millaisille nartuille urosta kannattaa ulkonäkönsä puolesta antaa. Yhdistys kustantaa kutsutuille koirille jalostustarkastuksen osallistumismaksun.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Lapinporokoiran ulkomuoto on jalostunut vuosisatojen aikana vastaamaan sen elinympäristöä ja käyttötarkoitusta. Rakenteensa ansiosta se pystyy liikkumaan pitkiä matkoja ja suoriutumaan työtehtävistään myös erittäin haastavassa maastossa. Lapinporokoira on korkeuttaan pidempi, voimakkaasti kulmautunut ravaajatyyppinen koira. Lapinporokoiran tulee olla rakenteeltaan vahva, mutta ei raskas.

Koska myös sääolosuhteet ovat erittäin ankarat, on rodulle kehittynyt kaksinkertainen, karkea ja keskipitkä tai pitkä karvapeite, joka suojaa sitä pakkaselta, sateelta, hyönteisiltä ja johon ei lumi tartu kiinni suojasäälläkään. Ympäristöolosuhteet ovat määritelleet myös tiettyjä ulkonäköön kuuluvia yksityiskohtia: lapinporokoiran korvien tulisi olla kooltaan ennemmin pienet kuin suuret sekä karvaiset myös sisältä. Suuret heikosti karvoittuneet korvat ovat alttiita hyönteisten pistoille ja paleltumille.
Siitä huolimatta kun suurin osa lapinporokoirista elää poronhoidon ulkopuolella, on kuitenkin tärkeää että rodunomaiseen käyttötarkoitukseen kuuluvat rodunomaiset yksityiskohdat säilyvät (Fit for function).

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Lapinporokoirien ulkomuoto on koiraroduksi vaihteleva. Siinä missä monien muiden rotujen jalostusta on vuosikymmeniä ohjailleet näyttely- tai koesaavutukset, lapinporokoirien jalostuksessa on viimeiset vuosikymmenet kiinnitetty huomiota näyttelymenestyksen ohella rodun terveyteen, geenipohjan laajentamiseen ja alkuperäisten käyttöominaisuuksien säilyttämiseen. Rodussa on käytetty jalostukseen useita rotuunotettuja koiria sekä koiria, jotka eivät ole olleet ulkomuodoltaan erinomaisia, mutta niillä on ollut jokin muu rodun kannalta tärkeä ominaisuus, kuten hyvät käyttöominaisuudet tai harvinainen suku.

Lapinporokoirien ulkomuoto on aina ollut vaihteleva ja rodussa on esiintynyt hajanaista ulkomuotoa jo rodun alkuajoista alkaen. Kun rotua alettiin tekemään kennelroduksi, valittiin rotumääritelmän mallikoiriksi ns. menesjärveläistä tyyppiä edustavat koirat. Näkemykset siitä, millainen on hyvä porokoira, ovat vaihdelleet

alueellisesti. Nämä vaihtelut ovat näkyneet myös alueellisina eroina koirien ulkonäössä. Esimerkiksi käsivarren alueella on ollut vallitsevana toisenlainen koiratyyppi kuin Menesjärvellä.

Tarkasteltaessa rodussa viime vuosikymmeniä tehtyä kasvatustyötä on selvää, että rodussa esiintyy paljon yksilöitä, jotka eivät täysin vastaa rotumääritelmän kuvailemaa ihannekoiraa. Rodussa ei kuitenkaan yleisesti esiinny niin vakavia rakenneongelmia, että ne haittaisivat koirien normaalia elämää, kuten liikkumista, lisääntymistä tai aiheuttaisi koiralle kipua.

Tavallisia yksittäisiä virheitä ovat esimerkiksi liian lyhyt tai väärän laatuinen karvapeite, lyhyt ja liian laskeva lantio, suorat kulmaukset, huonot liikkeet ja kippurahäntä. Yksittäisiä virheitä vakavampi virhe on puutteellinen rotutyyppi, jossa koiran ulkomuoto ei muistuta paimenpystykorvaa, vaan tuo mieleen muiden rotujen piirteitä.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Edellinen jalostuksen tavoiteohjelma hyväksyttiin lokakuussa 2014 (SKL JTT 16.6.2015). Siinä määriteltiin tavoitteita paitsi rotujärjestön toiminnalle myös rodun kehitykselle tulevaisuudessa. Tavoiteohjelma on ollut luettavissa yhdistyksen nettisivuilla sekä Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä.

Tavoiteohjelman rotujärjestölle asetettuja tavoitteita olivat lapinporokoiran jalostuksen ja kasvatuksen edistäminen, rodun tunnetuksi tekeminen sekä käyttöominaisuuksien ja rotumääritelmän mukaisen ulkomuodon säilyttäminen.

Lisäksi mainittiin terveiden tai mahdollisimman riskittömien jalostusyhdistelmien käytön edistäminen ja kasvattajien ohjaaminen suositusten avulla käyttämään jalostusyksilöinä luonteeltaan, tyypiltään ja rakenteeltaan mahdollisimman rodunomaisia yksilöitä. Myös geenipoolin säilyttäminen laajana mainittiin yhtenä tavoitteena.

Konkreettisena tavoitteena mainittiin jalostukseen käytettyjen urosten määrän lisäämisen suhteessa syntyneisiin ikäluokkiin 30% koko ikäluokasta. Tavoitteen tarkoituksena oli lisätä eri urosten jalostuskäyttöä ja samalla ehkäistä yksittäisten urosten liikakäyttöä. Myös silmätarkastettujen koirien määrän toivottiin lisääntyvän ikäluokittain 50% ja lonkkatarkastettujen koirien määrän 30%, jotta tulevaisuudessa olisi käytettävissä entistä laajemmin tietoa jalostuskoirien terveydestä.

Myös valistuksen merkitystä esimerkiksi terveystarkastusten määrän lisäämisessä korostettiin.

Aikaisemmassa tavoiteohjelmassa oli mainittu myös rotujärjestön strategiat tavoitteeseen pääsemiseksi:
- Lapinporokoiran geenipohjan pitäminen laajana
- Jalostusneuvonta jäsenistölle
- Rodussa esiintyvien sairauksien seuranta
- Ulkomuototuomarikoulutus
- Yhteydenpito muihin maihin
- Rodun tunnettavuuden lisääminen ja rotutietouden jakaminen
- Jalostuksen tavoiteohjelman noudattaminen ja seuranta

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

5.1.1 Urokset

Taulukossa 15. on lueteltu 20 eniten jälkeläisiä saanutta lapinporokoiraurosta Suomessa vuosilta 2006-2017. Lähde: KoiraNet

#	Uros	Synt. vuosi	Pennut				Lonkat				Kyynärnivelet				Silmät			
			Pentu-eet	Yht.	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutk.	Sairas	Tutk. %	Sairas	Tutk.	Sairas	Tutk. %	Sairas %	Tut.	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	Lakkanevas Beana Birka	2006	8	48	0	99	9	7	19%	78%	9	0	19%	0%	18	1	38%	6%
2	Cranefield's Beana Burra	2011	6	32	0	15	5	2	16%	40%	5	1	16%	20%	5	0	16%	0%
3	Suukkosuun Shamaani	2009	4	31	0	66	10	2	32 %	20%	9	0	29 %	0%	11	1	35%	9%
4	Maijuntuvan Matti Maakenkä	2012	4	28	4	12	4	1	14%	25%	2	0	7%	0%	4	0	14%	0%
5	Miehtebiekka Gulliver	2006	5	2	0	32	2	0	7%	0%	0	0	0%	0%	33	0	11%	0%
6	Kaukametsän Kätkäläinen	2010	4	24	0	8	4	0	17%	0%	4	1	17 %	25%	5	1	21%	20%
7	Lumiturpa Varri	2013	3	23	13	0	0	0	0%	0%	0	0	0%	0%	0	0	0%	0%
8	Lumiturpa Onni	2013	3	23	15	0	2	0	9%	0%	2	0	9%	0%	2	0	9%	0%
9	Stablehills Kasmiri	2011	5	23	0	31	8	2	35%	25%	5	0	22%	0%	10	1	43%	10%
10	Hattivatin Zanni	2007	3	22	0	63	10	1	45%	10%	9	0	41%	0%	12	0	55%	0%
11	Stablehills Rakuuna	2008	5	22	0	23	6	0	27%	0%	6	1	27%	17%	5	1	23%	20%
12	Lumiturpa Herkko	2011	5	22	0	96	9	1	41 %	11%	6	0	27 %	0%	10	0	45%	0%
13	Tinttaraisen Ollivander	2012	4	22	9	23	3	0	14%	0%	3	0	14%	0%	3	0	14%	0%
14	Julle	2012	3	21	4	6	2	0	10%	0%	0	0	0%	0%	3	0	14%	0%

15	**Poropeukalon Sokeri-Jussi**	**2009**	**3**	**21**	**8**	**7**	**5**	**0**	**24%**	**0%**	**5**	**0**	**24%**	**0%**	**5**	**0**	**24%**	**0%**	**5**	**0**	**24%**	**0%**
16	**Iresa Yökyöpeli**	**2007**	**3**	**20**	**0**	**11**	**2**	**0**	**10%**	**0%**	**2**	**0**	**10%**	**0%**	**1**	**0**	**5%**	**0%**	**5**	**1**	**25%**	**20%**
17	**Roi**	**2005**	**3**	**19**	**0**	**37**	**6**	**1**	**32%**	**17%**	**5**	**0**	**26 %**	**0%**	**5**	**0**	**26 %**	**0%**	**8**	**0**	**42%**	**0%**
18	**Hagassessan Bis-Bisin**	**2006**	**3**	**19**	**0**	**61**	**11**	**1**	**58%**	**9%**	**10**	**0**	**53%**	**0%**	**7**	**0**	**37%**	**0%**	**11**	**0**	**58%**	**0%**
19	**Lumiturpa Suoukko**	**2012**	**3**	**18**	**0**	**6**	**7**	**0**	**39%**	**0%**	**7**	**2**	**39%**	**29%**	**3**	**0**	**17%**	**0%**	**4**	**1**	**22%**	**25%**
20	**Cossaks Domestic Dennis**	**2006**	**4**	**17**	**0**	**47**	**8**	**1**	**47%**	**12%**	**6**	**0**	**35%**	**0%**	**5**	**0**	**29%**	**0%**	**11**	**2**	**65%**	**18%**

Listan viidellä ensimmäisellä uroksella oma sukusiitosprosentti 8 sukupolven mukaan laskettuna on 4,34 - 7,33 välillä, mikä on selkeästi korkeampi kuin nykyään yleensä lapinporokoirakasvatuksessa käytetty sukusiitosprosentti. Yhdellä listan uroksista sukusiitosprosentti on jopa yli 10. Suurinosa käytetyimmistä uroksista on itse maltillisen jalostustyöntulosta.

Lapinporokoirarosten pentuemäärät ovat enimmäkseen hyvin kohtuullisella tasolla. Kahdenkymmenen suosituimman uroksen listalla kuitenkin kymmenellä uroksella on neljä pentuetta tai enemmän, yhdellä jopa 8. Listaa johtaa muita selkeästi enemmän jälkeläisiä tuottanut uros Lakkanevas Beana Birka. Se erottuu muista myös poikkeuksellisen heikon lonkkaindeksinsä perusteella (78, 11/2018): lonkkakuvatuista jälkeläisistä sairaita on peräti 78%. Vastaavaan lukuun ei yllä mikään toinen lapinporokoirauros listalla. Virhemarginaali on kuitenkin suuri, koska uroksen koko jälkeläismäärästä on tutkittu lonkistaan vain 19%. Beana Birka on ollut haluttu koira jalostuksessa, koska sillä on hyvä rakenne ja vahva karvapeite. Kuitenkaan mikään seikka pienen rodun kasvatuksessa ei puolla matadorjalostusta.

Heikkoja lonkkaindeksejä on Lakkanevas Beana Birkan ohella useammallakin uroksella. Stablehills Rakuunalla on C-lonkat ja 1/1 kyynärät. Pentueita on kuitenkin 5. C-lonkkaisten huoleton jalostuskäyttö ei ole toivottavaa ja se tulee jatkuessaan aiheuttamaan rodun lonkkanivelten laadun heikentymisen. Sama koskee toki myös 1 tai heikompaa kyynärtulosta. Vain neljä urosta 20:stä on kokonaan lonkkakuvaamattomia. Lonkkakuvaamattomien ja C-lonkkaisten koirien käyttöä jalostukseen tulee harkita tarkkaan ja erityisesti niiden jälkeläisten lonkkien terveyteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota seuraavissa sukupolvissa. Huomiota listalla herättää runsaasti jalostukseen käytetty nuori uros Cranefields Beana Burra (s. 2011), joka on Lakkanevas Beana Birkan poika. Cranefields Beana Burralla on peräti 32 jälkeläistä, joista 6 jälkeläistä on terveystarkastettu vähintään silmien osalta. Rodun kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että yhdellä yksilöllä on runsaasti jälkeläisiä ennen kuin sen periyttämistä ominaisuuksista on olemassa tietoa. Terveystarkastusten vähäinen määrä on myös monen muun uroksen jälkeläisten ongelma. Se vaikeuttaa uroksen laadun arviointia jalostuskoirana ja periyttäjänä. Terveystarkastusten lisääminen on erityisesti kasvattajien ja rotujärjestön varassa. Joidenkin koirien jälkeläisten vähäisiin tarkastusmääriin saattaa vaikuttaa myös maantieteellinen sijainti.

Kyseisellä ajanjaksolla kahdenkymmenen käytetyimmän uroksen joukossa on yksi rotuunotettu uros Julle, jolla

on kolmen eri nartun kanssa pentueet ja yhteensä 21 jälkeläistä. Jälkeläisistä vain 2 koiraa on lonkkakuvattu, mutta viimeinen pentue onkin virallisiin lonkkakuvauksiin liian nuori. Jälkeläisistä vain 3 on silmäpeilattu. Silmäpeilatuista yksi on toistaiseksi ainoa Jullen sukua jatkanut koira.

Listan uroksista on luonnetestattuja seitsemän. Kahdella käytetyimmällä luonnetestatulla uroksella on rodun ihanne tulosta heikompia pisteitä eri osa-alueilla. Toisaalta lopuilla viidellä luonnetestatulla koiralla tulokset ovat melko lähellä rodun ihanne tulosta. Koska testattujen koirien määrät ovat edelleen kovin vähäiset, ei jalostuskoirien arvoa pystytä vertailemaan luonnetestitulosten perusteella: vain harvalla luonnetestatulla uroksella on myös useampia luonnetestattuja jälkeläisiä.

Listalla on joitakin työkäytössä toimivia uroksia. Näiden urosten jalostuskäyttö on ollut arvokasta, koska niiden tiedetään periyttävän rodun alkuperäisessä työtehtävässä vaadittavia ominaisuuksia. Samoja ominaisuuksia löytyy varmasti muistakin uroksista, mutta niiden olemassa olosta ei saada varmuutta ilman niiden testaamista oikeissa työtehtävissä.

5.1.2 Nartut

Taulukossa 16. on lueteltu 20 eniten jälkeläisiä saanutta lapinporokoiranarttua Suomessa vuosilta 2006-2017. Lähde: KoiraNet. KoiraNetin antama taulukko on harhaanjohtava, koska rajauksesta huolimatta se laskee mukaan myös 2015 syntyneet pennut sekä jättää kokonaan taulukon ulkopuolelle narttuja, joiden pentumäärä nostaisi ne listalle, esim. Hagassessan Alice Apila ER20404/03 20 jälkeläistä.

	Narttu	Synt. vuosi	Pennut				Lonkat				Kyynärnivelet				Silmät			
			Pent.	Yht.	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutk.	Sairas	Tutk. %	Sairas %	Tutk.	Sairas	Tutk. %	Sairas %	Tutk.	Sairas	Tutk. Sairas% %	Sairas %
1	Lumiturpa Sirppi	2013	3	29	8	7	3	1	10%	33%	1	0	3%	*	3	0	10% 0%	0%
2	Kuurakuonon Pihkasaga	2008	3	25	0	94	13	1	52%	8%	12	0	48%	0%	15	1	60% 7%	0%
3	Lumiturpa Helmiäinen	2011	4	25	5	49	10	3	40%	30%	10	0	40%	0%	11	1	44% 9%	20%
4	Lumiturpa Suokukka	2012	3	22	0	27	3	1	14%	33%	3	0	14%	0%	5	0	23% 0%	0%
5	Suukkosuun Tulisuudelma	2011	3	20	0	0	2	1	10%	50%	2	0	10%	0%	3	0	15% 0%	0%
6	Tuhkavuorten Yön Tähtitiuku	2012	3	20	9	0	1	1	5%	*	1	0	5%	*	1	0	5%	33%
7	Tuhkavuorten Lumihuurre	2005	2	19	0	49	7	1	37%	14%	5	0	26%	0%	10	2	53% 20%	22%
8	Miehtebiekka Zinja	2006	3	19	0	28	5	3	26%	60%	3	0	16%	0%	6	0	32% 0%	12%
9	Stablehills Reseda	2008	3	19	0	87	10	6	53%	60%	9	1	47%	11%	10	0	53% 0%	0%
10	Iresa Tuulentuoma	2004	3	18	0	63	7	2	39%	29%	6	0	33%	0%	9	2	50% 22%	*

11	Karhukallion Duottarbiegga	2006	3	18	0	46	11	3	61%	27%	11	0	61%	0%	10	0	56% 0%	*
12	Tolva Muusa	2007	3	18	0	12	1	1	6%	*	1	0	6%	*	3	1	17% 33%	0%
13	Kisuran Kufihtar	2004	3	17	0	58	17	0	100 %	0%	16	1	94%	6%	17	2	100% 12%	20%
14	Mökötuvan Risku-Opri	2008	3	17	0	0	2	0	12%	0%	0	0	0%	*	3	0	18% 0%	0%
15	Tinttaraisen Smile	2010	3	17	0	15	3	1	18%	33%	3	0	18%	0%	3	0	18% 0%	0%
16	Loij-Jan Elämänvalo	2004	2	16	0	9	1	0	6%	*	0	0	0%	*	2	0	12% 0%	*
17	Cranefield's Karhukuru	2009	3	16	0	18	5	1	31%	20%	5	0	31%	0%	5	2	31% 40%	0%
18	Kuurakuonon Lemmenluritus	2005	3	16	0	37	3	0	19%	0%	3	0	19%	0%	5	1	31% 20%	50%
19	Tsikku	2007	3	16	0	20	12	4	75%	33%	12	0	75%	0%	13	0	81%	0%
20	Sagaberran Neitoperho	2007	2	15	0	9	4	1	27%	25%	4	0	27%	0%	6	2	40%	33%

Viiden eniten jälkeläisiä jättäneen nartun omat sukusiitosprosentit ovat 0,79 ja 10,79 prosentin välillä siten, että kolmella oma sukusiitosprosentti vastaa kahdeksan sukupolvea huomioiden vähintään serkusparitusta. Eniten jälkeläisiä jättäneiden narttujen listan kärjessä on Lumiturpa Sirppi. Sen 29 jälkeläisestä 3 on terveystarkastettu. Jälkeläisistä sukua ovat jatkaneet kuitenkin vain terveystarkastetut yksilöt. Listalla on yhteensä kuusi lonkkakuvaamatonta narttua. Huolimatta PEVISA:n antamasta mahdollisuudesta käyttää jalostukseen lonkkakuvaamattomia koiria, olisi runsaasti jalostukseen käytettävien koirien terveystarkastaminen suositeltavaa.

Kahdenkymmenen eniten jälkeläisiä jättäneen nartun joukossa on vain kolme luonnetestattua koiraa ja niiden jälkeläisiä on testattu vaihtelevasti. Jotta luonnetesteistä voisi vetää johtopäätöksiä, tulisi luonnetestattuja jälkeläisiä olla enemmän. Työkäytössä olevia koiria listassa on yksi.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Rotujärjestö on edistänyt lapinporokoiran jalostusta ja kasvatusta monin eri tavoin, muun muassa järjestämällä jalostusneuvontaa, jakamalla tietoa, järjestämällä rotuunottoja ja järjestämällä jalostukseen liittyviä tapahtumia. Se on tehnyt rotua tunnetuksi tuottamalla rotuun liittyvää tietoa (mm. yhdistyksen verkkosivut, kirja lappalaiskoirista sekä rodun esille tuominen Kennelliiton järjestämistä näyttelyissä) edistäminen. Jalostustoimikunta herättelee yhteistyötä Porokoirakerhon kanssa, tavoitteena käyttöominaisuuksien säilyttäminen rodussa

Rotumääritelmän mukaisen ulkomuodon säilyttämiseen yhdistys pyrkii jakamalla tietoa kasvattajille, tekemällä jalostustarkastuksia ja järjestämällä ulkomuototuomareille koulutuksia. Rodun ulkomuoto vaikuttaisi hieman tasoittuneen viimeisten vuosien aikana.

Mahdollisimman riskittömien jalostusyhdistelmien tekemiseen yhdistys haluaa antaa kasvattajille mahdollisimman paljon tietoa. Suunnitteilla oleville yhdistelmille voi kysyä jalostustoimikunnan hyväksyntää. Jalostustoimikunta käsittelee yhdistelmän ja huomioi kaikki tiedossaan olevat terveysriskit suunnitteilla olevasta yhdistelmästä. Jalostustoimikunnalla on käytössään julkiset jalostussuosituskriteerit. Vain pieni osa kasvattajista käyttää jalostustoimikunnan palveluja, mutta moni haluaa kuitenkin tehdä yhdistelmiä, jotka täyttäisivät jalostustoimikunnan jalostuskoirille ja yhdistelmille asettamat kriteerit.
Jotta myös kasvattaja voisi itse arvioida riskejä, on Lappalaiskoirat ryn jalostustoimikunnalta mahdollista saada koiransa taustoista riskikartoitusta ei-pevisaan kuuluvista sairauksista. Riskikartoituksessa selviää koiran suvussa esiintyvät ei-pevisaan kuuluvat sairaudet ja niiden esiintyvyys suvussa, ei kuitenkaan sairaiden koirien nimiä.

Myös pentuvälityskriteereillä pyritään ohjaamaan kasvattajien tekemiä jalostusvalintoja toivottuun suuntaan. Yhdistyksen pentuvälitys on hyvä ja suosittu pennun myyntikanava, joten sen kriteereillä on joidenkin kasvattajien kohdalla kasvatusta ohjaava vaikutus.

Geenipoolin säilyttäminen laajana on mainittu yhtenä tärkeänä tavoitteena. Tähän asti siitä on esitetty vain arvioita, mutta Kennelliiton teettämän monimuotoisuustutkimuksen mukaan tässä tavoitteessa on lapinporokoiran kohdalla onnistuttu erittäin hyvin.

Konkreettisena tavoitteena oli mainittu eri urosten jalostuskäytön lisäämisen siten, että ikäluokkaa kohden jopa 30% uroksista pääsisi jatkamaan sukua. Tätä voitaisiin pitää keinona yksittäisten urosten liikakäytön estämiseksi mahdollisimman monen uroksen päästessään jatkamaan sukua. Tämän hetkinen tilanne on, että esim. 2012-2016 syntyneistä uroksista 12,4 % on käytetty jalostukseen. Yksittäisten urosten liikakäyttö ei kuitenkaan ole varsinaisesti lapinporokoirarodun ongelma. Lapinporokoiralla jo vuotuiset pentuemäärät asettavat rajat yksittäisten urosten käyttömahdollisuuksille. Lisäksi pitkäikäisessä ja elinvoimaisessa rodussa käytetään jalostukseen myös yli 8 vuotiaita uroksia, joten urosten jalostuskäytön prosentti vielä kasvaa selkeästi edellä mainitusta. Jalostuksessa myös kannustetaan käyttäämään ikäuroksia.

Toinen konkreettinen tavoite oli terveystarkastusten lisääminen. Tavoitteeksi oli asetettu ikäluokkakohtaisten terveystarkastusmäärien nostaminen niin, että ikäluokasta silmätarkastettaisiin 50% ja lonkkakuvattaisiin 30%. Tämä antaisi entistä oikeampaa tietoa rodun terveystilanteesta. Molemmat tavoitteet vaikuttaisivat toteutuvan kohtuullisen hyvin, vaikkakin pienellä viiveellä. Usein tarkastukset tehdään vasta kypsemmässä iässä oleville koirille, joten kaksivuotiaana saattaa olla vasta pieni osa koirista terveystarkastettu. Esimerkiksi syksyllä 2018 oli vuonna 2016 syntyneistä lonkkakuvattuja vasta 17,8 %, mutta vuonna 2012 syntyneistä koirista lonkkakuvattuja oli jo 42 %. Muutoksia terveystarkastusprosenteissa ei siis kannata tarkastella ihan muutaman vuoden takaa.

Koska lapinporokoirien PEVISA on ollut hyvin löyhä, ei sen takia voi varsinaisesti jäädä yhtään koiraa jalostuksen ulkopuolelle. Koska rodun kanta on kokonaisuudessaan pieni ja rotu on varsin terve, ei liian tiukkoihin rajoituksiin ole syytä siirtyä.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Lapinporokoiran jalostusta toteuttavat pääasiassa rodun kasvattajat valinnoillaan ja toiminnallaan. Lappalaiskoirat ry pyrkii neuvomaan kasvattajia ja ohjaamaan jalostusta antamalla neuvoja sekä laatimalla kriteerit, joiden se katsoo edesauttavan rodun säilymistä elinvoimaisena.

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Lappalaiskoirat ry:n tavoitteena on edistää lapinporokoiran jalostusta ja kasvattamista, rodun tunnetuksi tekemistä sekä käyttöominaisuuksien ja rodunomaisen ulkomuodon säilyttämistä. Kotimaisena rotuna lapinporokoiran vaalimisesta vastuu on paitsi rotujärjestöllä myös Kennelliitolla.

Tavoitteena on pyrkiä terveisiin ja mahdollisimman riskittömiin jalostusyhdistelmiin, sekä käyttämään jalostukseen yksilöitä, jotka olisivat mahdollisimman rodunomaisia niin luonteeltaan, tyypiltään kuin rakenteeltaan. Tärkeä tavoite on säilyttää rodun populaation geenipooli mahdollisimman monimuotoisena ja laajana sekä säilyttää rodussa sen käyttöominaisuudet alkuperäiseen työtehtävään.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Geenipohjan säilyttäminen riittävän laajana isä / emä suhde nousisi 0,9:än.	*Tiedotetaan yksittäisten koirien liikakäytön haitoista ja tuodaan esille mahdollisimman monen yksilön jalostuskäytön etuja rodun kannalta.*	*Jalostukseen käytettyjen koirien sukupuolijakauma säilyy tasaisena, jolloin mahdollisimman moni yksilö on päässyt siirtämään geenejään tuleviin sukupolviin.*
Luonnetestattujen tai MH-kuvattujen koirien osuuden kasvattaminen ikäluokkaa kohden, jotta luonnetestituloksia pystyisi nykyistä paremmin huomioimaan jalostuksessa. Keskimäärin ikäluokasta on vuosina 2012-2017 luonnetestattu noin 16,7%. Parhaimpina vuosina on ylletty noin 28%:iin (2013). Tavoitteena on nostaa luonnetestattujen koirien määrää tulevissa ikäluokissa mahdollisimman korkeaksi. Ongelmana kuitenkin ovat ko. testien vähyys ja pitkä etäisyydet. MH-kuvauksessa on käynyt Suomessa vain 58 lapinporokoiraa ja määrän tulisi *kasvaa.*	*Tiedotetaan luonteen tärkeydestä jalostuksessa, kannustetaan testaamiseen ja kuvauttamiseen. Alajaostot järjestävät vuosittain luonnetestejä lappalaiskoirille. Lisätään tietoutta myös MH-kuvauksesta.*	*Luonnetestattujen koirien määrä olisi ikäluokkaa kohden 25%. MH-kuvauksien määrä nousisi, jotta niiden tuloksia voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin.*

Paimennusominaisuuksien testaaminen ja niiden säilyttäminen rodussa tulevaisuudessakin jalostuksen avulla. Paimennusominaisuuksien testaamiseen poroilla on kuitenkin vain rajoitetulla määrällä koiria mahdollisuus vuoden aikana testausmahdollisuuksien vähäisyyden ja niiden sijainnin vuoksi, joten testaus pakkoa ei voida asettaa.	*Paimennusominaisuuksien tärkeydestä rodulle tiedotetaan kasvattajia: näin jalostuskäytössä myös paimennusominaisuuksille laitetaan merkitystä. Paimennusharjoitteluun ja testaukseen kannustetaan osallistumaan mahdollisimman monia. Toimitaan yhteistyössä Porokoirakerho ry:n kanssa.*	*Rodun yksilöt soveltuvat tulevaisuudessakin alkuperäiseen työkäyttöön.*
Terveystarkastettujen koirien määrän lisääminen rodussa. Vuosina 2013-2016 lonkkia on kuvattu noin 35 % ja kyynäriä n. 32 % syntyneestä ikäluokasta. Silmätarkastuksia on tehty vuosina 2013-2016 syntyneille noin 35 %:lle ikäluokista. Tavoitteena on, että lonkka- ja kyynärnivelten rtg-kuvaaminen yleistyisi 35%:iin ja silmätarkastusten määrä nousisi vuosien 2005-2009 tasolle (n.50%) tulevina vuosina.	*Kasvattajat ovat avainasemassa paitsi jalostuskoirien, myös kasvattiensa terveystarkastamisessa. Kasvattajien valistaminen on ensisijainen keino terveystarkastusten lisäämiseen. Myös esimerkiksi silmätarkastusten järjestäminen Pohjois-Suomessa järjestettävien tapahtumien yhteydessä on keino lisätä terveystarkastettujen koirien määrää rodussa.*	*Tieto rodun todellisesta terveystilanteesta lisääntyy, kun suurempi määrä koiria tarkastetaan. Myös jalostuskoirien jälkeläisten ja muiden sukulaisten tarkastaminen antaa tärkeää tietoa käytettyjen jalostuskoirien terveydestä.*
Lonkkaniveldysplasian yleisyyden säilyttäminen vähintään nykyisellä tasolla tai alentaminen: ikäluokkien 2013-2016 kuvattujen tulokset olivat A 40%, B 30 %, C 21 %, D 8 %, kun tutkittuja oli 1306 kpl.	*Jalostusvalinnoilla voidaan tehokkaimmin vaikuttaa rodun lonkkaniveldysplasia tilanteen säilymiseen hyvänä. Kasvattajia valistetaan vian perinnöllisyydestä ja jalostusvalintojen merkityksestä.*	*Rotu säilyy tulevaisuudessakin terveenä lonkkaniveldysplasian osalta.*
Selkärangan ongelmien, kuten spondyloosin, yleisyyden selvittäminen. Selkäranka on kuvattu virallisena terveystarkastuksena vuosina 2008-2012 2,8% syntyneistä. Kaikki ovat olleet terveitä. Vuosina 2013-2016 on kuvattu 9,8 % koirista, ja löytynyt 1 kpl 2 asteen tulos. Selkärangan ja lantion rakenneongelmien yleisyyttä olisi syytä selvittää rodussa.	*Selän rtg-kuvausten yleistyminen lonkkakuvauksen yhteydessä. Tiedon kerääminen selän ongelmista.*	*Saadaan tietoa siitä, onko lapinporokoirarodussa syytä kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoirien selän terveyteen tulevaisuudessa.*

Alkuperäisessä työkäytössä tarvittavien ulkomuoto-ominaisuuksien säilyttäminen esim. riittävän vahva karvapeite ja hyvän liikkeen mahdollistava rakenne.	*Kasvattajien valistaminen oikeasta rotutyypistä ja sen tärkeydestä sekä jalostusneuvonta.*	*Lapinporokoira säilyy myös ulkoisesti käyttökelpoisena rotuna alkuperäiseen työkäyttöön. Samalla säilytetään oikeaa rotutyyppiä.*

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

PEVISA-lausuntojen tulee olla voimassa astutushetkellä.
JTT:n päätös 10.9.2019 (8/2019):
Toimikunta hyväksyy **lapinporokoiralle** seuraavan rotukohtaisen PEVISA-ohjelman:
”Koiralla tulee sen toisen pentueen jälkeen ennen kolmatta astutusta olla voimassa oleva silmätarkastuslausunto, jotta sen seuraavat jälkeläiset rekisteröidään. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.
Koiran tulee astutushetkellä olla vähintään 22 kk ikäinen.
Ohjelma on voimassa 1.1.2020 – 31.12.2024.”

Huom. jalostustoimikunnan urossuositukset tulevat voimaan, kun jalostusyksilö täyttää 22 kk pevisan ikärajan mukaisesti. Urostiedustelu jalostustoimikunnalle tulee toimittaa viimeistään 2 kk ennen arvioitua astutusaikaa. Käytännössä toivotaan kuitenkin vähintään kolmen vuoden ikää.

LAPPALAISKOIRIEN JALOSTUSKRITEERIT 1.1.2020 ALKAEN

YLEISET SÄÄNNÖT (kaikilla Lappalaiskoirat ry:n alaisilla roduilla)
Jalostukseen ei saa käyttää:
- tiettävästi vihaista koiraa tai Kennelliiton virallisella kaavakkeella vihaiseksi raportoitua koiraa

Jalostukseen ei suositella:
- koiraa, jolla on erityisen suuri sairastumisriski
- kivesvikaista koiraa
- ylä- tai alapurentaista koiraa
- yhdistelmää, jonka kahdeksan polven sukusiitosprosentti ylittää 6,25 %
- uusintayhdistelmää (uusintayhdistelmäksi katsotaan myös pentuesisarusten yhdistäminen samaan partneriin)

Jalostuskoirien suositellut ikä- ja aikarajat (jalostustoimikunnan hyväksynnän voi saada, kun seuraavat kriteerit täyttyvät):
- narttu on vähintään 20 kuukauden ikäinen (huom. 20 kuukautta on minimi-ikä, käytännössä toivotaan vähintään kolmen vuoden ikää). PEVISA-ohjelmassa vaaditut terveystutkimukset on oltava tehtynä ja voimassa ennen uroskyselyä.
- uros on vähintään 20 kuukauden ikäinen (huom. 20 kuukautta on minimi-ikä, käytännössä toivotaan vähintään kolmen vuoden ikää)
- kahden alle 24 kuukauden ikäisen koiran yhdistelmä ei voi saada jalostustoimikunnan hyväksyntää
- alle kuusivuotiaan ensisynnyttäjänartun hyväksynnän voimassaoloaika lakkaa nartun kuusivuotispäivänä (astutuksen tulee tapahtua ennen kuusivuotispäivää)
- kahdeksan vuotta täyttävän aikaisemmin penikoineen nartun hyväksyntä lakkaa nartun kahdeksanvuotispäivänä (astutuksen tulee tapahtua ennen kahdeksanvuotispäivää). Kennelliitto vaatii yli kahdeksanvuotiaalle nartulle eläinlääkärintodistuksen ennen astutusta.

- nartun synnytysten välin tulee olla vähintään kymmenen kuukautta. Jalostustoimikunta voi antaa suosituksen yhdistelmälle aikaisintaan sitten, kun nartun edellisen pentueen syntymästä on kulunut kahdeksan kuukautta.

1. Kaikki urossuosituskyselyt käsitellään "virallisina" ja hyväksytyt yhdistelmät julkaistaan.
2. Vastaus annetaan aina kirjallisena sähköpostilla. Pyynnöstä, kymmenen euron korvausta vastaan kirjallisena postitettuna kirjeenä.
3. Vastaus annetaan mahdollisimman pian.
4. Vastaus on voimassa enintään kuusi kuukautta ja on annettu senhetkisten terveystietojen perusteella. Kasvattaja on itse velvollinen ilmoittamaan jalostustoimikunnalle, jos saa tietoonsa uusia yhdistelmää koskevia terveystietoja.
5. Uroksen omistajalla on mahdollisuus kysyä riskejä yhdistelmästä, johon hänen urostaan on pyydetty.
6. Koiran omistajalla on mahdollisuus kysyä oman koiransa terveysriskejä.
7. Urossuosituksiin ei laiteta jalostustoimikunnan ehdotuksia muulloin kuin pyydettäessä.

Jalostustoimikunta voi tapauskohtaisesti harkintansa mukaan poiketa jalostuskriteereistä, jos siihen on perusteltu syy.

LAPINPOROKOIRAN JALOSTUSSUOSITUSKRITEERIT

Koiran tulee olla astutushetkellä PEVISA-säännösten mukaan tutkittu.

SILMÄT

Jalostukseen voidaan suositella
- tervesilmäiseksi tutkittuja koiria
- koiria, joilla on joku alla luetelluista silmätarkastusdiagnooseista edellyttäen että parituskumppanilla ei ole samankaltaisia muutoksia:
• PPM, iris-iris
• PHTVL/PHPV, sairauden aste 1
• MRD, GRD
• CMR
• muu vähämerkityksellinen kaihi
• caruncular trichiasis/trichiasis
• distichiasis, lieväasteinen
• iris hypoplasia
• lasiaisen rappeuma
- silmätarkastamatonta koiraa silmistään tarkastetun ja terveen kumppanin kanssa.

Jalostukseen ei voida suositella
- koiria, joilla on joku alla luetelluista silmätarkastusdiagnooseista:
• PRA
• katarakta (posterior polaarinen, kortikaalinen, punktaatti, nukleaarinen, synnynnäinen, totaali tai linssin etuosan saumalinjan katarakta)
• PPM, iris-linssi
• PPM, iris-kornea
• RD, totaali
• PHTVL/PHPV, sairauden aste 2-6
• ektooppinen cilia
• distichiasis, vakava-asteinen
• Glaukoma
- ICAA Kammiokulman poikkeavuus (kaikki asteet). Rakennevian omaavan koiran jälkeläiset tulee tarkastuttaa gonioskopia tutkimuksella terveeksi.

• näköhermon vajaakehitys/mikropapilla
- jos sekä uroksen että nartun sukutaulussa ensimmäisessä tai toisessa sukupolvessa tulevasta pentueesta katsottuna on kataraktakantajia (posterior polaarinen, kortikaalinen, punktaatti, nukleaarinen, synnynnäinen, totaali tai linssin etuosan saumalinjan katarakta)
- jos sekä uroksen että nartun sukutauluissa ensimmäisessä tai toisessa sukupolvessa tulevasta pentueesta katsottuna on jonkun muun PRA-tyypin kuin prcd-PRA:n kantajia

prcd-PRA
- prcd-PRA -terveen (A tai a) koiran voi yhdistää testaamattomaan koiraan. Suositus voidaan antaa testaamattomalle koiralle sillä varauksella, että joko molemmat tai toinen osapuoli testataan ennen astutusta ja vähintään toinen todetaan terveeksi (A)
- prcd-PRA -kantajille (B tai b) ja testaamattomille koirille suositellaan vain A-tyypin koiraa. Suositus voidaan antaa testaamattomalle koiralle sillä varauksella, että joko molemmat tai toinen osapuoli testataan ennen astutusta ja vähintään toinen todetaan terveeksi (A)
- poikkeustapauksessa suositus voidaan antaa myös kahdelle prcd-PRA -tyypiltään tuntemattomalle koiralle, jos se on rodun geenipohjan laajuuden säilyttämisen tai jonkin muun painavan syyn vuoksi perusteltua.

LONKAT
Jalostukseen voidaan suositella
- A-, B- tai C-lonkkaisia koiria.
- C-lonkkaiselle suositellaan käytettäväksi A-lonkkaista
- lonkkakuvaamattomia koiria (kahden lonkkakuvaamattomankin koiran yhdistämistä voidaan suositella, kunhan koirat eivät oireile).

Jalostukseen ei voida suositella
- D- ja E-lonkkaisia koiria
- nivelrikkoisia koiria
- lonkiltaan oireilevia koiria.

POLVET
Jalostukseen voidaan suositella
- polvitarkastamattomia, oireettomia koiria
- polvitarkastuksessa lausunnon 0-0 saaneita koiria

KYYNÄRNIVELET
Jalostukseen voidaan suositella
- kyynärkuvaamattomia, oireettomia koiria
- kyynärlausunnon 0/0 saaneita koiria.

Jalostukseen ei voida suositella
- kyynärkuvaamattomia, oireilevia koiria
- koiraa, jonka toinen tai molemmat kyynärnivelet ovat saaneet lausunnon 1 tai huonompi.

SELKÄ
Välimuotoinen lanne-ristinikama (LTV):
Jalostukseen voidaan suositella
- selkäkuvaamattomia, oireettomia koiria
- selkälausunnon LTV1-LTV4 saanut koira suositellaan yhdistämään vain LTV0-koiran kanssa.

Jalostukseen ei voida suositella
- selkäkuvaamattomia, oireilevia koiria.

Spondyloosi (SP):
Jalostukseen voidaan suositella
- selkäkuvaamattomia, oireettomia koiria
- selkälausunnon SP0 saaneita koiria.

Jalostukseen ei voida suositella
- selkäkuvaamattomia, oireilevia koiria
- selkälausunnon SP1-SP4 saaneita koiria.

Selkärangan nikamien epämuodostumat (VA):
Jalostukseen voidaan suositella
- selkäkuvaamattomia, oireettomia koiria
- selkälausunnon VA1 saanut koira suositellaan yhdistämään vain VA0-koiran kanssa.

Jalostukseen ei voida suositella
- selkäkuvaamattomia, oireilevia koiria
- selkälausunnon VA2-VA4 saaneita koiria.

SYDÄN
Jalostukseen voidaan suositella
- sydänkuuntelemattomia, oireettomia koiria
- auskultaatiotutkimustuloksen "sivuääni: ei, oireeton" saaneita koiria
- auskultaatiotutkimustuloksella "sivuääni: kyllä" millä tahansa sivuäänen asteella sydänkuunneltua koiraa voidaan suositella jalostukseen, mikäli se tutkitaan ultraäänitutkimuksella (doppler) ja sydän todetaan normaaliksi.

Jalostukseen ei voida suositella
- sydänkuuntelemattomia, oireilevia koiria
- ultraäänitutkimuksella (doppler) sydänsairaaksi todettua koiraa.

EPILEPSIA
Jalostukseen ei voida suositella
- epilepsiasairasta koiraa
- epilepsiasairaan koiran jälkeläisiä.

KILPIRAUHASEN VAJAATOIMINTA
Jalostukseen ei voida suositella
- kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koiraa
- kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavan koiran jälkeläisiä.

ADDISON JA CUSHING
Jalostukseen ei voida suositella
- sairasta koiraa, sen täyssisaruksia, jälkeläisiä eikä vanhempia.

IMHA ja AIHA
Jalostukseen ei voida suositella
- IMHA-/AIHA-sairasta koira
- Samoin sairaan koiran vanhemmat suositellaan jätettäväksi pois jalostuksesta
- Jos kyse on yksittäistapauksista, voi täyssisaruksia käyttää jalostukseen harkiten siten, että käytetyt koirat ovat jo 5-6 vuotiaita ja tekisivät vain yhden pentueen, jota seurattaisiin vähän normaalia tiiviimmin eikä käytettäisi jalostukseen ennen kuin vähän myöhemmällä iällä
- Jos samassa pentueessa ilmenee useampia tapauksia, AIHA/IMHA-riskianalyysi tehdään tapauskohtaisesti ja suositeltava jalostuskarsinta voi olla tiukempi.

MUUT AUTOIMMUUNISAIRAUDET
- Sukusiitosta on vältettävä, koska autoimmuunisairausriski kasvaa suhteessa sukusiitosprosenttiin
- Jalostukseen ei voida suositella oireilevaa tai sairaaksi todettua koiraa
- Autoimmuunisairauksien kohdalla otetaan huomioon koiran itsensä ja partnerin suvun sairaudet, ja riskianalyysi tehdään aina tapauskohtaisesti

ALLERGIAT
Jalostukseen ei voida suositella
- allergista tai atooppista koiraa.

POMPEN TAUTI (Glycogen storage disease type II, GSD II)
- Mikäli kantajaa halutaan käyttää jalostuksessa, sitä suositellaan käytettäväksi ainoastaan geenitestin avulla terveeksi todetun ei-kantajan kanssa.

DEGENERATIIVINEN MYELOPATIA (DM)
- Kahden tunnetun DM-kantajan (B tai b) yhdistelmä ei voi saada hyväksyntää.
- Sairastumisalttiin (C tai c) saa yhdistää vain genotyypiltään terveeseen (A tai a).

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Lappalaiskoirat ry:n strategiat tavoiteohjelman toteuttamiseksi:

- Lapinporokoiran geenipohjan pitäminen laajana
    - Pyritään saamaan käyttämättömiä uroksia jalostukseen järjestämällä tapahtumia aikaisemmin jalostukseen käyttämättömille uroksille. Jalostustarkastuksia ja –tapahtumia suunnataan uroksille, joilla ei ole vielä jälkeläisiä.
    - Matador-uroksia pyritään välttämään ottamalla huomioon myös lähisukulaisten käyttö jalostuksessa. Lapinporokoirauroksella suositeltu maksimi pentuemäärä on neljä pentuetta koko elinaikana.
    - Pyritään välttämään yhdistelmäkohtaista ahdasta sukusiitosta. Raja-arvona jalostussuosituksen saamiseksi jalostustoimikunnalta on yhdistelmälle 6,25% kahdeksalla sukupolvella. Tämäkin vastaa jo serkusparitusta, joten matalammat prosentit ovat ehdottomasti suositeltavia.
    - Rodun kannan sukusiitosastetta tulee tarkkailla: se ei saa nousta yhdessä sukupolvessa (4 vuotta) enempää kuin 0,5-1%. Nopeammin nouseva sukusiitosaste on merkki geenipohjan kaventumisesta. Tällöin jalostusneuvontaa ja tiedottamista tulee entisestään lisätä tilanteen parantamiseksi.
    - Rotuunotot, huolimatta siitä, että täysin uusia sukulinjoja on vaikea enää löytää.

- Jalostusneuvontaa jäsenistölle
    - Rodulle on tehty jalostuskriteerit, joissa annetaan ohjeita siitä millaisia koiria voi käyttää jalostukseen ja miten niitä voi yhdistää.
    - Jalostustarkastuksia ja jälkeläisseurantoja jatketaan edelleen.
    - Kotimaisten rotujen yhteisillä Jalostuspäivillä annetaan tietoa myös tulevaisuudessa lapinporokoiraharrastajille.

- Tuotetaan artikkeleita Lapinkoira-lehteen ja tuodaan esille ajankohtaisia asioita jalostukseen ja kasvatukseen liittyen.

- Rodussa esiintyvien sairauksien seuranta

  - Seurataan rodussa esiintyviä sairauksia ja otetaan ne huomioon jalostusneuvonnassa antamalla sairauksiin liittyviä jalostussuosituksia.
  - Yhdistys tukee terveystarkastuksissa käymistä mm. avustamalla rahallisesti yli 9-vuotiaiden koirien silmätarkastuksia. Yhdistys osallistuu erilaisiin tutkimuksiin, mm. geenivirheiden löytämiseksi HC-tutkimukseen ja epilepsiatutkimukseen.
  - Tiedotetaan jäsenistölle sairauksista Lapinkoira-lehdessä, Yhdistyksen tapahtumissa, internet-sivuilla sekä tuotetaan erilaista julkaisutoimintaa: Vuosikirja, Pentuaapinen, artikkelit ja tilastot ja kauppakirjan liite.
  - Pyritään löytämään koiramateriaalia lapinporokoiraan liittyvien sairauksia tutkimuksiin.
  - Tehdään kuolinsyytilastoa, johon tietoa hankitaan yksittäisille koiranomistajille ja kasvattajille tarkoitetuilla kyselyillä sekä Kennelliiton KoiraNet-sivuilta.

- Ulkomuototuomarikoulutus

  - Järjestetään ulkomuototuomareiden koulutusta ja tuodaan koulutuksessa esiin lapinporokoiran oikea, terve rakenne ja alkukantainen tyyppi. Ohjataan tuomareita välttämään ulkomuodossa ääri-ilmiöiden suosimista (raskas rakenne, korkeajalkaisuus, liioitellun show-tyypin suosiminen jne.). Ulkomuototuomareille tulisi selventää eri rakenneominaisuuksien painotus, mikä on käytännössä tärkeää ja mikä on vähemmän tärkeää.
  - Tarvittaessa järjestetään ulkomuototuomareille keskustelutilaisuuksia ja kollegioita.

- Yhteydenpito muihin maihin

  - Pidetään yllä yhteydenpitoa muihin maihin (etupäässä Pohjoismaihin) ja tuotetaan jalostus- ja ulkomuotoaiheista aineistoa eri kielillä.
  - Kerätään terveystietoa ulkomailla asuvista lapinporokoirista.
  -

Rotuunottojen osalta edellytetään, että tehdään yhteistyötä rodun kotimaan rotuyhdistyksen ja sen jalostustoimikunnan kanssa.

- Rodun tunnettavuuden lisääminen ja rotutietouden jakaminen

  - Rotujärjestö ylläpitää yhdistyksen kotisivuja, joilta rodusta kiinnostuneen on mahdollista saada tietoa rodusta.
  - Osallistumalla erilaisiin tapahtumiin, joissa koirista kiinnostuneet ihmiset liikkuvat esim. messukeskuksen rotujärjestöesittely ja Pystykorvaliiton jalostuspäivät.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Lapinporokoiran populaation kannalta suurimpia uhkia ovat matadorjalostus ja geenikannan kaventuminen. Riskejä ovat myös sukujen sekoittuminen, niin että erisukuisen partnerin löytyminen vaikeutuu ja yhdistelmien sukusiitosastetta on vaikea saada alle 6,25%. Heikkouksia rodussa ovat tiettyjen urosten liiallinen jalostuskäyttö sekä joidenkin sukujen on häviäminen (ei ole käytetty jalostukseen). Rodussa ei voi myöskään turvautua tuontikoiriin. Näitä ongelmia voidaan ehkäistä rodun suurimmilla vahvuuksilla, jotka ovat mahdollisuus rotuunottoihin, jalostukseen vielä käyttämättömät koirat sekä geenikannan säilyttäminen laajana. Terveystarkastusten määrä on kasvanut, avoimuus rodun sairastapauksista on lisääntynyt ja rodun sukusiitosprosentin kasvu sukupolvea kohden on pysynyt kohtuullisella tasolla.

Luonteen kannalta rodussa uhkana on alkuperäisen käyttökoiran luonteen muuttuminen vain pienen osan koirista päätyessä työ- tai harrastuskoiriksi. Jalostuskoirien luonteista ja ominaisuuksista on vain harvoin testattua tietoa ja omistajien näkemykset koirista ovat harvoin täysin objektiivisia. Pelkkänä seurakoirana voi rodun joidenkin yksilöiden aktiivinen käyttökoiraluonne olla haasteellinen: kasvattajia voi houkutella ajatus passiivisempien ja pehmeämpien koirien jalostuskäytöstä helpompien koirien kasvattamiseksi. Rodussa esiintyy jonkin verran arkuutta, liiallista pehmeyttä ja epäsosiaalista käyttäytymistä toisten koirien seurassa. Luonteet ovat kuitenkin pääsääntöisesti hyviä ja tasapainoisia. Rotu soveltuu edelleen alkuperäiskäyttöönsä, monenlaisiin harrastuksiin sekä sopeutuu hyvin erilaisiin olosuhteisiin. Koska vain pieni osa koirista voi päätyä alkuperäiskäyttöön poronhoitoon, muista käyttöominaisuuksista on tärkeä informoida (peltoporokoira, pelastuskoiratoiminta, hajukoiratoiminta, maatilojen paimen- ja vahtikoira jne.).

Terveyden suhteen uhkia ovat perinnöllisten sairauksien leviäminen rodun sisällä, rotuunottojen kautta mahdollisesti tulevat uudet terveysriskit sekä rakenteelliset heikkoudet. Rodussa on edelleen liian paljon terveystarkastamattomia koiria ja liian vähän vanhalla iällä silmätarkastettuja koiria. Joihinkin sairauksiin ei suhtauduta riittävän vakavasti, esimerkiksi epilepsiakoirien sisaruksia on alettu käyttämään jalostukseen entistä useammin. Rodussa saattaa esiintyä myös vielä piileviä perinnöllisiä sairauksia, kuten spondyloosia. Lapinporokoiran vahvuuksia ovat kuitenkin hyvä perusterveys ja luonnonmukainen lisääntymiskyky. Koirat ovat luustoltaan pääosin terveitä ja terveystarkastusten määrä on kasvussa. Rodussa on edelleen mahdollisuus säilyttää hyvä perusterveys sekä saada heterogeenistä vaihtelua rotuunottojen kautta.

Rakenteessa suurimpia uhkia ovat liioiteltujen piirteiden ihannointi, oikeanlaatuisen säänkestävän karvapeitteen puute, yksityiskohtien korostaminen kokonaisuuden kustannuksella sekä oikean tyypin häviäminen. Rodun rakenteissa yleisimpiä heikkouksia ovat niukat polvikulmaukset, etu- ja takakulmausten epäsuhtaisuus, laskevat, luisut lantiot ja hentoluustoisuus. Lapinporokoira on kuitenkin edelleen terverakenteinen koira, jossa ei ole liioiteltuja piirteitä. Rotu on rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan monimuotoinen, mikä lisää mahdollisuuksia jalostuksessa.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Lappalaiskoirat ry noudattaa toiminnassaan tavoiteohjelmaa. Sillä on myös vastuu sen seurannasta. Jalostustoimikunta toimii hallituksen alaisuudessa, joka valvoo tavoiteohjelman toteutumista. Jalostuksentavoiteohjelmaan kirjatut tavoitteet huomioidaan yhdistyksen vuotuista toimintasuunnitelmaa laadittaessa. Tavoiteohjelman toteuttamisajan lopulla tehdään arvio ohjelman toteutumisesta, vaikutuksista ja jatkotoimista. Ne otetaan huomioon tavoiteohjelmaa uudistettaessa.

Jalostuksen tavoiteohjelma on kokonaisuudessaan luettavissa yhdistyksen kotisivuilla sekä Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä. Tavoiteohjelman voi tilata yhdistyksestä myös kirjallisena.

Tavoiteohjelma otetaan huomioon esimerkiksi urossuosituksia annettaessa. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni nartun omistaja etsisi itse nartulleen urosehdokkaan ja toisi tämän esityksen jalostustoimikunnan käsittelyyn. Jalostustoimikunta antaa suosituksen, vaikkei omaa ehdotusta olisikaan. Kasvattajan on syytä muistaa, että vastuu on aina kasvattajalla itsellään. Urossuosituskysely on toimitettava jalostustoimikunnalla vähintään kaksi kuukautta ennen astutusta. Urossuositukset käsitellään tapauskohtaisesti.

7. LÄHTEET

-Lapinporokoiran jalostuksen tavoiteohjelma, hyväksytty vuonna 2000
-Lappalaiskoirat ry:n julkaisemat vuosikirjat
-Lappalaiskoirat ry:n julkaisemat Lapinkoira-lehdet
-Lappalaiskoirat ry:n jalostustoimikunnan ylläpitämä lapinporokoiratietokanta
-KoiraNet (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)
-Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan epilepsiatutkimus
-Lappalaiskoirien luonnetestitilasto URL:http://www.anubehm.eu/index.html 20.11.2008
-Porokoirakerho ry
-Tuominen Lasse: Poromiehen koira, Tornion kirjapaino, Tornio 1993
-Korhonen Teppo: Poroerotus – Historia, toiminta ja tekniset ratkaisut, Ykköset Offset Oy, Vaasa 2008
-Vanhapelto P. & Lappalainen A. Yleisimmät silmäsairaudet
-Lappalainen A. Koiran lonkkanivelen kasvuhäiriö
-Lappalainen A. Kyynärnivelen kasvuhäiriöt
-Lappalainen A. Polvilumpion sijoiltaan meno eli patellaluksaatio
-Menna N. Kilpirauhasen vajaatoiminta
-Menna N. Epilepsia
-Välimäki E. Sikaripunkki http://www.koirakissaklinikka.fi/Default.aspx?id=361637
-Marttila J. Koirien tyrät ja niiden kirurginen hoito http://www.delivet.net/tyrat.php
-http://www.koirangeenit.fi
- http://www.kennelliitto.fi

8. LIITTEET

LAPINPOROKOIRAN ROTUMÄÄRITELMÄ

Lappalaiskoirat ry:n kotivuilta löytyy ajan tasalla oleva rotumääritelmä ja sen tulkintaohje: http://www.lappalaiskoirat.fi/?id=jalostus/lpk